

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

78097

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

ORMAN SINIRLARI DIŞINA ARAZİ ÇIKARMA UYGULAMASININ YASAL
BOYUTU VE SOSYO-EKONOMİK NEDENLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
(ORDU İLİ ÖRNEĞİ)

Orm. Müh. Hüseyin AYAZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

“Orman Yüksek Mühendisi”

Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

78097

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06.01.1998

Tezin Savunma Tarihi : 23.01.1998

Tez Danışmanı : Doç.Dr. M. Fehmi TÜRKER

M. Fehmi Türker

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Cemal BIYIK

Cemal Biyik

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr. Devlet TOKSOY

D. Toksoy

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Fazlı ARSLAN

F. Arslan

Ocak-1998

TRABZON

78097

ÖNSÖZ

"Orman Sınırları Dışına Çıkarma Uygulamalarının Yasal Boyutu ve Sosyo-Ekonomik Nedenleri Üzerine Bir Araştırma" adlı bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Programı Orman Ekonomisi Alt Programında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu çalışma, KTÜ Araştırma Fonuna sunulan 97.113.001.4 Kod No'lu araştırma projesi olmaktadır.

Öncelikle, konunun belirlenmesi ile araştırmanın şekil, kaynak, esas ve içeriğinin hazırlanması konularında bana yol gösteren, yardım ve desteğini esirgemeyen Sayın Hocam Doç. Dr. Mustafa Fehmi TÜRKER ve bu projeye mali destek sağlayan KTÜ Araştırma Fonuna en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitiminde kendilerinden ders aldığım ve yol gösterici yaklaşımlarından faydalandığım K.T.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Bölümü öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Kamil YAZICI, Jeodezi ve Fotogrametri Bölümü öğretim üyesi Sayın Doç. Dr. Cemal BIYIK ve Orman Fakültesi öğretim üyesi Sayın Doç. Dr. Cantürk GÜMÜŞ' e teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca, görüş ve eleştirileriyle çalışmaya katkıda bulunan İÜ. Orman Fakültesi öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Sedat AYANOĞLU ve Milli Prodüktivite Merkezi Uzmanlarından Sayın Doç. Dr. Yücel ÇAĞLAR' a teşekkürlerimi sunarım.

İstatistik değerlendirmeler konusunda yardımlarını esirgemeyen K.T.Ü. Orman Fakültesi öğretim üyesi Sayın Doç. Dr. Hakkı YAVUZ' a, tezin hazırlanmasına katkıda buluna KTÜ öğretim üyelerinden Sayın Doç. Dr. E. Zeki BAŞKENT ve Sayın Doç. Dr. Ertuğrul BİLGİLİ' ye, başta Arş. Gör. Salih TERZİOĞLU, Arş Gör. Mustafa BATI ve Arş. Gör. Sevda HACIHASANOĞLU olmak üzere, yardımlarını gördüğüm tüm arkadaşlara teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmaları sırasında yardım ve desteğini esirgemeyen Ünye Devlet Orman İşletmesi Müdürü Sayın Orman Yüksek Mühendisi Kamil ŞAHİN başta olmak üzere, tüm işletme çalışanlarına, Giresun ve Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü personeline teşekkür ederim.

Araştırmanın, Ülke ormancılığına ve ilgilenenlere faydalı olması en büyük dileğim olacaktır.

Trabzon, Ocak 1998.

Hüseyin AYAZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	VIII
SUMMARY.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
TABLO LİSTESİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Literatür Özeti.....	4
1.3. Genel Olarak Mülkiyet Hakkı ve Orman Mülkiyeti.....	11
1.3.1. Mülkiyet Hakkı.....	11
1.3.1.1. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Kazanılması.....	13
1.3.1.1.1. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Devren Kazanılması.....	13
1.3.1.1.2. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Aslen Kazanılması.....	14
1.3.2. Orman Mülkiyeti.....	14
1.3.2.1. Avrupa Ülkelerinde Orman Mülkiyetinin Gelişimi.....	14
1.3.2.2. Anadolu'da Toprak ve Orman Mülkiyeti.....	16
1.3.2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Toprak ve Orman Mülkiyeti.....	16
1.3.2.2.2. Türkiye Cumhuriyetinde Ormancılık ve Orman Mülkiyeti.....	18
1.3.2.2.2.1. 1920 - 1937 Yılları Arasında Ormancılık ve Orman Mülkiyeti..	18
1.3.2.2.2.2. 1937 - 1945 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti.....	19
1.3.2.2.2.3. 1945 - 1950 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti.....	20
1.3.2.2.2.4. 1950 - 1960 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti.....	23
1.3.2.2.2.5. 1960 ve Sonrasında Orman Mülkiyeti.....	25
1.4. Devlet Ormanlarının Ormancılık Dışı Amaçlarla Kullanımı.....	26
1.4.1. Devlet Ormanlarından Kamu Yararına İrtifak Hakkı Tesisi.....	27
1.4.2. Orman Niteliğini Kaybeden Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması.....	31

1.4.2.1.	1970 Yılı Öncesinde Orman Niteliğini Kaybeden Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması.....	32
1.4.2.2	1970 Yılı Anayasa Değişikliği ve 1744 Sayılı Kanunun Uygulanması.....	34
1.4.2.3.	1961 Anayasası'nın Ormancılıkla İlgili Hükümlerinin Değiştirilmesi	34
1.4.2.4.	1744 Sayılı Yasa ile Orman Kanununda Yapılan Değişiklik.....	35
1.4.2.5.	1982 Anayasası'nda Orman Sınırları Dışına Çıkarma Hükümleri.....	36
1.5.	Uygulamadaki Yasa ve Yönetmeliklere Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma.....	37
1.5.1.	6831 Sayılı Orman Kanununda Orman Sınırları Dışına Çıkarma.....	38
1.5.2.	6831 Sayılı Orman Kanununda 2/A Fıkrasına Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma.....	38
1.5.3.	6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B Fıkrasına Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma.....	39
1.5.4.	Orman Sınırları Dışına Çıkarma ile İlgili Tüzük ve Yönetmelik Hükümleri.....	41
1.5.4.1.	Orman Olarak Muhafazasında Yarar görülmeyen, Aksine Tarım Alanlarına Dönüştürülmesi Yararlı Olan Yerler.....	41
1.5.4.2.	Bilim ve Fen Bakımından Orman Niteliğinin Kaybı.....	42
1.5.4.3.	Tarım Arazisi Olan veya Tarım Arazisi Olarak Kullanılmalarında Yarar Bulunan Yerler.....	43
1.5.4.4.	Şehir, Kasaba ve Köy Yapılarının Toplu Olarak Bulunduğu Yerleşim Alanları.....	43
1.6.	Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi.....	44
1.6.1.	2924 Sayılı Yasa.....	45
1.6.2.	Anayasa Mahkemesi Kararı.....	47
1.6.3.	4127 Sayılı Yasa.....	48
1.6.4.	Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Satışındaki Sorunlar.....	50
1.7.	Araştırma Alanının Tanıtımı.....	50
1.7.1.	Yerleşim, Nüfus ve Eğitim Durumu.....	52
1.7.1.1.	Ordu İli Düzeyinde Yerleşim, Nüfus ve Eğitim Durumu.....	52
1.7.1.2.	Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerinde Nüfus ve Eğitim Durumu.	53

1.7.1.2. Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerinde Nüfus ve Eğitim Durumu.	53
1.7.2. Ekonomik Yapı.....	54
1.7.3. Arazi Yapısı.....	55
1.7.4. Ulaşım Durumu.....	55
1.7.5. Orman Kadastro Durumu.....	55
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	57
2.1. Materyal.....	57
2.2. Yöntem.....	57
2.2.1. Verilerin Elde Edilmesi.....	57
2.2.2. Değişkenlerin Tanımlanması ve Hesaplama Biçimi.....	58
2.2.2.1. Araştırman Alanının Seçilmesi Nedenleri.....	59
2.2.2.2. Köy ve Belde Düzeyinde Çalışma.....	60
2.2.2.3. Hane Düzeyinde Çalışma.....	61
2.2.2.4. Anketlerin Hazırlanması ve Uygulanması.....	61
2.2.2.5. İstatistik Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler.....	63
2.2.2.5.1. Verilerin Değerlendirilmesi.....	63
2.2.2.5.2. "t" Testi Yöntemi.....	64
2.2.2.5.3. Korelasyon Analizi.....	64
2.2.2.5.4. Faktör Analizi.....	65
3. BULGULAR.....	68
3.1. Orman Teşkilatına Uygulanan Anket Sonuçlarına Ait Bulgular.....	68
3.1.1. Orman Dışına Çıkarmanın Nedenlerine İlişkin Bulgular.....	68
3.1.2. Orman Dışına Çıkarmanın Ülke Genel Menfaatleri Açısından Etkilerine İlişkin Bulgular.....	69
3.1.3. Orman Dışına Çıkarma İle İlgili Yasa Değişikliği Önerilerine İlişkin Bulgular.....	70
3.1.4. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Tahripleri Üzerine Etkileri Hakkında Bulgular.....	70
3.1.5. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman-Halk İlişkilerine Etkileri Hakkında Bulgular.....	71

3.1.6. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman Suçlarına Etkileri Hakkında Bulgular.....	71
3.1.7. Orman Dışına Arazi Çıkarma İşleminin İptali Halinde, Alternatif Önerilerin Neler Olabileceği Yolunda Bulgular.....	72
3.1.8. Orman Dışına Arazi Çıkarma İşleminin Orman Kadastrosuna Etkileri Hakkında Bulgular.....	73
3.1.9. Orman Dışına Arazi Çıkarmada Yasa Metninden Çıkarılan İfadelerin Etkilerine İlişkin Bulgular.....	73
3.1.10. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Genel Olarak Hangi Amaçla Kullanıma Uygun Olduğu Değerlendirmesine İlişkin Bulgular.....	74
3.1.11. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Edenlere Satılmasının Toprak Mülkiyeti ve Gelir Dağılımına Etkileri Hakkında Bulgular...	75
3.2. Orman Dışına Arazi Çıkarılan Yerleşim Yerlerine Ait Bulgular.....	76
3.2.1. Yerleşim Yerlerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasından Elde Edilen Bulgular.....	76
3.2.1.1. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Eğitim İlişkisi.....	76
3.2.1.2. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Gayri Safi Gelir İlişkisi.....	77
3.2.1.3. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Tarım Alanı İlişkisi.....	77
3.2.1.4. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Sahip Olunan Hayvan Sayısı İlişkisi.....	78
3.2.2. Yerleşim Alanları Arasında Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	78
3.2.2.1. Yüzde Ağırlıklı Olarak Hesaplanan Bulgular.....	79
3.2.2.1.1. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Sahiplenme Şekline Ait Bulgular	79
3.2.2.1.2. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Süresine Ait Bulgular.....	79
3.2.2.1.3. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Şekline İlişkin Bulgular.....	80
3.2.2.1.4. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal edenler Adına Tescili Halinde Kullanım Amacına Yönelik Bulgular.....	81
3.2.2.1.5. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Satın Alma İsteğine Yönelik Bulgular.....	81

3.2.2.1.6. Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Verim Değişikliğine Yönelik Bulgular.....	82
3.2.2.1.7. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Nedenleri Hakkında Bulgular.....	82
3.2.2.1.8. Orman Dışına Çıkarma Uygulaması ve Uygulamanın Sonuçları Hakkındaki Görüşlere İlişkin Bulgular.....	83
3.2.2.1.9. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Tahribinin Nedenleri Hakkındaki Görüşlere İlişkin Bulgular.....	84
3.2.2.1.10. Orman Azalması ve Olumsuz Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	84
3.2.2.2. Diğer İstatistik Yöntemlerle Değerlendirilen Bulgular.....	85
3.2.2.2.1. Korelasyon Analizi Bulguları.....	85
3.2.2.2.2. Faktör Analizi Bulguları.....	86
4. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	88
5. ÖNERİLER.....	97
5.1. Yasal Öneriler.....	97
5.2. Ekonomik Bakımdan Öneriler.....	98
5.3. Sosyal ve İdari Bakımdan Öneriler.....	100
6. KAYNAKLAR.....	101
7. EKLER.....	109
8. ÖZGEÇMİŞ.....	120

ÖZET

Ülkemiz ormancılığının en önemli sorunu, ormansızlaşma olayıdır. Orman varlığının azalmasında, orman kadastro çalışmalarının bitirilememiş olması ve yapılan kadastronun yaşatılamaması önemli etkenler arasındadır. Kırsal fakirlik, koruma önlemlerinin yetersizliği, ormanın değerinin yeterince anlaşılammış olması, nüfus hareketlerinin kontrol edilememesi gibi nedenlerle de, Ülkemizde orman tahripleri sürmektedir. 1970'li yıllardan itibaren yapılan yasa değişiklikleriyle, orman azalmasına yeni bir boyut eklenmiştir. Orman örtüsü yok edilen araziler, orman niteliğini kaybettiği gerekçesine dayanılarak, ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere orman sınırı dışına çıkarılmaktadır. Bu yolla, 1974-1997 yılları arasında 415 567 hektar alan, orman sınırları dışına çıkarılmış ve uygulama halen devam etmektedir.

Yapılan bu çalışmayla, orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının yasal boyutunun ortaya konulması ve söz konusu uygulamanın nedenlerini araştırarak sorunun çözümüne ilişkin öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Orman rejimi dışına çıkarmanın yasal dayanağı; fakir orman köylülerinin kalkındırılmasına katkıda bulunmak, orman-halk ilişkilerinin daha iyi hale kavuşturmak gerekçelerine dayandırılmaktadır. Bu araştırmada Ülke genelinde, ormancılık örgütü çalışanlarına ve Ordu İli bazında orman dışına arazi çıkarılan 24 yerleşim birimine yönelik anketler uygulanarak, olayın sosyal ve ekonomik boyutu irdelenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya konu 24 yerleşim biriminde, 823 hektar alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Uygulanan istatistik yöntemlerin sonuçlarına göre, orman sınırları dışına çıkarma ile, gelir, nüfus, sahip olunan tarım alanı ve hayvan sayısı arasında pozitif yönde, rakım ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Orman sınırları dışına çıkarılan alanlar çoğunlukla arazi değeri yüksek olan sahil kesimlerinde yoğunlaşmakta ve tahribat genelde ormana bitişik tarım alanlarının sınırları genişletilmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Orman köylüleri arasında geliri daha yüksek olan aileler bu fırsattan daha fazla faydalanmakta, dolayısıyla gelir dağılımı olumsuz yönde etkilenmektedir. Uygulamayla, yasa dışı eylemlere dayalı hak tesis edildiğinden, orman tahribatları özendirilmekte, orman-halk ilişkilerinin daha da bozulmasına neden olmaktadır. Orman rejimi dışına çıkarma işlemlerini yapan orman kadastro komisyonları ve örgüt çalışanlarının çoğunluğunun, uygulamanın mevcut haliyle orman azalmasına neden olduğu ve kaldırılması gerektiği kanaatinde oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ormancılık Hukuku, Orman Sınırları Dışına Çıkarma, Orman Azalması, Orman Kadastrosu, Orman-Halk İlişkileri

SUMMARY

Deforestation is one of the most important problem facing in Turkish Forestry. Unfinished cadastral applications, inability to maintain the determined ownership boundaries are the causes of decrease in forest resources. Added to these are rural poverty, insufficient protection measures, unrealized the full value of forest, uncontrolled demographic movement. Furthermore, with the frequent changes of forest laws since 1970's, deforestation has taken new trend. Lands whose vegetation cover was removed have been converted to other land uses due to loss of forest characteristics. In this way, 415 567 ha. forest areas were converted between 1974 -1997 and the application is still in effect.

The objectives of this study, are (1) to examine the legal aspect of conversion, (2) to determine the reasons of the conversion and (3) to formulate some necessary recommendations. The legal basis for converting forested areas to other land uses was thought to contribute to the development of forest villagers (community), and to enhance the relationships between forest and villagers. In this study the social and economic aspects were examined by applying questionnaires to both 24 residential areas in Ordu Province where conversion was taken place and to the staff foresters working in various forestry sectors, who execute and control the conversion activities across the country.

The study result showed that 822 ha forested area were converted in the subject 24 residential areas. According to statistical analysis, there is a positive relationships between conversion activity and income, population, number of laminas, and agricultural areas; and negative relationships with altitude. The converted areas are mostly in the coastal regions where the land value is high, and the land destruction is realized with the enlargement of agricultural areas adjacent to forested areas. Families of high income level are taking the big share in this process, affecting income distribution negatively. This unwise application causes to gain "rights" based on outlawed operations encouraging further forest destruction and resulting in worsened relations between forests and the community. It was determined that land survey (cadastre) commissions and staff foresters working on the legal conversion activities have agreed that the ongoing application caused deforestation and that must be taken out of implementation.

Keywords: Forestry Law, Forest land conversion, Forest cadastre, Deforestation, Forest-Community relation

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
Şekil 1. Araştırma Bölgesi ve Çalışma Yapılan Yerleşim Birimleri.....	51
Şekil 2. Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerinde Anket Çalışması.....	52
Şekil 3. Orman Köylerinde Yerleşim Durumu (Dağköy).....	62
Şekil 4. Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Güncel Arazi Kullanımı.....	80
Şekil 5. Tarım Arazilerinin Genişletilmesi Yoluyla Orman Tahribatı.....	93

ı

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa No.</u>
Tablo 1. Ordu İlinde İlçelere Göre Yerleşim ve Nüfus Durumu.....	53
Tablo 2. Araştırma Yapılan Yerleşim Yerlerinin İlçeler İtibariyle Dağılımı.....	54
Tablo 3. Arazi Kullanma Şekillerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı.....	55
Tablo 4. Doğu Karadeniz İllerinde Orman Kadastro ve Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Durumu.....	56
Tablo 5. Orman Sınırları Dışına Çıkarma Nedenleri ve Yüzde Ağırlıkları.....	68
Tablo 6. Orman Dışına Çıkarmanın Ülke Genel Menfaatleri Açısından Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	69
Tablo 7. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Tahriplerine Etkileri Hakkındaki Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	70
Tablo 8. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman-Halk İlişkilerine Etkileri Hakkındaki Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	71
Tablo 9. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman Suçlarına Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	71
Tablo 10. Orman Köylülerinin Kalkınmasına Orman Kaynaklarından Katkı Sağlama Alternatifleri Tespitine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	72
Tablo 11. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Kadastro Çalışmalarına Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	73
Tablo 12. Orman Bütünlüğü Bozmama, Su ve Toprak Rejimine Zarar Vermeme Şartlarının Kaldırılmış Olmasının Orman Dışına Çıkarmaya Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	74
Tablo 13. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Genel Olarak Hangi Amaçla Kullanıma Uygun Olduğu Değerlendirmesine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	75
Tablo 14. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Satışının Toprak Mülkiyetinin ve Gelir Dağılımına Etkileri Hakkında Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları.....	75
Tablo 15. Gruplara Göre Yıllık Gayri Safi Gelir Dağılımı.....	77
Tablo 16. Guruplara Göre Sahip Olunan Tarım Alanı Dağılımı.....	77
Tablo 17. Guruplara Göre Sahip Olunan Ortalama Büyükbaş Hayvan Sayısı.....	78

Tablo 18. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Sahiplenme Şekli ve Yüzde Ağırlıkları	79
Tablo 19. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Süresine Göre Alan ve Yüzde Ağırlıkları.....	79
Tablo 20. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Şeklinin Alan ve Yüzde Ağırlıkları.....	81
Tablo 21. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Amacına Göre Kişi ve Yüzde Ağırlıkları.....	81
Tablo 22. Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Verim Değişikliği Değerlendirmesi...	82
Tablo 23. Orman Dışına Çıkarılan Alanları İşgal Edenlerin Dağılımı.....	83
Tablo 24. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Satışı ve Orman-Halk İlişkilerine Etkileri.....	83
Tablo 25. Orman Alanlarının Tahrip Edilerek Başka Amaçlarla Kullanılma Nedenleri.....	84
Tablo 26. Araştırma İle Elde Edilen Değişkenlere Ait Faktör Matrisi.....	86
Tablo 27. Varimax Faktör Matrisi.....	87

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

İlk çağlarda ormanlar, insanların sınırsızca faydalandığı doğal kaynaklardan biri durumundaydı. Orman varlığının insanların ihtiyacından fazla olduğu, çevre sorunlarının olmadığı veya hissedilmediği bu dönemde, serbest faydalanma sürüp gitmiştir. Ancak, dünya nüfusunun artması ve buna paralel olarak orman alanlarının farklı kullanım amaçlarıyla tahribi, ormanların kıt kaynak durumuna gelmesine sebep olmuştur. Orman varlığındaki azalma, bir taraftan odun hammaddesi kıtlığını beraberinde getirmiş, diğer taraftan da doğal dengenin bozulması, dünya üzerindeki tüm canlıların hayatını olumsuz etkilemeye başlamıştır. Bu olumsuz gelişmeler üzerine, yönetimi elinde bulunduran güçler, orman varlığının korunması konusunda bazı tedbirler almaya başlamışlardır. Ormanların toplum hayatında sağladığı faydalar ve milli ekonomideki öneminin artması, ormancılıkla ilgili kuralların pozitif hukuk içerisinde yerini almasını sağlamıştır (1).

Nitekim, İngiltere’de Orta Çağın başlangıcında krallar, önceleri ormanları avlak alanları olarak görmüşler ve bazı koruyucu yasalar yürürlüğe koymuşlardır. 1200’lü yıllardan itibaren, ormanların kereste sağlama fonksiyonunun da devreye girmesi ile beraber, orman varlığına ilgi, dolayısıyla da koruyucu önlemlerde artış gözlenmektedir (2). Ormanların çevreyi koruyucu etkilerinin ilk olarak gündeme gelmesi ise, XIX. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. 1827 yılında Fransa ve İsviçre’de, ormanların doğal dengeyi koruyucu fonksiyon sürekliliğini sağlayıcı silvikültürel planlamayı içeren, orman kanunu yayınlanmıştır (3).

Türkiye coğrafyasında, Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarına kadar, dönemin diğer ülkelerinde olduğu gibi, bazı özel alanlar için alınan önlemler dışında, ormanların korunmasına dair önemli bir çabanın olmadığı görülmektedir. Tersane, tophane ve benzeri devlet hizmetlerinin karşılanması gibi durumlar haricinde serbest faydalanmaya müdahale edilmemiştir. Bu dönemde, ormanların tarım, yerleşim vb. amaçlarla kullanılmak üzere kesilerek ya da yakılarak yok edilmesi, kısaca orman tahribatı öyle boyutlara ulaşmıştır ki, Ülke ormanlarını incelemek üzere getirilen yabancılar, az sayıda bulunan nüfusun ormanlara verdiği tahribatı hayretle karşılamışlardır (4). İmparatorluğun son dönemlerinde Devlet, orman varlığı ile ilgilenmeye başlamış ise de, bu ilgi daha çok devlet bütçesine gelir temin etme amacına yönelik olmuştur (5).

Ormanların mülkiyeti yönüyle konuya yaklaşıldığında, yine Osmanlı İmparatorluğu dönemini ayrı tutmak gerekecektir. Çünkü, bu dönemde özel ya da tüzel kişiliklere mülkiyet hakkı tanınmamıştır. Geliştirilen toprak sisteminde, belli niteliklere sahip olan kişilere, alt soyuna da intikal eden kullanım haklarının tanınmış olduğu görülmektedir (1,6). Söz konusu hakların verilmesinde, ormanlık alanlar diğer alanlarla bir farklılık taşımamaktadır. Ormanlar, üzerinde buldukları toprağın mütemmim cüzü sayılmış ve büyük oranda halkın serbest faydalanmasına açık tutulmuştur (1).

Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde, gerek ormanların korunması ve geliştirilmesi, gerekse de ormanlardan faydalanma konularında bazı hükümler yürürlüğe konulmuştur. Ancak mülkiyet yönünden bakıldığında, orman örtüsü ile kaplı arazilerinin ayrı bir statüde olmadığı görülmektedir. Ormanlık araziler de diğer taşınmazlar gibi işlem görmüştür. Bu dönemde özellikle Trakya'da ormanların sınırlandırılmasına başlanmakla birlikte, sağlıklı bir kadastro çalışmasından da bahsedilemez (4).

Tarihsel akış içerisinde kamu yararı kavramının öne çıkması, devletin özel mülkiyete daha çok müdahale etmesi sonucunu doğurmuştur. Nitekim, gelişmiş ülkelerin çoğunda, kamulaştırma ağırlık kazanmıştır. Birçok yönetimler, doğal kaynakların ancak devlet eliyle korunabileceğini kabul etmişler ve bazı malları kamu malı kabul ederek bunlara sahip çıkılması ve korunması görüşünü benimsemişlerdir (7). Bu yaklaşım, yasalaştırma hareketlerinde de devlet mülkiyetinin ve müdahalesinin ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, mülkiyet haklarının kamu yararı aleyhine suiistimal edilmesi, devlet müdahalesini zorunlu kılmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinde 1937 yılında yürürlüğe konulan 3116 Sayılı Yasa, doğal kaynak olan ormanların gerek korunması ve işletilmesi, gerekse de orman mülkiyeti yönünden devletçi bir yaklaşım göstermektedir. Yasada, ormanın kapsamlı bir şekilde tanımı yapılarak mülkiyetinin belirlenmesi hususu kurallara bağlanmıştır. Geçmiş yıllarda yaşanmış olan orman tahribatı, orman varlığının korunmasının yanı sıra, işletilmesinin de devlet eliyle yapılmasının benimsenmesine neden olmuştur. Daha sonra, 1945 yılında yürürlüğe konulan 4785 Sayılı Yasa ile, özel ya da tüzel mülkiyette bulunan ormanların tamamına yakını devletleştirilmiştir (1).

Ülkemizde orman mülkiyeti konusunda benimsenen bu yaklaşım, ormanların tamamına yakınının (% 99) devlet mülkiyetinde kalması sonucunu doğurmuş, ancak, toplumun sınırsız yararlanma geleneği, kırsal fakirlik, arz yetmezliği, örgütsel yetersizlikler

gibi çeşitli nedenlerle, ormanların korunması ve verimli bir şekilde işletilmesi sağlanamamıştır. Bir türlü önlenemeyen orman tahribatı, yeni arayışlara gidilmesine neden olmuştur. 1961 yılında kabul edilen yeni Anayasa ile, ormanların korunması ve işletilmesi gibi temel konular düzenlenerek, orman varlığı anayasal güvenceye alınmak istenmiştir. Bu tercihte, ormanların siyasi amaçlarla istismar edilmesinin rolü büyüktür. Benzer şekilde, 1982 Anayasasında da bir önceki Anayasaya benzer hükümler yer almaktadır.

Anayasa ve yasalarla, Ülkemiz ormanlarının tamamına yakını kamu yararı gerekçesiyle devlet mülkiyetinde bırakılmasına karşın, orman tahribine neden olabilecek birçok yasal düzenlemelerin de bulunduğu bir gerçektir. Ormanlarımızın geleceğini tehlikeye düşüren yasalarda hareketlerinin en önemlilerinden birisi de, 1970'li yıllardan itibaren uygulamaya konulan, tahrip edilen ormanlık alanların ormancılık dışı amaçlar için kullanılmak üzere, orman sınırları dışına çıkarılmasına izin veren, Orman Kanunu değişiklikleridir.

Orman Kanununda değişiklik yapan 1744, 2896, 3302 ve 3373 sayılı yasalarla, orman sınırları dışına çıkarma genişletilmiş ve güncelleştirilmiştir. Orman köylülerinin kalkındırılması ve ormancılık örgütü ile orman köylüleri arasındaki ihtilafların azaltılması gibi gerekçeler gösterilerek savunulan bu değişiklik yasaları, 20 yılı aşkın süre geçmesine rağmen öngörülen sonuçların elde edilmesini sağlayamamıştır. Tam aksine günümüzde, orman köylüleri en alt gelir grubu içerisinde yer almaktadır. 1989-1990 yıllarında Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan bir araştırmada, hane başına yıllık gayri safi gelir, yaklaşık 1800 dolar olarak hesaplanmıştır (8). Öte yandan, ormanlarla ilgili derdest dava sayısı yüz yirmi bini aşmaktadır (9). Yasa değişiklikleri, orman köylüsünün kalkınmasına ön görülen katkıyı sağlayamazken, orman tahribatının artmasını teşvik etmektedir.

Bu arada, diğer Hazine arazilerinde görülen talan, benzer şekilde ormanlık alanlarda da sürmektedir. Özellikle arazi değeri yüksek olan sahil kesiminde ve büyük kentlerin çevresinde önemi miktarda orman varlığı yok edilmiştir. Tarım için uygun olmayan, yüksek eğimli ve sığ toprak yapısına sahip alanlarda yaşanan ormansızlaşma, doğal dengenin de bozulmasına sebep olmaktadır. Ülkemizde son yıllarda yaşanan heyelan ve sel taşkınları gibi doğal afetlerde ormansızlaşma en önemli etkenlerden birisidir.

Orman varlığımızın korunmasında alınan önlemler yetersiz iken, bu olumsuzluğa bir de orman örtüsünün yok edildiği alanların yasal olarak orman sınırları dışına çıkarılması eklenmiştir. 1974 yılından 1996 yılı sonuna kadar 415 567 hektar alan, ormancılık dışı

amaçlarla kullanılmak üzere orman sınırları dışına çıkartılmıştır (10). Bu alanlar halen işgal etmiş olan kişilerin kullanımında olup yasa gereği bu kişilerden faydalanma bedeli de alınmamaktadır. Ayrıca, orman rejimi dışına çıkarılan bu tür alanların kimler tarafından kullanılmakta olduğu, uygulamanın orman köylülerinin gelirini ve gelir dağılımını nasıl etkilediği konusu da detaylı olarak araştırılmamıştır.

Bu gelişmeler ışığında, "Orman Sınırları Dışına Arazi Çıkarma Uygulamasının Yasal Boyutu ve Sosyo-Ekonomik Nedenleri" adını taşıyan bu araştırmayla, orman rejimi dışına çıkarma uygulamasının yasal seyrini ortaya koyarak, yapılan yasa değişikliklerin orman varlığı üzerine etkileri belirlemek, işlemleri yürüten ormancılık örgütü çalışanlarının konuya bakış açılarını, görüş ve önerilerini tespit etmek, ayrıca, yasadan beklenen, orman köylülerini kalkındırma, orman-halk ilişkilerini düzeltme, orman tahribatını azaltma beklentilerinin, uygulama bazında ne ölçüde gerçekleştiğini tespit etmek, işlemin sosyo-ekonomik yönden etkilerini belirlemek amaçlanmış bulunmaktadır.

Bu amaca ulaşmak için, gerek makro bazda, orman teşkilatı çalışanlarına posta yoluyla anket soruları gönderilerek, gerekse mikro bazda seçilen örnek çalışma alanında gerekli belge ve bilgiler toplanarak, köylülerle yüz yüze görüşmeler yapılarak uygulamanın sonuçları araştırılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirilerek, ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere orman rejimi dışına arazi çıkarma uygulamaları konusunda yapılması gerekenlerin neler olabileceği yolunda öneriler de geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.2. Literatür Özeti

Literatür taramaları sonucunda; seçilen araştırma konusuyla doğrudan ilişkili olabilecek bir kaç çalışma ile birlikte, orman rejimi, orman kaynaklarının kullanımı ve korunması, orman kadastro ve mülkiyeti, orman tahribinin olumsuz sonuçları konularında yapılan çalışmalar da özet olarak aşağıda sunulmuştur. Bu nokta ile ilgili olarak, gelişmiş ülkelerde, orman kadastro ve mülkiyeti konuları yıllar önce çözümlenmiş olduğundan, konu ile ilgili fazla sayıda esere rastlanmamış olduğu hatırlatılmalıdır.

Diker, 1947 tarihinde yayımlanan eserinde, ormanların devlet mülkiyetinde olması gerektiğini savunmaktadır. Bu çalışmada, gerek ormanların korunması ve gerekse de verimli bir şekilde işletilmesi ancak devlet mülkiyeti ile mümkün görülmektedir. Nitekim aynı çalışmayla, kamunun ortak malı olan ormanların çoğunlukla haksız işgallerle özel kişilerin

eline geçmiş olması ve bu ormanların korunmasının zorluğu nedeniyle de ormanlar Devlet malı olmalıdır şeklinde ifadelere rastlanmaktadır (5).

Ayanoğlu, "Hukuksal Açıdan Orman Emlaki ve Orman Mülkiyetinin Temelleri" adlı çalışmasında, ormanların kamu malları arasındaki yerinin "hizmet malı" kapsamında olduğu, kimin mülkiyetinde olursa olsun milletin müşterek malı sayıldığı görüşünün hukuk sistemimize uygun olduğunu açıklamaktadır. Adı geçen araştırmada, hizmet mallarının tescile konu olmadığını, ancak, özel kanunlarla tescili ön görülen kamu mallarının niteliğinin kaybolmayacağını belirten Ayanoğlu, ormanların tescilinin aslında "tespit" olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır (7).

Orman sınırları dışına arazi çıkarılmasının idari bir tasarruf olduğu ve bu işlemin çıkarma gününden sonrasına tesir ettiğini belirten Kayganacıoğlu ve arkadaşları, bu işlemler dolayısıyla açılacak davaların da Danıştay'da görüşüleceğini açıklamaktadırlar. Kanun koyucu, orman niteliğini kaybeden yerler orman sayılmaz ifadesini kullanmamış, bu alanların idari tasarrufla orman sınırları dışına çıkarılmasını öngörmüştür. Buna göre, orman dışına çıkarılacak alanlarda zilyetlik, çıkarma işleminden sonrası için geçerli kabul edilmektedir. Bu görüşe dayanak olarak, orman topraklarının yasal tanım gereği, üzerindeki ağaç örtüsü yok edilse de orman niteliğini koruyacağı belirtilmektedir. Hiç kimsenin haksız fiilinden dolayı lehine sonuç çıkarmayacağı, bir yerin orman dışına çıkarılmasının, işlenen haksız fiili ortadan kaldırmayacağı vurgulanmaktadır (11).

1. Ormancılık Şurası Orman ve Kadastro Çalışmaları Ön Çalışma Grubu raporunda ise, orman tanımının sıklıkla değiştirilmesi ve 6831 sayılı Yasanın 2. maddesinde yapılan değişiklikler nedenleriyle, bir taraftan orman kadastro bitirilemezken, diğer taraftan da mutlak orman olarak kalması gereken, geniş alanların orman sınırları dışına çıkarıldığı tespiti yapılmaktadır. Rapora göre, Ülkemizde 6.1 milyon hektar arazi, orman ve mera arazisi olarak kullanılması gerekirken tarımsal amaçlarla işletilmektedir. Yine aynı raporda, konunun uzmanları tarafından hazırlanacak "Arazi Kullanım Potansiyeli Haritası" Türkiye'nin topraklarının en yararlı şekilde kullanılmasını ve geliştirilmesini sağlayacaktır görüşü savunulmaktadır. (12).

Yılmaz tarafından yapılan, "6831 Sayılı Orman Kanununun 2. Madde Uygulamasının Orman Kadastro Çalışmalarına Etkileri" isimli çalışmada, ormanın tanımı ve orman kadastro sununun tarihsel seyri anlatılmıştır. Eserde, orman kanunları ve kanun değişiklikleri tarihsel süreç içerisinde verilerek, 2. Madde uygulaması ve değişikliklerinin orman

kadastrasına etkileri araştırılmıştır. Orman kadastrasında karşılaşılan önemli engellerine örnek olarak; yeterli sayı ve nitelikte eleman eksikliği, aynı alanda yasa değişiklikleri ve 2/B uygulaması sebeplerinden ötürü birkaç kez çalışma zorunluluğu ve yapılan kadastronun yaşatılmaması gösterilmiştir. Yine aynı araştırmayla, orman rejimi dışına çıkarılacak alanların belirlenmesinde önemli zaman kayıpları olduğu özellikle vurgulanmıştır(13).

Ayanoğlu "3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası" adlı çalışmasında, 1970 yılında kabul edilen 1255 Sayılı yasayla, orman niteliğini kaybetmiş alanların orman sınırları dışına çıkarılmasına imkan verildiğini yazmaktadır. İlgili araştırmada, çeşitli şekillerde işgal edilen alanların orman dışına çıkarılması, gerekçesi ne olursa olsun hukuka, adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Benzer şekilde, başlatılan uygulamanın, orman dışına çıkarılan alanların mülkiyet uyumsuzluğunu çözemediği gibi, orman idaresi ve mahkemelere büyük külfet yüklediği belirlenmesi de yapılmaktadır. Öte yandan adı geçen araştırmada, uygulamanın yeni orman işgallerine zemin hazırladığı, halkın, yeni anayasa değişikliği beklentisi ile orman işgaline hız verdiği öne sürülmekte ve bu yönleriyle, orman sınırları dışına çıkarma yasaları, ormanların devamlılığı açısından sakıncalı görülmektedir (14).

Yükseltürk, I. Ormanlık Şurasında sunduğu çalışmasında, devlet ormanlarından kamu yararına irtifak hakkı tesisinde çok kısıtlı durumlar için izin verilmesi gerekirken, Anayasa amacını aşan yasal düzenleme ile, devlet ormanları içerisinde birçok özel işletmelerin kurulmasına yasal zemin oluşturulmuş olmasını Anayasaya aykırı olarak değerlendirmektedir. Eserde, orman alanlarının daralmasına sebep olan bu yaklaşımın terk edilmesi gereği savunulmakta ve özellikle orman kadastrosu yapılmayan yerlerde irtifak hakkı tesisi mümkün görülmediği belirtilmektedir. Orman niteliğini kaybeden alanların orman sınırları dışına çıkarılmasında, Ayrıca, Anayasa gereği, bu alanların devlet tarafından ihya edilerek orman köylülerine tahsisi gerekirken, 2924 Sayılı Yasa ile getirilen kıstaslar buna uygun görülmemektedir (15).

Aksoy, "Anayasalarımız ve Ormanlarımızın korunması" adını taşıyan eserinde, devlet ormanlarını talan edenlerin, özellikle 1961 anayasasının "Türkiye'deki mevcut orman alanlarının küçültülemeyeceği" yani, o güne kadar orman alanı olarak saptanmış alanların, orman sınırları dışına çıkarılmayacağı kuralına yüklediklerini belirtmektedir. Bu nedenle de anayasa değişikliği için yoğun çabalar olduğu görülmektedir. Bu yaklaşım sonucu, 1970 yılında 1961 anayasasında değişiklik yapılarak, bazı orman alanlarının orman sınırları dışına

çıkarılması yolu açılmıştır. Ülkenin kanayan yarası, ormansızlaşma ve erozyon iken, çöl olma tehlikesi yaşanırken, orman varlığının azalmasına sebep olan ve 1982 Anayasası ile de güncelleştirilen orman dışına arazi çıkarılması son derece sakıncalı görülmektedir (16).

Usluoğlu, "Orman Yasal Tanımında Arayalım" adlı çalışmasında, orman sınırları dışına orman arazisi çıkarmanın temelinde, ormanın yasal tanımına uyulmaması sorununun yattığını öne sürmektedir. Eserde, Cumhuriyet döneminde yürürlüğe konulan orman kanunlarıyla, ormanın tanımının yapıldığı, dolayısıyla eski kanunların mülga hükümlerine dayanılarak, yeni yasadan önce tarım ya da yerleşim yerine dönüştürülmüş alanların orman sayılmaması gerektiği belirtilmektedir. Adı geçen eserde, mevcut yasalara uyulmamış olması, anayasa ve yasa değişikliklerine gidilerek ormanlık alanlardan ormancılık dışı amaçla kullanılmak üzere arazi kaybına neden olarak gösterilmektedir (17).

Atbaşoğlu, "Orman Sınırları Dışına Çıkarma" adlı eserinde, 1961 Anayasasında yapılan değişiklikle ve 1982 Anayasasının 169. Maddesine dayalı olarak, orman alanlarında nitelik kaybında devamlılık sağlandığı ve bu yolla geniş orman alanlarının kaybedildiği tespitini yapmaktadır. Yazar, orman dışına arazi transferinin uygulamada, kısa süre önce sökülmüş ormanların da 1981 yılından önce niteliğini yitirmiş gibi değerlendirilerek orman sınırları dışına çıkarıldığını ve bu yolla sınırsız işleyen tahribat yaşandığını ve tahribatın süreceğini savunmaktadır. Adı geçen eserde, uygulamanın belki kısa vadede yararlı görülebileceği ancak, olay süreklilik kazanıp nitelik kaybettirme bilinçli olarak yapılır hale geldiği için, artık yarardan bahsedilemeyeceği belirtilmektedir. Ayrıca, "böyle devam edildiğinde, gün gelecek, orman sınırı dışına çıkarılacak orman kalmayacak ve doğal felaketlerin artarak sürmesi sonucunda Ülke yaşanmaz hale gelecektir" yorumu yapılmaktadır (18).

Orman sınırları dışına çıkarma konusunda Okur tarafından yazılan eserde, yasal olarak mümkün olmamasına rağmen, 1981 tarihinden sonra orman örtüsü yok edilerek, tarım ya da yerleşim alanı haline getirilen yerlerin de uygulamada Orman Kadastro komisyonlarınca orman sınırları dışına çıkarıldığı belirtilmektedir. Yine aynı eserde, yasa koyucu tarafından yasaklanmış olmasına rağmen, izin ve irtifaka konu yerlerin, bu süreç içerisinde orman sınırları dışına çıkarıldığı tespiti yapılmakta ve ormanların özellikle arazi değeri yüksek olan kesimlerde hızla azaldığı savunulmaktadır (19).

Hızal ve arkadaşları tarafından yapılan "Orman Alanlarının Tarım Alanı Olarak Kullanımının Erozyon Oluşumuna Etkileri" adlı çalışmada; Bartın İli Ağdacı köyünde örnek

alanlar alınarak, halen orman örtüsü ile kaplı alanlarda ve orman örtüsü yok edilerek tarım yapılan alanlarda toprak yapısı incelenmiştir.

İlgili araştırma sonuçlarına göre, ormancılık yerine tarım yapılan alanlarda toprak tekstürü incelmekte ve bu oluşum erozyonun artmasına sebep olmaktadır. Nitekim, universal toprak kaybı denklemi kullanılarak elde edilen sonuçlara göre, koru ormanında yılda 0.05 ton üst toprağın taşına bileceği hesaplanmıştır. Buna karşılık, fındık tarımı yapılan alanlarda yılda 37.110 ton, diğer tarım alalarında da yılda 45.945 ton toprağın taşındığı sonucu elde edilmiştir (20).

Gülçubuk ve Çağlar "Orman Arazilerinin Ormancılık Dışı Amaçlarla Kullanıma Dönüştürmenin Temelleri" adlı çalışmalarında; orman alanlarından tarımsal ürün elde etmek, yerleşmek, turizm vb. amaçlı olarak ancak ekolojik koşulların elverdiği ölçüde, ekonomik ve toplumsal gelişmenin gereği olarak gündeme gelebileceğini belirtmektedirler. Ancak, adı geçen çalışmada, Türkiye'de bu tür alanların bir çok yörede bulunmadığı vurgulanarak, yasal düzenlemelerin de orman ekosistemlerine zarar vermeden bu uygulamanın yapılmasını sağlayacak etkinlikte olmadığı belirtilmektedir.

Yine aynı çalışmada, 1982 Anayasasının 170. Maddesi ile Devlet ormanı sayılan arazilerin bir tür toprak reformu uygulaması ile daraltıldığı, halbuki Anayasanın 44. Maddesinin bu uygulamaya izin vermediği, dolayısıyla, maddeler arasında çelişki olduğu görüşü savunulmaktadır. Öte yandan aynı çalışmayla, orman Kanununun 2/A Maddesi ile de, bazı orman alanlarının orman kadastro bitirilmeden Devlet eliyle ihya edilerek orman köylülerinin yerleşimine açılacağı savunulmaktadır. Ormanların yapısal özelliklerinin çok boyutlu olarak tasarlanması bir zorunluluk olarak görülmekte ve Ülkemizdeki uygulamanın orman ekosistemine zarar verdiği belirtilmektedir. Sorunun çözümü için, ormancılığa ayrılmış alanların ekolojik havzalar temelinde çok boyutlu, tümleşik "orman kaynakları yönetim planları" hazırlanması, orman arazilerinin ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasına yönelik uygulamaların, bu planların hedef ve ilkelerine göre yapılabilmesi koşulu getirilmesi de bu çalışmada önerilmektedir (21).

Arlı, "6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B Maddesine Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma" adlı çalışmasında, orman köylülerinin kalkındırılması amacı öne sürülerek gündeme gelen orman rejimi dışına çıkarma uygulamalarının, önceden belirlenmiş bir plan ve programa dayalı olmadığını, işlemin münferit taleplere göre yürütüldüğünü, sonuçta, özellikle büyük kentler çevresinde ve turizm bölgelerinde yoğun orman tahribatı yaşandığını

belirtmektedir. Yazar, esasen yapılacak anayasa ve yasa değişiklikleriyle, orman dışına arazi çıkarılmasının kaldırılması gerektiğini, en azından erozyonun yoğun olduğu Karadeniz Bölgesi, orman varlığı az olan İç ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile çarpık kentleşmenin yaşandığı büyük şehirler çevresinde bu uygulamayı yapılmamasının Ülke insanına yapılacak en büyük iyilik olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca çalışmada, orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle ortada kaldığı, bazen hazine adına tescillerinin de yapılmadığı tespiti yapılmaktadır (22).

Karaöz'ün Mersin İli'ni kapsayan çalışmasında; orman varlığındaki azalışın erozyonu artırdığı belirtilmektedir. Yapılan araştırmaya göre, Mersin İli'nde halen tarım yapılan alanların % 46.27'si orman ve mera olması gereken VI ve VII sınıf arazilerdir. Yanlış arazi kullanımı sonucunda, her yıl Göksu, Ceyhan ve Seyhan nehirleri tarafından taşınan toprak miktarı 34.2 ton olarak hesaplanmıştır. Öneri olarak, yanlış arazi kullanımına son verilmesi, ormanların potansiyel sınırlarına ulaştırılması için ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmesi gerektiği belirtilmektedir (23).

Günay tarafından Türkiye'deki arazi sınıflaması ile ilgili olarak yapılan "Türkiye'de Arazi Sınıflandırması ve Ormanlarımızın Bu Sınıflandırmadaki Yeri" adlı çalışmada, Ülkemizde 1971 yılında, eski Toprak Su Kuruluşları tarafından tamamlanmış gayet mükemmel denilebilecek bir "toprak envanteri" ve ona dayalı "arazi sınıflamasının" yapılmış olduğu savunulmaktadır. Bu arazi sınıflamasına göre, orman varlığının 25.38 milyon hektara çıkarılması gerektiği öne sürülmektedir. Yine aynı eserde, uzmanların araştırmalarına göre, mevcut orman varlığında bir azalma öngörülmemesine rağmen, orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarının yapılması ve 1970 yılından buyana bir pilot bölgede dahi toprak yapısına göre bir arazi kullanımı çalışmasının yapılmamış olması önemli eksiklik olarak nitelendirilmektedir (24).

Cangir ve Boyraz tarafından yapılan "Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı arazi Kullanımının Boyutları ve Arazi Kullanım Planlamasının Gerekliliği" adlı çalışmada; Ülke düzeyinde yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının 25 371 000 hektar olduğu belirtilmektedir. Eserde, mevcut haldeki arazi kullanımının, hem verim düşmesine hem de doğanın tahribine neden olduğu belirtilmektedir. Çalışmada, bu durumun önlenmesi için, ayrıntılı toprak haritalarından üretilecek Arazi Kullanım Planları yapılması zorunlu görülmektedir (25).

Gezer, bir çalışmasında, Türkiye ve Avrupa Topluluğu ülkelerinde orman ekosistemlerinin tahribine neden olan faktörleri ve bu faktörlere bağlı olarak beliren zararları

Eserde, mevcut haldeki arazi kullanımının, hem verim düşmesine hem de doğanın tahribine neden olduğu belirtilmektedir. Çalışmada, bu durumun önlenmesi için, ayrıntılı toprak haritalarından üretilecek Arazi Kullanım Planları yapılması zorunlu görülmektedir (25).

Gezer, bir çalışmada, Türkiye ve Avrupa Topluluğu ülkelerinde orman ekosistemlerinin tahribine neden olan faktörleri ve bu faktörlere bağlı olarak beliren zararları irdemiştir. Araştırmada, orman kaynaklarından aşırı yararlanmanın kara ve su ekosistemini tahrip ettiği, bu tahribatın ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmadan elde edilen bilgilere göre, Türkiye'nin orman ekosistemleri için hassas bir doğal denge kuşağında olması, ormanların korunmasında daha ölçülü davranılmasını gerekli kılmaktadır. Eserde, Türkiye'de genel orman azalmasının % 7'sinin tarımsal amaçlı kullanılmak üzere ormanların tahribi nedeniyle meydana geldiği tespiti yapılmaktadır. Orman kıyımının önlenmesi için, orman kadastrosunun yapılması, suçların takibinin yanı sıra sosyo-ekonomik önlemler de gerekli görülmektedir (26).

Geray'ın "Orman Kaynaklarının Yönetimi" adlı eserinde, orman kaynaklarının daralmasını doğuran temel eylemlerin kaynağında, kırsal yoksulluk, yerleşim ve tesis yeri baskısı, ve turizm sektörünün kuruluş yeri talepleri bulunduğu belirtilmektedir. Aynı eserde, Anayasanın 169. maddesinin 4. fıkrası ve 6831 Sayılı Yasanın 1744 Sayılı Kanunla değişik 2. maddesi ile açma, işgal ve yerleşmeden doğan haksız tasarrufların meşrulaştırıldığı, böylece kısır bir döngü yaratıldığı öne sürülmektedir. Geray eserinde, süreç içerisinde istikrarsız bir ortam yaratılarak, orman rejimi dışına çıkarmada dikkate alınması gereken kriterlerin haksız kazanımı körükleyecek biçimde değiştirilmiş ve gevşetilmiş olduğunu, uygulamaların bilimsel, ekonomik, ekolojik ve teknik dayanaklardan yoksun bulunduğunu belirtmektedir (27).

Baykal tarafından yapılan bir çeviride, arazi kullanımının ülkeden ülkeye farklılık gösterebileceği, ormana tahsis edilen bir kısım arazilerin, içinde bulunulan durum gereği tarım ve benzeri amaçlarla kullanımının tercih meselesi olduğuna değinilmektedir. Yine aynı çalışmada, İngiltere, İskoçya ve Kuzey İtalya'da, tarım yapılan bir kısım dağlık arazilerin sanayileşmeye paralel olarak ormana dönüştürüldüğü, buna karşılık orman varlığı bakımından zengin olan az gelişmiş ülkelerde, bir kısım orman arazisinin tarıma açılmasının mümkün olduğu öne sürülmektedir (28).

1993 yılında yapılan I. Ormanlık Şurasının 9. Numaralı Komisyonu Raporunda; 1744 Sayılı Yasayla yürürlüğe konan orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarının, kalıcı

orman sınırlarına ulaşılmasını engellediği, orman alanlarının daralmasına neden olduğu, mülkiyet davalarını artırdığı, orman-halk ilişkilerini onarılmaz bir biçimde yaraladığı görüşü belirtilmektedir. Komisyon, Orman Kanununun 2/B Maddesinin sıklıkla değiştirilmesi, "orman bütünlüğünün korunması", "su ve toprak rejimine zarar vermeme" gibi bilimsel kriterlerin kaldırılmasıyla, orman olarak korunmasında büyük kamu yararı bulunan toprakların orman sınırları dışına çıkarılmış olduğu tespitini de yapmaktadır. Öneri olarak ta, Türkiye'de arazi kullanım potansiyeli haritasının öncelikle yapılması gereği vurgulanmaktadır (29).

Nuray (Bayraktar) tarafından orman içi köylerin iskan meselesi konusunda yapılan araştırmada, Osmanlı İmparatorluğu döneminde zaman zaman orman arazileri içerisine nüfus yerleştirildiği, ancak XX. yüzyılın başlarında iskan edilen kişilerin ormanları tahrip etmeleri sebebiyle bundan vazgeçildiği, hatta yerleşimlerin engellenmeye bile çalışıldığı açıklanmaktadır. Ülkemizdeki ormanların yüksek eğimli olmaları nedeniyle tarıma uygun olmadığı, orman içinde ve civarındaki bazı köylerin uygun alanlara nakli gerektiği vurgulanan çalışmada, orman tahriplerinin önlenmesinde, orman köylülerinin hayat seviyesinin yükseltilmesinin de zorunlu olduğu belirtilmektedir (30).

Geray'ın kamu yararı konusunu kaleme aldığı eserinde, araziye dayalı ana sektörleri yerleşim, ziraat, hayvancılık, turizm ve ormancılık olarak saymaktadır. Yine aynı eserde, bu sektörlerin her birinin belirli kurallar çerçevesinde, araziden yararlanma metotlarına göre konumlandırılması gerektiğini belirtmektedir. Aksi halde, düzensiz ve kötü arazi kullanımının büyük boyutlarda ormansızlaşmaya neden olacağı tespiti yapılmaktadır. Yurdumuzda belirli bir araziden yararlanma politikası saptanmadığından, uygun ziraat alanlarının yerleşim amaçlı olarak işgal edildiği, orman alanlarının da yerleşim, ziraat ve hayvancılık amaçlı kullanımlar nedeniyle tahrip edildiği de bahse konu çalışmada vurgulanmaktadır (31).

1.3. Genel Olarak Mülkiyet Hakkı ve Orman Mülkiyeti

1.3.1. Mülkiyet Hakkı

Bu araştırma, devlet ormanlarından ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere arazi transferi konusundadır. Orman sınırları dışına çıkarılan alanlar, yasalarda belirtilen şartlar

çerçevesinde, özel mülkiyete konu olmaktadır. Dolayısıyla burada, mülkiyet hakkı ve orman mülkiyetinin gelişiminin fazla ayrıntıya girmeden açıklanmasında fayda görülmüştür.

Hak, hukuksal ilişkinin birinci ögesini, yani çekirdeğini oluşturur. Kişiyeye tanınan davranış imkanını, yetkiyi ifade eder. Başka bir görüşe göre hak, hukuk düzenince korunan menfaat tır (32). Bir kişinin mülkiyet hakkından bahsedildiğinde; bir mala sahip olarak ondan faydalanacağı, diğer kişilerin o malı elinden almalarına mani olabileceği, ifade edilmiş olur (33).

Mülkiyet hakkının gelişimine bakıldığında, eski çağlarda, halkın veya devlet reislerinin mülkiyetinde sayılan fakat, geçici ya da sürekli olarak halkın faydalanmasına sunulan arazilerin bulunduğu görülmektedir. Bu arazilerin maliki devlettir. Fertlere tanınan faydalanma hakkı, mülk edinme yetkisi değil, devlete ödenen bedel karşılığı faydalanma yetkisidir.

Roma Hukukunda bu konuda ayrıntılı düzenlemelerin olduğu bilinmektedir. Milattan Önce 202 yılında fertlere tahsis edilen araziler (ager publicus), devletin borçlu olduğu özel kişilere satılmıştır. Özel mülkiyetin doğuşu olarak nitelendirilebilecek bu gelişme, bugünkü mülkiyet anlayışından farklıdır. Çünkü, devlet istediği zaman bu arazileri yeniden satın alabilme hakkına sahiptir. Arazileri kullananlar da, satın alanlar da zilyet durumunda idiler. Zamanla, kendilerine tahsis edilen arazileri uzun süre elinde bulunduranların da isteği doğrultusunda, kişi başına yaklaşık 2.5 dekar büyüklüğünde taşınmazın mülkiyetinin devri gerçekleştirilmiştir (34).

Eski Türk toplumlarında, toprak hakanın malı sayılırdı. Hakanlar, bu toprakları kendilerine bağlılık gösteren kişilerin tasarrufuna bırakarak bir nevi tımarlar kurmaktaydılar. Türklerin İslam Dinini kabul etmeleri toprak sisteminde de islami esasların kabulünü sağlamış ve "Mülk Allah'ındır" ilkesi kabullenilmiştir. Hakan toprakların yöneticisidir. Osmanlı imparatorluğundaki toprak düzenine bakıldığında, arazilerin idaresinin padişaha ait olduğu ve tımar sistemi ile fertlere tahsis edildiği görülür. XIX yüzyılda Osmanlılarda da özel mülkiyet kabul edilerek kişilere arazi sahibi olma hakkı tanınmıştır (6).

Cumhuriyet dönemi kanunlarına bakıldığında, mülkiyet kavramının yasal bir tanımının yapılmamış olduğu görülür. Medeni Kanununun 618. Maddesinde, bir şeye malik olanın o şeyden kanun dairesinde dilediği gibi tasarruf etme hakkına sahip olacağı, haksız olarak o şeye el atılması halinde istihkak davası açabileceği ve her çeşit müdahaleyi men

edebileceği ifade edilmiştir (35). Mülkiyet hakkı Eşya hukukunun genel çerçevesinde ele alınırsa; eşya üzerinde en geniş yetkiler sağlayan aynı hak olarak nitelendirilebilir.

Mülkiyet hakkını sadece sağladığı yetkilerle değerlendirmek eksik olacaktır. Çünkü, bu hakkın içeriğinde, yetkinin yanı sıra, birtakım ödevler de yer almaktadır. Mülkiyet hakkını mutlak ve sınırsız bir hak olarak tanımlayan klasik görüş, sosyal ve ekonomik gelişmeler sonucu, zamanla yerini bu hakkın ödevler de yüklediğini belirleyen modern görüşe terk etmiştir. Ülkemizdeki hukuk sistemi genel olarak değerlendirildiğinde modern görüşe göre yapılanmıştır olduğu görülür. Her ne kadar, Medeni kanun mülkiyet hakkının sağladığı yetkileri açıklamakla yetinmiş ise de, kanunun diğer maddeleri, mülkiyetle ilgili diğer yasa maddeleri ve Anayasa topluca değerlendirildiğinde, bu sonuca varılmaktadır.

Mülkiyet hakkı, 1982 Anayasasının "Kişinin Hakları ve Ödevleri" bölümünde düzenlenmiştir. Anayasanın 35. Maddesine göre, "Herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir. Bu hak ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir (36). Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz". Bu haliyle Anayasanın mülkiyeti, düzenleme yeri olarak bireysel, malike yüklediği ödevler yönüyle sosyal bir hak olarak kabul ettiği sonucuna varılabilir (37).

Mülkiyet hakkının konusu eşyadır. Mülkiyete konu olan malın, taşınır ya da taşınmaz olmasına göre bir ayırım söz konusudur. Medeni Kanun, bu ayırma göre düzenlenmiştir. Araştırma konusu taşınmazlara ilişkin olduğundan, burada taşınır mallarla ilgili açıklamalara yer verilmeyecektir.

1.3.1.1. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Kazanılması

Taşınmaz malların mülkiyetinin kazanılması iki yolla mümkün olabilmektedir. Bunlar; aslen ve devren kazanmadır. Tüzel ya da gerçek kişilerin mülk edinmeleri ülkeler arasında farklılıklar göstermekle birlikte, temel yapı değişmemektedir.

1.3.1.1.1. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Devren Kazanılması

Devren kazanımın olabilmesi için, devir öncesinde mevcut bir mülkiyet hakkı olması gerekmektedir. Devren kazanım, hukuki bir işlem ya da hukuki bir olay yoluyla olabilmektedir. Devren kazanımın hukuki işlem yoluyla gerçekleşmesi için, tapu kütüğüne

tescil yapılması gereklidir. Nitekim, Medeni Kanuncun 633. maddesi, taşınmaz mal kazanımında tapu siciline kaydı şart koşmaktadır (35).

Burada belirtmek gerekir ki, mülkiyetin aslen kazanılması durumlarında, mülkiyet hakkı tescilden önce karşı tarafa geçer. Örneğin; 1945 yılında yürürlüğe giren 4785 Sayılı Kanun bazı istisnalar dışında ülkede mevcut olan bütün ormanları devletleştirmiştir (39). Burada, devletleştirilen ormanların mülkiyetinin devri, yasanın yürürlüğe girmesi ile kendiliğinden oluşmuştur. Günümüzde dahi, kadastrosu yapılmayan dolayısıyla da tescile konu edilmemiş ancak, 1945 tarihli Yasayla devletleştirilmiş orman alanlarının olduğu bilinmektedir. Hukuki olayla mülkiyetin el değiştirmesine, miras yoluyla devir örnek olarak verilebilir. Hukuk sistemi, kamu düzenini ve kişisel hakları korumak için, hakların ve borçların gerçek ya da tüzel kişilere geçmesini zorunlu kılmıştır (40).

1.3.1.1.2. Taşınmaz Mal Mülkiyetinin Aslen Kazanılması

Taşınmaz mal mülkiyetinin aslen kazanımında, mülkiyeti kazanılacak eşya bazen hiç kimsenin mülkiyetinde değildir. Bu durumda taşınmazın işgali ile mülkiyetinin kazanılması mümkün olmaktadır. Bazen de kazanımın gerçekleşmesiyle önceki malikin mülkiyet hakkı, rızası dışında sona erer. Bu durumlara, kamulaştırma, cebri icra, zamanaşımı yoluyla mülkiyetin kazanımı örnek olarak verilebilir. Burada da mülkiyetin kazanımı aslen kazanma olarak değerlendirilmektedir (38).

1.3.2. Orman Mülkiyeti

İnsanoğlunun aile, köy, komün halinde yaşamaya başlaması ve zaman içerisinde orman ürünlerine duyulan ihtiyacın karşılanmasında güçlükler meydana gelmesi, bu toplulukların mülkiyet haklarının orman alanlarına doğru genişlemesine sebep olmuştur. Daha sonraki yıllarda, kentsel yaşantının ortaya çıkması odun hammaddesi ihtiyacının daha da artmasına sebep olmuş ve kolektif ya da bireysel orman mülkiyeti gelişmeye başlamıştır.

Ormanların hangi grup mallar arasında değerlendirileceği konusunda farklı yaklaşımlar vardır. Ormanların sahihsiz mal (Res nullius) olduğu yolunda görüşlerin yanı sıra, "orta malı" niteliğinde olduğunu savunanlar da vardır. Diğer bir yaklaşım ise,

ormanların "hizmet malları" olduğu şeklindedir. Ayanoğlu, bu görüşleri değerlendirmiş ve "hizmet malı" görüşünün hukuk sistemimize en uygun yaklaşım olduğunu belirtmiştir (7).

Madeni Kanununun 641. maddesi, sahihsiz şeyler ile menfaati umuma ait olan malların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirtmektedir. Aynı Kanununun 912. maddesi, kimsenin özel malı olmayan ve kamunun kullanmasına tahsis edilen taşınmazların, onların tescilini gerektirecek bir ayrı hak olmadıkça tescile tabi tutulmayacakları yolundadır (35).

1.3.2.1 Avrupa Ülkelerinde Orman Mülkiyetinin Gelişimi

Ormanların mülkiyeti konusu, oldukça eski tarihlere dayanmakta ve ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Orman mülkiyetinin gelişiminde, Orta Çağ önemli gelişmelere sahne olmuştur. Avrupa'da feodalizmin gelişmesi ile birlikte, diğer doğal kaynaklar gibi, ormanlarında bu güçler tarafından sahiplenildiği görülmektedir. Krallar başlangıçta ormanlarla avlak alanı olarak ilgilenmişler, sonraları ise, bu ormanlardan önemli miktarlarda maddi gelir sağlamışlardır (2).

Almanya'da hükümdar ve soylular kendi çıkarlarını korumak amacıyla ormanlarda avlanmayı yasak etmişlerdir. Daha sonraları arazi açmaları, otlatma ve orman ağaçlarının kesilmesine de yasaklar konulmuştur (41). İngiltere'de de benzer şekilde gelişme yaşandığı, XII. yüzyılda geniş ormanların kral mülkiyetinde olduğu, ormanlardan yararlanmanın krala bağlı görevlilerce denetlendiği bilinmektedir (2). Benzer yapının birçok Avrupa ülkesinde de var olduğu açıktır. Orta Çağ dönemi boyunca ormanlar büyük ölçüde krallar, diğer soylular ve az miktarda da kentler ile kilise kurumlarının ellerinde bulunmaktaydı (41).

Orta Çağ'ın sonlarına doğru, Avrupa'da kralların mülkiyetindeki ormanlar büyük oranda elden çıkarılmış, bu ormanların mülkiyeti ağırlıklı olarak feodal derebeylerinin eline geçmiştir. XVIII. yüzyılın sonlarına kadar derebeylerin elinde bulunan geniş ormanlar, bu dönemde yaşanan politik gelişmeler, modern devlet anlayışının doğması gibi oluşumlar sonucunda, orman mülkiyetinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Günümüzde ise, Avrupa Birliği Ülkelerinde (12 Avrupa Ülkesi) orman varlığının % 19.6' sı devlete, % 19.3'ü eyalet ve diğer kolektif kurumlara ve % 61' i ise özel kişiliklere aittir. Amerika Birleşik Devletlerinde de orman varlığının % 77.7' si özel mülkiyet niteliğindeki ormandır (42).

1.3.2.2. Anadolu'da Toprak ve Orman Mülkiyeti

Türkiye'de orman mülkiyetinin gelişimi de, Avrupa ülkelerine benzerlik arz etmektedir. Eski yerleşimlere ve medeniyetlere beşiklik etmiş Anadolu, bu yerleşimler nedeniyle önemli orman tahribatlarına konu olmuştur. Nitekim, Anadolu'nun asırlar önce % 70 civarında ormanlarla kaplı olduğu yolunda bilgiler bulunmaktadır (4).

Selçuklular döneminde, toprak düzeninin temelini "Askeri Tımar" sistemi oluşturmaktadır. Selçuklu'da toprağın kullanımı üç grupta değerlendirilebilir. Birinci grupta "Has" (Sultanın kullanımındaki topraklar.), ikinci grupta "Ikta" (savaş gücünü oluşturan ordu üyelerine verilen topraklar.) ve son grup ise, "Haracı" (Savaşla ele geçirilen ve haraç karşılığında müslüman olmayan beylere bırakılan topraklar.) (43). Bu toprak kullanım düzeninde arazinin ormanla kaplı olup olmaması önem taşımamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde de, toprak sisteminin çok büyük farklılığa uğratılmadan sürdürüldüğü görülmektedir.

1.3.2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Toprak ve Orman Mülkiyeti

Osmanlı ülkesi, ilk zamanlar "bey" ailesinin ortak malı sayılmıştır. Daha sonraları ise, ülke yalnız "hükümdarın" malı olarak görülmüştür. Bu görüş, Devletin son zamanlarında gelişip değişmiş ve ülkenin "Osmanlı devletinin mülkü" olduğu kabul edilmiştir. Hükümdarın mülkiyeti zaten mutlak anlamda tasarruf yetkisi sağlamıyor, sembolik değer taşıyordu. İslami esasların kabulü ile padişahın tasarruf hakkı iyice sınırlanmıştır (44).

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, yaklaşık altı asırlık Osmanlı İmparatorluğu döneminin son zamanlarına kadar, sahip olunan arazinin büyük kısmı devlet mülkiyetinde idi. İmparatorluk dönemi boyunca birçok farklı mülkiyet anlayışı geliştirilmiş olmakla birlikte, genelde arazinin çıplak mülkiyeti devlete aittir. Miri arazi olarak adlandırılan ve tarım, hayvancılık, yerleşim ve benzeri amaçla halk tarafından kullanılan topraklar, çıplak mülkiyet devlette kalmakla birlikte, özellikle savaşlarda yararlılık gösteren kişilere dağıtılmaktaydı. Bu kişilerin toprakları fiilen kullanmaları yasaklanmıştır. Faydalanma hakkı tanınan araziler "Dirlik" sistemi içerisinde bu arazilerden sağlanan yıllık gelir durumuna göre Has, Zeamet ve Tımar gibi adlandırma ve bölümlenmelere tabi tutulmuştur. Bu arazilerden yararlananlar, "has", "zeamet" ve "tımara" sahiplerine bedel ödemek zorunda idiler (43).

Dağlarda ve bayırlarda yetişen ağaçlar, "sipahinin" izniyle aşılaman kişilere ait olmakta, buna karşılık öşür verilmesi gerekmekteydi. Bu yerlerde yetişen bitkiler ve aşılamanmamış meyve ağaçları ise, odun olarak nitelendirilmekte, kim keserse onun olmaktadır. Bu ürünler için herhangi bir bedel ödenmemekteydi (45).

1839 tarihinde ilan edilen Tanzimat Fermanı ile, Osmanlı'da devlet idaresindeki değişikliklerin yanı sıra, toprak sisteminde de değişiklikler görülmektedir. 1856 tarihli İslahat Fermanı ile tapu sicilleri oluşturulmaya başlanmıştır. Böylece, miri arazilerin bir kısmı özel mülkiyete konu olmuştur (6).

1858 tarihli Arazi Kanun'u öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda tersane ve tophanelere odun hammaddesi sağlanan ormanların korumaya alındığı görülmektedir. Bu girişim, devlet ormancılığının temelini atılması olarak nitelendirilmektedir. Belirtilen dönemde, tersane ve tophane ormanlarından başka, Miri koru, Hassa koru, Cibali mubaha, özel mülkiyete konu Mülk arazi üzerinde de ormanlar bulunmaktadır (41).

Toprak mülkiyetinde önemli bir dönüm noktası olan 1858 tarihli Arazi Kanunu ile, ülke toprakları beş grupta toplanmıştır. Bunlar; Miri arazi, Mülk arazi, vakıf arazi, Metruk arazi ve Mevat arazi şeklindedir. Miri arazilerin özel mülkiyete geçişi 1910 tarihli "Emval-i Gayrimenkulenin İntikalatı Hakkında Kanun-u Muvakkat" Kanunu ile genişletilmiştir. 1912 yılında yürürlüğe konulan yeni kanunlarla, miri arazilerden öşür kaldırılarak vergi sistemine geçilmiş ve bu araziler mülk arazi haline getirilmiştir. Cumhuriyet dönemine kadar miri arazilerin ismi değiştirilmemiştir. Fakat, zaman içinde bu araziler fiilen tasarruf edenlerin mülkü haline gelmiştir (6).

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1870 yılına kadar, mülkiyet açısından ormanla kaplı alanlar ile diğer araziler arasında her hangi bir farklı yaklaşımın olmadığı görülmektedir. Orman ağaçları, üzerinde buldukları toprağın mütemmim cüz-ü (tamamlayıcı parçası) (46) olarak görülmüş ve araziye ilişkin hükümler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

1870 yılında uygulamaya konulan Orman Nizamnamesi (Tüzüğü) ile, ülkede bulunan ormanlar, mülkiyet yönünden dört gruba ayrılmıştır. Cibali mubaha ormanlar, devlet ormanı kapsamında değerlendirilmiştir. Devlete ait ormanlardan köylülere tanınan istisnalar dışında bedelsiz yararlanma kaldırılmıştır. Bu yıllarda devletin ormanlara bakış açısı ağırlıklı olarak gelir sağlamaya yöneliktir (47).

Diker, 1870 tarihli Orman Nizamnamesi'ni, halkın geniş tepkisi nedeniyle uygulamaya konulamamış bir metin olarak değerlendirmektedir. Ancak, çarşı ve pazar

yerlerine gelen odun, kömür ve diğer orman ürünlerinden, devletin ormanları koruması karşılığında "Orman hakkı" adı altında bir bedel alındığı belirtilmektedir. Bu yolla devlet hazinesine sağlanan düşük düzeyde gelire karşılık, yoğun bir orman tahribatı yaşanmıştır (5).

Mecelle, halkın tıpkı su ve havadan serbestçe yararlandığı gibi, ormanlardan da serbest yararlanma hakkı olduğu yolunda (Cibali Mubaha) hüküm taşıdığından, devletin ormanlardan ürün sağlayanlara bedel ödettirme yolundaki kuralları tepkilere sebep olmuştur. Mecellenin bu hükmü karşısında, ormanların kamu malı olduğu ve kamu malını koruyan devletin "orman hakkı" adı altında bir bedel alması gerektiği savunulmuş ve bu görüşe dayanılarak Orman Nizamnamesine hükümler konulmuştur (4).

Ülkemizde, XX. yüzyılın başlarına doğru ormanların yoğun tahribattan kurtarılması konusunda birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim bu dönemde, ormanların korunması ve sınırlandırılması ile ilgili bazı çabalar görülmektedir. 1910 yılından sonra Orman ve Mer'a kanunu tasarısı hazırlanmış ancak yasalaştırılamamıştır. I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte bu girişimler sekteye uğramıştır.

1.3.2.2.2. Türkiye Cumhuriyeti'nde Ormanlık ve Orman Mülkiyeti

Buraya kadar, Avrupa ve Türkiye topraklarındaki mülkiyet hakkı ve orman mülkiyeti konusundaki gelişim özet olarak verilmiştir. Araştırmayı yakından ilgilendirmesi sebebiyle, Cumhuriyet Dönemi orman mülkiyeti gelişmelerinin, daha ayrıntıya inilerek açıklanmasında fayda görülmektedir. Cumhuriyet dönemini yasalaştırma hareketlerine uygun olarak orman mülkiyetinin seyri aşağıda verilen alt başlıklar halinde incelenecektir.

1.3.2.2.2.1. 1920 - 1937 Yılları Arasında Ormanlık ve Orman Mülkiyeti

1920 yılında Yeni Hükümet, bir taraftan dünya devletlerine kendini kabul ettirmeye çalışırken, diğer yönden halkı ile bütünleşme, şikayet ve huzursuzlukları önleme çabası içerisindeydi. Köylünün orman sahibi edilmesi, bu yolla fakirlik ve savaş nedeniyle yorgun düşmüş halkın az da olsa rahatlamasını sağlamak amacıyla, 39 numaralı Baltalık Kanun'u çıkarılmıştır. Baltalık Kanun'u ile köylülere 2 hektar büyüklüğünde baltalık ormanın mülkiyeti verilmiştir. Zaman geçirilmeden uygulamaya konulan kanun, umulanın aksine yoğun bir orman tahribine sebep olmuştur. Ormanın değerini yeterince kavrayamamış,

muhtaç durumda bulunan köylüler, tapu ile sahip oldukları ormanları kısa sürede yok ederek tarla haline getirmiştir (4,5). Yaşanan bu orman tahribatı, daha sonraları, ormanların özel mülkiyete konu edilmemesi, devlet mülkiyetinde kalması gerektiği yolunda, genel bir yaklaşımın kabullenilmesinde önemli etkenlerden birisi olmuştur.

Yaklaşık üç yıl süreyle uygulamada kalan Baltalık Kanun'u, olumsuz sonuçları üzerine durdurulmuştur. 1924 yılında kabul edilen İntifa Kanun'u ile, ormanlardan yararlanmanın ormanların verimliliği ile sınırlı olacağı ilkesi benimsenmiştir. Aynı yıllarda yürürlüğe konulan 504 Sayılı Kanun'la Ülke ormanlarına bakışta farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu kanuna göre, ormanlar kimin mülkiyetinde olursa olsun, milletin ortak malı niteliğindedir. Ülke kalkınmasında etkili olan doğal kaynaklardan en önemlisidir (5).

Yasalaştırma hareketleri ve tüm çabalara rağmen orman tahriplerinin sürmesi yeni arayışlara gidilmesine sebep olmuştur. 1930 tarihli İzmir İktisat Kongresi'nde ormanların gereği gibi korunamadığı ve gittikçe azalmakta olduğuna dikkat çekilerek, zaman geçirilmeden Devlet Ormancılığı'nın kurulması gerektiği vurgulanmıştır. 1930'lu yıllarda orman meselesinin halledilmesinde temel koşulların, mülkiyet ve koruma meselelerinin halledilmesi ile devlet işletmeciliğinin uygulanması olduğu yolunda görüşler ağırlık kazanmıştır. Bu doğrultuda yeni orman yasa tasarıları hazırlanmıştır. 1935 yılında Avusturya'lı ormancı Bernhard'ın ağırlıkla etkili olduğu 165 maddelik yeni kanun taslağı meclise sunulmuştur (4,5).

1.3.2.2.2.2. 1937 - 1945 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti

Nihayet, 1937 yılında kapsamlı ve sistemli bir metin olan 3116 Sayılı Orman Kanun'u kabul edilerek yürürlüğe konulmuştur. Kanun'un 1. Maddesi ile ormanın tanımı yapılmıştır. Bu tanım "Kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da her hangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır" şeklindedir. Görüldüğü üzere bu tanım oldukça soyuttur. Tanımın açıklanmaya muhtaç olduğu yasa yapıcı tarafından da dikkate alınarak, aynı maddenin 2. fıkrası ile, orman tanımı kapsamına girdiği halde orman sayılmayacak yerler tek tek sayılarak belirtilmiştir. Orman tanımında dikkat çeken bir eksiklikte, orman içi açıklıkların durumu hakkında bilgi verilmemiş olmasıdır (14).

Yasa'nın 1. maddesinin 2. fıkrasında, ormanlara bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ve ağaççıklar, her çeşit dikenlikler ve fundalıklar orman sayılmamıştır. Buna karşılık Yasa'yı açıklayan Tüzük, sadece Erica cinsi ile kaplı fundalık alanların orman sayılmayacağını belirtmiştir. Halbuki, "fundalık" tanımı boş araziye örten küçük ağaççıklar, ufak ağaçların ve çalılırların sık olduğu yerlerdir. Usluoğlu, makiliklerin de fundalık alanlar kapsamında olduğunu ve dolayısıyla 3116 Sayılı Yasa'yla orman sayılmadığını, yasa koyucunun iradesinin bu yönde olduğunu savunmaktadır. Özel mülk olan makilik alanların orman sayılması ve 1945 yılında devletleştirilen yerler kapsamına alınması, ormanın tanımında sorunlar yaratmış ve sonraki yıllarda bu konuda birçok yasa değişikliklerini gündeme getirmiştir. Tapulu makilik alanlardaki istikrarsızlık, halk orman ilişkileri üzerinde de olumsuz etkiler yaratmış, orman kadastro çalışmalarını da sekteye uğratmıştır (48).

3116 Sayılı Yasa'nın ek 1. Maddesi, devlet ormanlarına bitişik olmak kaydı ile köylülerin şahsi mülkiyetinde bulunan ormanlardan 50 hektarı geçenler ile, devlet ormanlarına bitişik olmasa dahi sahaları 1000 hektarı geçen sahipli ormanların devletçe istimlak edileceğini belirtmektedir. Yerel yönetimlere (belediye ve köylere) ait ormanlar ile vakıf ormanları kamulaştırma kapsamı dışında tutulmuştur (39).

Kanun'un 3. Maddesi ormanları mülkiyet yönünden sınıflandırmıştır. Bu sınıflamaya göre ormanlar; Devlet ormanları, Umuma mahsus ormanlar (köy, belediye ve idari hususiyetler gibi hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar), Vakıf ormanları, Hususi ormanlar olarak dört gruba ayrılmıştır (39).

Böylece, Ülke'de bulunan tüm ormanların malikleri kural olarak tespit edilmiştir. Ancak, asıl önemli olan, yasa ile tanımlanan ormanların arz üzerinde de tespit edilmesi, yani hudut ve maliklerinin belirlenmesidir. 3116 sayılı Yasa ormanların sınırlandırılmasına derhal başlanmasını ve beş yıllık süre içerisinde ikmalini zorunlu kılmıştır. Ancak, 1990'lı yıllarda dahi kadastrosu yapılan orman alanı tüm ormanların ancak % 69'u seviyesindedir (10).

1.3.2.2.3. 1945 - 1950 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti

1937 tarihli Orman Kanunu'na dayalı olarak bir taraftan orman sınırlandırma çalışmaları sürdürülürken, diğer yönden orman tahripleri de devam etmekteydi. Ayrıca, sınırlandırma çalışmalarında devlet ormanları ile devletten başkasına ait ormanların

sınırlarının tespitinde önemli zorluklarla karşılaşılmaktaydı. Diğer yünden, Ülke'de mevcut ormanlık alanın, olması gerekenden çok daha az miktarlarda olduğu, mevcut ormanları korunması ve verimli olarak ülke yararına işletilmesinin ancak devlet eliyle olabileceği, ormanların birinci derecede kamuya ait olduğu, özel mülkiyetteki ormanlarında aslında devlet ormanlarından koparılmış parçalar üzerinde oluşturulduğu, bu ormanların genelde emek ve sermaye harcanmadan sebepsiz işgaller yoluyla tescil edilmiş olduğu gibi, birçok gerekçelerle tüm ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında olması gerektiği savunulmaya başlanmıştı. Ormanların devlet mülkiyetinde olması gerektiğini savunanların bir dayanağı da, Avrupa'da 200 yıla varan düzenli ormancılığın sonuçlarına göre, özel mülkiyette bulunan ormanların devlet ormanları kadar verimli işletilememesidir (4,5).

Ormanların devlet mülkiyetine alınmasında farklı iki yol izlenmesi mümkündür. Bunlardan birincisi, özel mülkiyette bulunan ormanların konulacak yasalar dahilinde maliklerince, kendi iradeleri ile devlete satmalarının sağlanmasıdır. 1940'lı yıllarda Türkiye'de bu yolla başarılı olunması mümkün değildir. Bir taraftan kadastro çalışmaları yapılmadan vasıf, alan, hudut itibarıyla sağlıklı tapu kayıtlarının tesis edilmiş olması, diğer yünden, Ülke için hayati önem taşıyan orman varlığının korunması ve işletilmesinde halkın yeterince bilinçli olmaması önemli engellerdir. İkinci yol ise devletten başkasına ait ormanların çıkarılacak bir kanunla devletleştirilmesidir. Devletleştirmede maliklerin rızası aranmadığı gibi, bu ormanların mülkiyeti, herhangi bir bildirimle gerek olmaksızın devlete geçecektir.

1945 yılında yürürlüğe konulan 4785 sayılı Yasa ile çok az istisnalar (silvikültürel yünden saf meşcereler oluşturmuş fıstık çamı, palamut meşesi ve aşısız kestane ormanları), dışında, Türkiye'de bulunan özel kişilere, vakıflara ve kamuya ait bütün ormanlar devletleştirilmiştir. Kanun'da, yürürlük tarihi itibarı ile, hiç bir işlem ve bildirimle gerek olmaksızın bu ormanların mülkiyetinin devlete geçeceği belirtilmiştir (49). Devletleştirme yasasından sonra, 1950 yılında yasa değişikliği ile, devletleştirme kapsamında kalan ormanlardan bir kısmı, sahiplerine iade edilmiştir. 1956 tarihli yasa da belli sınırlar dahilinde, devletten başkalarının orman maliki olmasına izin vermektedir. Sonuç olarak, 1985 yılı itibarıyla Ülkemiz'de bulunan özel ormanların toplam alanının 18 380 hektar olduğu tespit edilmiştir (50).

Devletleştirilen ormanlar ile, bu alanlarda bulunan bina ve tesislerin bedellerinin sahiplerine ödenmesinde, Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren bir yıllık süre içerisinde

müracaat edilmesi şartı getirilmiştir (39). Uygulamaya konulan Yasaya göre, hak düşürücü sürenin geçmiş olması halinde, orman sahiplerinin bedel istemeleri mümkün olamayacaktır. 4785 sayılı yasa'nın bu hükmü, günümüzde dahi halkın sızlanmalarına neden olmakta, iptal olunmuş tapular nedeniyle arazi ihtilafları sürmektedir. Çünkü, devletleştirilen alanlar arazi üzerinde belirlenmemiştir. Orman kadastrounun yapılmamış olduğu yerlerde, halen devletleştirilen ormanlar kapsamında kalan yerler, tapu kayıtları iptal edilmediğinden, alım satıma ve miras yoluyla intikale konu edilmektedir. Ancak, bu işlemlerin yasal dayanağı yoktur. Zira, devletleştirme yasası ile mülkiyet hakkı yitirilmiştir.

Devletleştirme Yasa'sının 12. Maddesi ile, ormanın tanımı da değiştirilmiştir. Değişiklik orman sayılmayan alanların daraltılması yönündedir. 3116 Sayılı Kanun'la belirlenen "ormanlara bitişik olmayan beş hektardan küçük sahipli araziler üzerindeki ağaç ve ağaççıklar orman sayılmaz" ifadesi iptal edilerek, bu alanlar da devletleştirilme kapsamına alınmıştır. Yasa'nın yorumlanmasında genel kanaat bu yöndedir.

Ancak Usluoğlu, Devletleştirme Yasasından beş hektara kadar orman ağaçları ile örtülü sahipli alanların devletleştirme kapsamına alınıp alınmadığı konusunda sonuca varmanın güç olduğunu öne sürmektedir (51). Ayrıca, 3116 Sayılı Yasa'ya göre bir yerin orman sayılıp sayılmamasına ilişkin ihtilaf doğması halinde, bağımsız mahkemelerin bilirkişi marifetiyle inceleme yaparak karar vermesi gerekiyordu. Oysa, 1945 tarihli Yasa, bir yerin orman olup olmadığının Bakanlık'ça tespit edileceğini öngörmektedir. Dolayısıyla Orman Kanunu'nun somutlaştırılması yetkisi de ormancılık örgütüne tanınmış olmaktadır.

1945 yılından sonra yaşanan siyasi gelişmeler ve Devletleştirme Yasası'na yönelik eleştiriler, yönetimi elinde bulunduranlar üzerinde yoğun baskılar oluşturmuştur. Köylülerin her türlü orman ürünü ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilmesi, kapalılığın % 50 ve altında olduğu, diğer kısımların çalı ve gevenle kaplı olduğu alanlarda hayvan otlatmaya izin verilmesi, orman sayılmayan arazilere kesinlikle müdahale edilmemesi gibi birtakım önlemlere baş vurularak bu tepkiler azaltılmaya çalışılmıştır.

4785 sayılı Yasa'ya gösterilen tepkilerden birisi de, tarım alanlarının içinde bulunan küçük miktarlardaki ağaçlık alanların, Yasa'nın orman tanımına uyması ve dolayısıyla devletleştirilmiş olmasıdır. Bu ağaçlık alanlar, köylülerin tarım alanları için bir siper, günlük ihtiyaçlarını karşılamada kolay bir kaynak durumunda olup, devlet tarafından korunmaları ve verimli olarak işletilmeleri de mümkün görülmemektedir (52). Bu süreçte, ormanların köylülerin elinden alınarak devletleştirilmiş olması, buna karşılık bu halkın hayat standardını

yükseltecek, insanca geçinmelerini sağlayacak imkanlar hazırlanmaması, yoğun orman tahribatına neden olmuştur (53).

1.3.2.2.4. 1950 - 1960 Yılları Arasında Orman Mülkiyeti

1945 yılında çok partili rejime geçişle birlikte, orman mülkiyeti konusu daha sıklıkla tartışılmaya başlanmıştır. Yayımlanan kanun hükümlerinin gereğince uygulanamaması, kararlı bir ormancılık politikası izlenmemesi, orman içerisinde yaşayan köylülerin fakir ve bilinçsiz olması gibi nedenlerle, tahrip olan ülke ormanları siyasi emellere de alet edilmeye başlanmıştır. Ormanın tanımı ve orman kaynaklarının işletilmesi konusunda sıklıkla yasa değişiklikleri yapılmıştır (54).

Devletleştirme Yasa'sı yürürlüğe konulduktan beş yıl sonra, ormanın tanımı ve mülkiyeti konusunda yeni değişiklikler gündeme gelmiş, böylece 1950 yılında 5653 ve 5658 Sayılı Yasalar'la, 3116 Sayılı Orman Kanunu yeni değişikliklere uğratılmıştır. 5653 Sayılı Yasa ile, 1937 yılından beri tartışılan ve farklı yaklaşımlar getirilen makilik alanlar orman tanımı dışına çıkarılmıştır. Nitekim, Yasa'nın 1. Maddesinin e. bendi, "Maki cinsinden her türlü ağaççıklarla örtülü yerler orman sayılmaz." demektedir (52).

Aynı Yasa değişikliğinde, Devletleştirme Yasa'sında yoğun tartışmalara sebep olan, tarım alanları içerisindeki ağaçlık alanların orman sayılmaması yolunda yeni hüküm getirilmiştir. İstisna bentlerine bir ekleme yapılarak, "Ormanların dışındaki sahipli arazide ve bunların kenarlarında bulunan dağınık veya yüzölçümü üç hektarı geçmeyen ve Devlet ormanlarından mesafesi en az üç kilometre olan grup halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklar," orman tanımı dışına çıkarılmıştır.

1945 tarihli Yasa ile devletleştirilen ormanlardan bir kısmının sahiplerine iade edilmesi konusunda çıkarılan, 5658 sayılı değişiklik Yasa'sı ile, "Devlet ormanları içinde olmayan ve etrafı tarla, bağ, bahçe gibi kültür arazisi, özel orman, şehir kasaba, köy merası ve Orman Kanunu'nun 1. maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartıyla Devlet ormanlarından tamamen ayrılmış bulunan köy, belediye tüzel kişiliklerine ve gerçek kişilere ait ormanlar; sahipleri veya mirasçıları istedikleri takdirde geri verilir." hükmü getirilmiştir. Böylece, devletleştirilen ormanlardan vakıflar haricinde kişi ve kurumlara ait olan ormanların bir kısmı müracaat halinde sahiplerine geri verilecektir. Devlet tarafından

kamulaştırma bedeli ödenmeyen ormanların sahiplerine iadesinde, bir işlem gerekmemekte ve sahiplerinin müracaatı yeterli görülmektedir (39).

İade Yasa'sı yürürlüğe girdiği tarihlerde, haksız arazi kazanımlarının önlenmesi için, Orman İdaresi taşra birimlerine emirler göndererek, 1945 yılından sonra usulsüz ve izinsiz kesimlerle Devlet ormanlarından bitişikliği koparılan alanların özel mülkiyete geçmesi engellenmeye çalışılmıştır. Bu alanlarda orman tahribatından evvelki durumun dikkate alınması ve bitişikliğin buna göre yorumlanması istenmiştir. Çünkü 4785 Sayılı Yasa, 1945 tarihinde "var olan" ormanları devletleştirmiştir (52).

1956 yılına gelindiğinde, 1937 yılında yürürlüğe konulan ve bir çok kez değişikliğe uğratılan 3116 Sayılı Yasa tamamen uygulamadan kaldırılarak, 6831 sayılı Orman Yasa'sı kabul edilmiştir. Yasa'nın 1. Maddesinde ormanın tanımı yapılmıştır. Ormanın tanımının yapılmasında güçlükler vardır. Nitekim, Yasa taslağını hazırlayan Hükümet, Ülkemiz'de çok farklı iklim yapısı dolayısıyla farklı bitki türlerinin varlığı, jeoloji şartları, sosyal ve ekonomik şartların çok çeşitli olması gibi nedenlerle ormanın tanımlanmasının çok zor olduğunu bildirmiştir.

Tanımın, içine girenlerin tamamını kapsar ve dışarıda tuttuklarını kesin bir şekilde ayırır "efradını cami ve ağyarını mani" nitelikte olması gereklidir. Böyle bir tanımlamanın yapılamayacağı endişesi ile ormanın tanımının yapılmaması isteği, Meclis komisyonlarında yapılan incelemeler sırasında uygun görülmemiştir. Ormanın tanımının Yasa'da yer almaması halinde, mülkiyetle ilgili sorunların hallinde ve orman suçlarına uygulanacak yaptırımların belirlenmesinde sorunlar doğuracaktır. Sonuç olarak, ormanın yasal tanımının yapılması gerektiği kabul edilerek günümüzde de geçerli olan soyut bir tanımlama yapılmıştır. (6,11). Soyut olmakla birlikte, temel ormancılık politikaları belirlenmemiş ülkeler için, bir tanımın yapılmış olması faydalı olmaktadır.

1956 yılında, önceki yasada yer verilen tanım, temel nitelikleri ile korunmakla birlikte, tanıma uyan ancak orman kapsamı dışında tutulan yerler ayrıntılı olarak sayılmıştır. Ayrıca, geçmiş yıllarda ormanı tanımlamada yer verilen, "herhangi bir çeşit orman hasılatı veren" ifadesi kaldırılarak, orman alanlarının kapsamı genişletilmiştir. 1950 tarih ve 5653 sayılı Yasa ile makilikler konusunda da değişiklik yapılmıştır. Yeni Yasa'da, "funda ve makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler" dışında makilik alanlar orman tanımı kapsamına alınmıştır.

Yasa ile tanımlanan orman varlığının arz üzerinde tespiti, diğer bir anlatımla, vasıf tayini yapılması gereklidir. Bu tespit, orman kadastro yapılan alanlarda orman kadastro komisyonları tarafından yapılacaktır. Kadastro yapılmamış yerler açısından durum farklıdır. Kanun bir yerin orman olup olmadığını tespit etme yetkisini Tarım bakanlığına (Yasanın yayınlandığı dönemde Orman Genel Müdürlüğü Tarım Bakanlığı'na bağlıdır.) bırakmıştır. 1744 sayılı Yasa ile "Tarım Bakanlığı" deyimini Orman Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Bakanlığın bu yetkisi bir yerin orman olup olmadığına karar verilmesi ile sınırlıdır. Orman olarak tespit edilen yerin kime ait olduğu konusunda çıkacak uyuşmazlıklar, bağımsız yargı organlarınca halledilecektir. Yine 1744 Sayılı Yasa, Bakanlığın vasıf tayini yetkisini kaldırarak, sadece mütalaa verme seviyesine indirmiştir (55).

Ormanın tanımında belirtilen "yerleri" ifadesi, ağaç ve ağaçlık topluluklarının yerleri ile beraber orman sayılacağını, yani orman örtüsü herhangi bir sebeple yok edilen alanların da orman niteliğinin devam edeceğini anlatmaktadır. Aksi halde üzerindeki orman örtüsünün yok edilmesi halinde, taşınmaz orman olma vasfını kaybedecektir.

Yasa'nın orman saydığı alanların mülkiyeti üç grupta toplanmıştır. Bunlar; Devlet ormanları, Hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar ve Hususi ormanlar olarak belirlenmiştir (39).

Dikkat edilirse, 3116 Sayılı Yasa'da ormanlar mülkiyet bakımından dört gruba ayrılmışken, yeni Yasa ormanları üç başlık altında toplamıştır. Bunun nedeni, 4785 Sayılı Yasa ile vakıf ormanlarının devletleştirilmiş olması ve iade kapsamına da alınmamış olmasıdır.

1.3.2.2.2.5. 1960 ve Sonrasında Orman Mülkiyeti

1960 yılında Ülke'nin siyasi yapısında yaşanan değişiklik sonrasında yeni anayasa hazırlığına girişilmiştir. Yönetimi eline alan Milli Birlik Komitesi, yeni anayasa tasarısı oluşturmak üzere bir komisyon kurmuştur. Önemli doğal kaynaklarımızın başında gelen ormanların Anayasal güvenceye alınması gerektiği konusunda önemli talepler vardı. Ormanların, siyasi emellere alet edilmemesi partiler üstü bir nitelik kazandırılması yoluyla mümkün olabilecektir. Bunun yolu da, sert (değiştirilmesi bazı zorlaştırıcı kurallara bağlanmış) anayasa ile, ormanların güvenceye alınması yoluyla mümkün olabilecekti. Bu temel yaklaşımla, Üniversite ve Orman Teşkilatından seçilmiş üyeler tarafından Anayasa'da

ormanlarla ilgili yer verilecek kurallar hazırlanmış ve hukukçuların da katkılarıyla Anayasa metnine konulmuştur (54).

1961 Anayasa'sının 37, 38 ve 131. Maddeleri orman varlığıyla ilgilidir. Toprak mülkiyetini açıklayan 37. maddede, toprak dağıtımının ormanların küçülmesine sebep olamayacağına yer verilmiştir. 38. madde ile de, var olan ormanların ya da ağaçlandırma yapılacak alanların devletleştirilebileceği kuralı getirilmiştir.

131. madde ise, tamamen ormanlarla ilgilidir. Konumuzu ilgilendirdiği ölçüde açıklamak gerekirse, Devlet ormanlarının mülkiyetinin özel kişilere devrolunamayacağı, bu ormanların zamanaşımı ile mülk edinilemeyeceği bu madde ile, açık ve kesin bir şekilde ifade edilmiştir (36).

Ormanların zamanaşımı ile mülk edinilmesinin yasaklanması, 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi döneminden beri değişikliğe uğramadan süregelen bir kuraldır. Çünkü, 1858 tarihli Kanun, koru, orman, yol, panayır ve benzeri yerlerin zamanaşımı ile kazanımını yasaklıyordu. Cibali mubaha alanların da özel kişiler adına tapuya tescili, aynı Yasa ile men edilmiştir (11).

Halen yürürlükte olan 3402 Sayılı Kadastro Kanununun 18. maddesi uyarınca, orta malları, hizmet malları, ormanlar, devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da bir kamu hizmetine tahsis edilen yerler ile kanunlar uyarınca devlete kalan yerler tapuya kayıtlı olsun ya da olmasın, kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap edilemezler (56).

Devlet ormanlarının ormancılık dışı amaçlarla kullanımına izin veren anayasa ve yasa değişiklikleri yapılan araştırmanın temelini oluşturduğundan, ayrı başlıklar altında açıklanacaktır. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki, 1960 yılından günümüze kadar, Orman Kanunu'nun 1. maddesinin istisna bentlerinde bir çok kez değişiklikler yapılarak orman tanımını kapsamı dışında bırakılan alanlar artırılmıştır.

1.4. Devlet Ormanlarının Ormancılık Dışı Amaçlarla Kullanımı

Bu başlık altında; Anayasa ve orman yasalarıyla, devlet ormanı sayılan alanların, gerek kamu yararı gerekçesi ile, gerekse de orman köylülerinin kalkındırılması ve orman vasfını kaybeden alanların değerlendirilmesi gibi yaklaşımlarla ormancılık dışı kullanımına izin verilmesi konuları incelenecektir.

Ülkemiz'de ormanın tanımı ve orman sayılmayan alanların tespiti ile ilgili yaşanan karmaşa, benzer şekilde "kamu yararı" gerekçesi ile ormanlardan irtifak hakkı tesisinde ve orman rejimi dışına arazi çıkarılmasında da yaşanmaktadır. Tanım değişiklikleri ile daraltılan devlet ormanları, başka amaçlar için de kaynak olarak kullanılmakta ve varlıkları azaltılmaktadır. "Orman niteliğini kaybetme", "kamu yararı" gibi farklı yorumlamalara sebep olacak yasa metinleri, orman varlığına yönelik istismaların yaşanmasına sebep olmaktadır.

1.4.1. Devlet Ormanlarından Kamu Yararına İrtifak Hakkı Tesis

İrtifak hakkını açıklamadan önce, bu hakkın tesis edileceği nesnenin (taşınmaz malın) mülkiyetinin kapsamının tanımlaması gereklidir. Taşınmaz mal mülkiyetinin yatay ve dikey kapsamı vardır. Yatay kapsam, taşınmazın sınırlarını tayinle belirlenir. Dikey kapsam ise, Medeni Kanun'un 644. maddesinde tarifi yapılan "Bir araziye malik olmak, onu kullanmakta faydalı olacak derecede altına ve üstüne malik olmağı tazammun eder (35) ." ifadesi ile belirlenen alandır.

İrtifak hakkı, yukarıda tanımı yapılan kapsam dahilinde malik dışındakilere tanınan bir aynı haktır. Aynı hak, yararlanma ve herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir yetki sağlar (38). Türkiye'de 1937 tarihli Orman Kanunu ile devlet ormanlarından kamu yararı amacıyla irtifak hakkı tesisine imkan tanıyan yasal zemin sağlanmış ve sonraki yıllarda da bu uygulama sürdürülmüştür.

Nitekim, 1961 Anayasa'sı devlet ormanlarından kamu yararına irtifak hakkı tesis edilmesine izin vermektedir. 1982 Anayasa'sında da aynı hükme yer verilmiştir. 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 17 ve 115. Maddeleri devlet ormanları üzerinde izin ve irtifaklar konusunu düzenlemektedir. Anayasa ve yasalarda "irtifak" hakkı tesis edilmesinde "kamu yararı" şartı aranmaktadır.

Kamu yararının ne olduğu, hangi durumlarda var olduğu, kimler tarafından takdir ve tespit edileceği konuları oldukça önemlidir. Yasa, kamu yararının varlığı halinde izin verilmesini de idarenin tasarrufuna bırakmıştır. Çünkü, ifade "izin verilebilir" şeklindedir. Ormanlar varlıkları sebebiyle zaten kamuya önemli yararlar sunmaktadır. Bir orman alanının ormancılık dışı amaçla kullanımı, toplum için uzun gelecekte gözetilerek, daha yararlı olup olmayacağı, söz konusu hizmetin orman alanları kullanılmadan yerine getirilmesinin mümkün olup olmayacağı son derece hassas değerlendirmeler yapılmasını gerekli kılar.

Devlet ormanlarından tesis edilecek irtifak hakkının kapsamı ve hukuki niteliği konularında farklı görüşler vardır. Akipek, bu hakkın Medeni Kanun'un 652. ve 751. maddelerine dayandığı görüşünü savunmaktadır. Bu görüşe göre, irtifak hakkı tesisinde, kamu malı ile özel mülkler arasında bir farklılık bulunmamaktadır (57). 652. madde "Bir arsanın altında veya üstünde yapılan yahut onları devamlı surette birleştiren inşaat ve imalat, tapu siciline irtifak hakkı diye tescil edilmek üzere bir başka malikin mülkü olabilir" şeklindedir. Burada, mülkiyetin kişide kalmak üzere, kullanımın üçüncü kişilere devrine izin verilebileceği görülmektedir. Yine, 751. madde, Maliklerin arazileri üzerinde veya altında üçüncü kişilere inşaatla bulunma veya yapılmış tesisleri kullanma yetkisi verebilecekleri, bu hakkın tapuya kaydedilebileceği, hakkın devir ve miras yoluyla intikalinin mümkün olduğu yönündedir (35).

Devlet ormanlarının niteliklerinin çok farklı olduğu ve yasa koyucunun burada imkan tanıdığı "irtifak hakkının" Medeni Kanun düzenlemesinden farklı, "idari" bir hak olduğu yolundaki görüş, çok sayıda taraftar toplamaktadır. Bu satırların yazarının da katıldığı bu görüşe göre, devlet ormanlarından tanınan irtifak hakları birçok yönden farklı özelliklere sahiptir. Öncelikle, devlet ormanlarından irtifak hakkı verilmesinde kamu yararının bulunması yeter şart olmamaktadır. İrtifak hakkının tesisinde idarenin izin verip vermeme yolunda serbest iradesi söz konusudur. Yukarıda da değinildiği üzere, Anayasa ve yasalarda "izin verilebilir" denilmek suretiyle, takdir yetkisi idareye tanınmıştır.

Ayanoğlu'na göre, ormanlar üzerinde irtifak hakkı tesisi ihtiyacının esasen, yerleşim merkezleri arasındaki irtibatın ve zorunlu hizmetlerin (Karayolu, PTT, Elektrik, Su, Gaz, Petrol boru hattı, Hastaneler, Savunma tesisleri vb.) sağlanmasına yönelik olduğunu bildirmektedir. Burada sayılanlar kamu hizmetleri kapsamındadır. Ormanların korunması ve devamında ne kadar zaruret varsa, bu hizmetlerin görülmesinde de mecburiyet vardır (7).

Ormanlardan tesis edilecek irtifak hakları, ilgili bakanlıkların iznine bağlıdır. İzin verme keyfiyetinin yanı sıra, öne sürülen şartlara uyulmaması halinde verilen hak iptal edilebilmektedir. Yukarıda özlü olarak açıklanan nedenler, ormanlardan tesis edilen irtifak haklarının, Medeni Kanun hükümlerinden birçok yönden farklılıklar taşıdığını göstermektedir.

Devlet ormanlarından izin ve irtifak hakkı tesisinde varlığı zorunlu görülen "Kamu yararı" meselesi, üzerinde durulması gereken en önemli husustur. Öncelikle, 6831 Sayılı Yasa değişikliklere uğratarak, Anayasal anlamda kamu yararı ilkesinden uzaklaştırıldığı ve

farklı yaklaşımlara gidildiği görülmektedir. Orman Kanunu'nun 17. maddesi 3373 Sayılı Kanunla değiştirilerek, turizm alan ve merkezlerinde kamu yararının aranması koşulundan vazgeçilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrası, turizm alan ve merkezleri dışında kalan devlet ormanlarında kamu yararına olan her tür bina ve tesislere Bakanlık tarafından izin verilebileceği yolundadır. Turizmi Teşvik Kanunu ve yukarıda açıklanan Orman Kanunu, orman arazilerinden arazi tahsisinde Anayasal anlamda kamu yararını aramadığından, Anayasa'ya aykırı görülmektedir.

Son yıllarda, kamu yararının var olduğu gerekçesine dayanılarak önemli miktarlarda devlet ormanının farklı amaçlı kullanımlara tahsis edildiği bilinmektedir. Kamu hizmetinin ne olduğu, kamu yararından ne anlaşılması gerektiği hususunda farklı yaklaşımlar vardır. Kamu hizmetlerinin, umumi ve kollektif ihtiyaçları tatmin etmek, amme hizmetini sağlamak üzere yapılan faaliyetler olarak değerlendirmek mümkün olabilmektedir. Bir faaliyet ve teşebbüsün amme hizmeti sayılabilmesi için, kuruluş ve işleyiş sebebinin bir umumi ihtiyaç olması ve doğrudan doğruya ilk maksadında bu faaliyetin ifası ile amme menfaatinin sağlanma amacı bulunması lazımdır. Kamu hizmetleri kamu yararının, umumi menfaatin gerekli ihtiyaçlarını karşılamak üzere icra edilen faaliyetlerdir. Eğer bu faaliyetler, sırf devletin bünyesine mahsus olan, ancak devlet tarafından ifası mümkün ve zaruri olan bir faaliyetse, başka bir deyişle devletin normal bir faaliyeti ise, amme hizmeti sayılabilir.

Ormanlık alanlardan kamu yararına irtifak hakkı verilmesinde hangi ölçütlerin kullanılacağı farklı şekillerde ortaya konulmaktadır. Harmandar, aranacak kamu yararının;

- Yasalarla verilmiş görevler için, kamu kurum ve kuruluşlarının zorunlu olarak ormanlarda kuracakları tesisler,

- Kâr amacı gütmeksizin özel şahıslar veya özel hukuk tüzel kişiliklerinin yaptıkları ve kamu kurum ve kuruluşlarına devrettikleri tesisler. (okul, hastane vb.),

- Orman Kanunu ve Turizmi Teşvik Kanunu gereği, bu kanunlar çerçevesinde kalmak koşuluyla yapılacak turistik tesisler,

- Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından Orman Kanunu ve Kuruluş Kanunu gereği ormanlarda kuracakları tesisler, için var olduğunu, bu çerçevenin dışına çıkılamayacağını savunmaktadır (58).

Görülecek bir kamu hizmeti için devlet ormanlarından arazi tahsisinden önce, bu hizmetin ormanlar dışındaki araziler kullanılmak suretiyle yapılıp yapılamayacağını ortaya konması gerekir. Eğer bu mümkün ise, ormanlık alanların o hizmete ayrılması kamunun

aleyhine olacaktır. Zira, orman azalması tarım için gerekli yüzey suyunun sağlanmasını güçleştirmekte ve verimin azalmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, ormanların topluma sunduğu faydalara her gün yenileri eklenmekte ve ormanların önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır. Ancak, uygulamada bu durum gözetilmemekte, köy yolu yapımı, enerji hattı tesisi vb. hizmetlerde, öncelikle orman alanları kullanılmaktadır (59).

Geray, "kamu yararı" konusunda toplumun yanlış yönlendirildiğini belirtmektedir. Yanlış anlayışın yerleşmesi sonucu sömürüye dönük uygulamaların yapıldığına işaret edilmektedir. Ormancı ve orman dostlarının en önemli görevinin bu kavramı sömürüden kurtarmak olduğu vurgulanmaktadır. Kamu yararı durağan ve niteliksel bir kavram olarak görülmemekte, zaman ve mekâna göre değişebileceği savunulmaktadır. Örnek olarak, geçmiş yıllarda linyit kömürü ocaklarının topluma önemli kaynak oluşturduğu, ancak günümüzde bu kömürün tüketiminin insan sağlığı, çevre, yaşam kalitesini olumsuz etkilediği, ikame edilebilen enerji kaynaklarının varlığı sebebiyle, artık topluma faydalı olmadığı tespiti yapılmaktadır. Kamu yararından ekonomik anlamda anlaşılması gereken, toplumun bir bütün olarak daha üst düzeyde faydaya ulaşmasıdır. Daha da ileriye gidilerek, tahsis edilecek alanın ve tahsis edilecek sektörün seçenekleri oluşturularak karşılaştırma yapılması gerekli görülmektedir. Seçenek sıralamasında, çevresel ve toplumsal maliyetlerinin dikkate alınması da zorunludur (31).

Sonuç olarak, devlet ormanlarının ormancılık dışı kullanımlara konu edilmesi yollarından biri olan irtifak hakkı tesisi, "kamu yararı" ilkesinin farklı değerlendirilmesi sonucunda orman varlığı aleyhine genişleyen bir seyir izlemektedir. Son yıllarda, özellikle arazi değeri yüksek olan devlet ormanlarının çeşitli bina ve tesisle yapılmak üzere irtifaka konu edildiği ve özel kişilere önemli menfaatler sağlandığı görülmektedir.

Bu noktada asıl önemli olan, her ne kadar irtifak hakları 49 veya 99 yıl gibi sürelerle bağlı olarak tesis edilse de, Ülke'deki genel gidişat göstermektedir ki, bu alanlar artık orman varlığına katılmayacaktır. Kamu yararı denince, genelde orman alanından arazi verme düşünülmektedir. Halbuki, orman bütünlüğünü bozan ya da tehdit eden orman içindeki taşınmazların kamulaştırılarak, orman haline getirilmesi de yasa gereğidir ve asıl kamu yararı orada mevcuttur.

1.4.2. Orman Niteliğini Kaybeden Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması

İlk çağlardan beri ormanlık alanların yerleşme, tarım, mera vb. amaçlarla yok edildiği bilinmektedir. Orman varlığının sağladığı faydalar ve doğal dengeyi korumadaki rolü öne çıkmaya başladıkça, bu doğal servetin korunması da önem kazanmıştır. Bir taraftan ormanların planlı ve düzenli işletilmesi, korunması çabaları gelişirken, diğer taraftan ekonomik ve sosyal gerçekler, ormanların tahribinin devam etmesine neden olmuştur. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, yetkililerin orman varlığının değerini yeterince kavramamış olmaları tahribatın sürmesinde önemli faktörlerdendir (60). Orman içi ve çevresinde yaşayan halkın bilinçsiz ve fakir oluşu da önemli orman tahriplerine sebep olmaktadır. Araştırmalar göstermektedir ki, tropik ormanlardaki tahribatın yaklaşık üçte ikisi, köylülerin tarım yapmak üzere ormanı tahrip etmeleri nedeniyle meydana gelmektedir (61).

Daha önceki satırlardan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'de özellikle 1937 tarihli Orman Kanunu'nun uygulamaya girmesi ile, ormanların güvenceye alınmasında temel nitelikte adım atılmıştır. Yasa ile ormanın tanımı yapılmış, mülkiyetin belirlenmesi için orman sınırlamasının kısa sürede bitirilmesi hedeflenmiştir. Ancak sonraki yıllarda, orman örtüsü yok edilen alanların orman rejimi dışına çıkarılmaya başlandığı ve bu yolla orman azalmasına yasal boyut getirildiği görülmektedir.

Usluoğlu, eski yıllarda orman ağaçlarının yok edildiği ve farklı amaçlarla kullanıla gelen alanların orman sayılmasının yanlış olduğunu, yasaların geriye yürümeyeceğini, savunmaktadır. Arazi Kanunnamesinden beri tarım, yerleşim ve otlak olarak kullanılan alanların orman sayılmasının sosyal dayatmaları gündeme getirdiği ve sorunun aşılmasının yasalarla rejim dışına orman alanı transferi ile aşılma istendiğini, çare olarak üretilen bu yolun yanlış dayatmadan türediğini, ve daha çok orman alanı kaybına sebep olduğunu savunmaktadırlar (17).

Hangi gerekçelere dayandırılrsa dayandırılınsın, sonuçta Türkiye'de yasalara dayalı olarak orman örtüsü yok edilen alanların orman rejimi dışına çıkarılmakta olduğu bir gerçektir. Uygulamanın seyrini kanun değişikliklerinin yapıldığı tarihlere bağlı olarak bölümler halinde ele almakta fayda görülmektedir.

1.4.2.1. 1970 Yılı Öncesinde Orman Niteliğini Kaybeden Alanların Orman Sınırları Dışına Çıkarılması

Bir taraftan Ülke ormanlarının yasalarla güvenceye alınması çabaları görülürken, diğer taraftan, ormanlık alanlardan özel mülkiyete arazi aktarımı yolunda yaklaşımların olduğu görülmektedir. Nitekim, 1956 yılında yürürlüğe giren Orman Kanunu 2. maddesi, kısa süre sonra değiştirilmiştir. Orman niteliğinin kaybolması gerekçesine dayanılarak, orman rejimi dışına arazi çıkarımı 1957 yılında kabul edilen yasa ile başlatılmıştır. İkinci madde değişikliği ile başlatılan bu sürecin, devlet ormanları aleyhine ulaşacağı boyutlar daha ilk uygulamalarla kendini belli etmiştir. İki yıllık bir zaman diliminde yaklaşık 1 924 000 dekar orman alan orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Daha sonra yönetime el koyan Milli Birlik Hükümeti, yasayı orman varlığını tehdit eder nitelikte görmüş ve 1960 yılında uygulamayı durdurmuştur (62).

Anayasal sınırlamalara rağmen 1962 yılında orman kanunu yeniden değişikliğe uğratarak "İklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Ziraat Vekaletince uygun görülen ormanların, orman rejimi dışında bırakılmasına ve orman mefhumuna dahil olduğu halde orman rejimine tabi tutulmasında bir fayda görülmeyen sahipli yerlerin serbest bırakılmasına veya gayeye uygun hususi bir idare ve kesim tarzı tatbik edilmesine Ziraat Vekaletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilir." denilmek sureti ile orman alanlarını daraltıcı kurallar benimsenmeye başlamıştır. Ancak, yapılan bu değişiklik Anayasa'ya aykırı görülerek iptal edilmiştir (49).

Kanun değişikliğinin iptali siyasileri yıldırmamış, aksine yeni yasa teklifleri sunulmaya devam etmiştir. Yıllardan beri köylülerin beklentisi haline gelmiş toprak reformu yasası bir türlü çıkarılmıyordu. Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, çiftçilikle uğraşan köylülerin % 78.4'ü tarım arazilerinin ancak % 35.3'üne sahiptir. Aynı zamanda tarım arazilerinin % 11'ine sahip olan yaklaşık 500 000 aile de köy dışında yaşamaktadır (63).

Yukarıda rakamlarla belirtilen toprak dağılımındaki bu dengesizliğin çözümü, toprak reformu yapılması yoluyla mümkün olabilecektir. Bunu göze alamayan iktidarlar, orman topraklarına dönüyor ve orman rejimi dışına çıkarılan alanların orman köylülerine verilmesi yoluyla, toprak dağıtımını kolay bir yol olarak tercih ediyorlardı. Toprak sıkıntısı çeken köylülerin sızlanmalarının azaltılması, bu seçmenlerin oylarının kazanılması hedeflendiği için, özellikle seçim dönemlerinde üst üste yasa teklifleri sunuluyordu.

Orman Kanunu değişikliği ile orman rejimi dışına arazi çıkarılması Anayasa'nın "orman alanlarının küçültülemeyeceği" yolundaki kesin emrine takılıyor ve bu çabalardan sonuç alınamıyordu. Ayrıca, gerek İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi gerekse de sivil ormancılık örgütleri ormanları daraltıcı yasa tekliflerine karşı çıkıyordu. Bu direnişlere başlangıçta OGM'nün de katılmakta ve hazırlanan raporlarla yasa değişikliklerinin sebep olacağı orman tahribatını dile getirerek direnmekte olduğu görülmektedir. Milletvekillerinden bazılarının ve birkaç Senato üyesinin de orman azalmasına sebep olacak yasa tekliflerine karşı çıktıkları bilinmektedir (54).

Yukarıda değinilen karşı çıkmalara rağmen, siyasi emeller ön planda tutulmuş ve değişiklik yasası teklifleri sürmüştür. Siyasi baskıların yoğunlaşması ve yönetici değişiklikleri, OGM'nün direnişini kırmıştır. 1963 yılında OGM tarafından kanun değişikliği tasarısı taslağı hazırlanmıştır. Orman varlığını daraltıcı nitelikteki bu tasarı, bilim çevreleri ve bir çok meslek mensubunun karşı çıkmasına rağmen, 1965 yılında yasalaşmıştır. Yürürlüğe konulan yasa ile; 1961 tarihinden önce fiilen, ilmen ve tamamen orman olmaktan çıkmış, orman bütünlüğünü bozmayan ve bozmayacak olan iklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyeceği anlaşılan ve toprak sınıfı kullanma kabiliyeti bakımından daha verimli kültür arazisine dönüştürülmesi uygun bulunan yerler ile şehir, kasaba ve köy iskân topluluğu içinde kalan yerler, Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle orman rejimi dışına çıkarılabilecektir (16,54).

1965 tarihli yasa değişikliğini benimseyenler, kabul edilen değişikliğin Anayasa'ya aykırı olmadığını, orman rejimi dışına çıkarılması ön görülen alanların Anayasa'nın yürürlüğe girmesinden önceki tarihleri kapsadığını, Anayasa hükümlerinin geriye yürümeyeceğini savunmaktadırlar. Ayrıca, geçmiş yıllarda ormanları koruyucu yasalara rağmen tahribat engellenememiştir. Öncelikle köylülerin yoksulluktan kurtarılması gereklidir. Tartışmalara son noktayı Anayasa Mahkemesi koymuş ve söz konusu yasayı ormanları daraltıcı özellikte, dolayısıyla Anayasa'ya aykırı görerek iptal etmiştir (16).

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı üzerine, bu kez Anayasa'da değişiklik yapılması yolları aranmaya başlanmıştır. Mecliste grubu bulunan tüm partiler, Orman Kanununda değişiklik yapılması yolunda taslaklar hazırlamaya girişmişlerdir. Bu faaliyetlerin temelinde, seçimlerin yaklaşıyor olması, orman köylülerinin oylarını kazanma arzusunun öne çıkması yatmaktadır.

1.4.2.2. 1970 Yılı Anayasa Değişikliği ve 1744 Sayılı Kanun Uygulamaları

Orman alanlarından ormancılık dışı amaçlarla arazi kullanımını yasal temele oturtmak isteyen çevreler, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararını da dikkate alarak yasa taslakları hazırlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu çevrelere göre, ilk hedef Anayasa'nın değiştirilmesidir. Bu sağlandıktan sonra, uyum için Orman Kanunu değiştirilecek ve istenilen amaca ulaşılabilecektir.

Ormanların istismarlara konu edilmemesi yolunda gayret sarfeden kişiler, ormanların korunması ve orman köylüleri geçim şartlarının iyileştirilmesinin çarelerinin Anayasa'da var olduğunu savunmaktadırlar. Anayasa'nın 131. maddesi açık bir şekilde "Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanları koruma bakımından gerekirse başka yerlere yerleştirilmeleri kanunla düzenlenir." amir bir hüküm taşımaktadır. Yapılması gereken Anayasa'ya uygun olarak çareler üretilmesidir. Aksine orman tahriplerinin yasal boyuta taşınması, uzun vadede orman köylülerinin de aleyhine sonuçlar doğuracak, doğal dengenin bozulması sonucunda hayati tehlikeler dahi gündeme gelebilecektir (16,36,54.).

1.4.2.3. 1961 Anayasası'nın Ormancılıkla İlgili Hükümlerinin Değiştirilmesi

Anayasa'nın "orman sınırları daraltılamaz" hükmünü engel gören ve çareler arayan siyasi partiler, bu kurala istisnalar getirilmesi yolunda teklifler hazırlamışlardır. Nihayet Mecliste grubu bulunan tüm partiler tarafından görüşülerek ortak metin haline getirilen Anayasa değişikliği, 10.4.1970 tarihinde Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. Sunulan metin, aceleyle komisyonlardan geçirilerek genel kurulda oylanmış ve Anayasa'da ön görülen yeter sayıda oyla kabul edilmiştir. Kabul edilen Yasa, hemen Senato Başkanlığına verilmiş ve burada da öncelikle görüşülerek, 22.4.1970 tarihinde 1255 Kanun numarası ile Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasa taslağının Meclise sunulduğu ile yürürlüğe girmesi arasında geçen 12 günlük süre oldukça dikkat çekicidir.

Kabul edilen değişiklikle, Anayasanın 131. maddesinin beşinci fıkrası; "Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak

bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiç bir daraltma yapılamaz." şeklinde değiştirilmiştir (36).

Anayasa değişikliğine karşı olanlar hiç olmazsa "iklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve orman bütünlüğünü bozmayan" ifadelerinin metin içerisinde yer almasını istemişler, ancak bu istek kabul görmemiştir (54). Anayasa 'ya uygun olarak yapılan kanun değişikliklerinde (64) önceleri, "su ve toprak rejimine zarar vermeme", "orman bütünlüğünü bozmama" şartları kabul edilmiş ise de, yeni yasa değişikliklerinde bu şartlar kaldırılmıştır.

1.4.2.4. 1744 Sayılı Yasa ile Orman Kanununda Yapılan Değişiklik

Anayasa değişikliğine paralel olarak, 1973 yılında Orman Kanunu'nun 2. maddesinde değişikliğe gidilmiştir. Yapılan değişiklikle; "15. 10. 1961 gününden (1961 Anayasa'sının yürürlüğe girdiği tarih) önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden;

a. Su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (Antep fıstığı) gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler,

b. Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahaları, orman sınırları dışına çıkarılır" şeklinde, orman sınırları dışına çıkarılacak alanlar açıklanmıştır. Yasa yürürlüğe girmeden önce kadastro yapılan ormanlardan orman sınırları dışına çıkarılacak yerler için uygulama on yıllık süre içerisinde bitirilecektir. Yanan orman alanlarında yasa hükmünün uygulanmayacağı şartı getirilmiştir (64).

Bununla birlikte, yanan alanların ayrı tutulmasını anlamak zordur. Yasa koyucu eğer, orman yakma suçlarının artacağından endişe etmekteyse, açma, yerleşme suçlarının önemsenmediği, bu suçlardaki artışın göze alındığı gibi bir sonuca ulaşılır ki, ormancılık açısından böyle bir yaklaşım kabul edilemez (65). Öte yandan, Yasa'nın ön gördüğü kurallar incelendiğinde, 961 ve öncesini kapsayan orman rejimi dışına çıkarmanın, aslında toplumda "kanuna aykırı hareketlerin meşru kılınabileceği" kanısı uyanmasına ve bu tür ihlallere cesaret edilmesine sebep olabileceğinin yasa koyucu tarafından da zımnen kabul edildiğini göstermektedir.

Öte yandan, söz konusu değişiklikle getirilen hükümler soyuttur. "Bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetme", "su ve toprak rejimine zarar vermeme", "orman bütünlüğünü bozma" vb. kavramların açıklanması zorunludur. Ülke genelinde farklı komisyonlar tarafından uygulanacak olmaları nedeniyle, birlik sağlanması için, ifadelerin tereddüte düşülmeyecek ölçülerde açık olması gereklidir. Yasada yer verilen soyut ifadelerin anlaşılır halde açıklanması, maddenin uygulanmasındaki şekil ve esasların belirlenmesi için, yasanın yayım tarihinden itibaren altı aylık süre zarfında, yönetmelik çıkarılması ön görülmüştür.

Nihayet, Orman Kanunu'nun 2. maddesi son olarak 1986 tarihinde 3302 sayılı yasa ile değiştirilmiştir. Halen yürürlükteki haliyle, 2/A fıkrası 1744 sayılı Yasa ile genel olarak benzer hükümleri taşımaktadır. Bu nedenle, maddede yer verilen kavramlar 3302 sayılı Kanun açıklanırken irdelenecektir.

1.4.2.5. 1982 Anayasası'nda Orman Sınırları Dışına Çıkarma Hükümleri

Kabul olunan yeni Anayasa ile, 1961 tarihli Anayasaya benzer şekilde, Ülke orman varlığı ile ilgili kurallara yer verilmiştir. 169. ve 170. maddeler orman varlığına ve orman köylerine yönelik hükümler taşımaktadır. Araştırma, orman rejimi dışına çıkarma konusuyla ilgili olduğundan, incelenecek maddeler sadece bu kapsamda ele alınacaktır.

169. maddenin son fıkrası "Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiç bir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen..." yerlerin orman rejimi dışına çıkarılmasına izin vermektedir (36). Önceki yıllarda, orman rejimi dışına orman arazisi çıkarılmasında, "belli tarihten önce" orman niteliğinin kaybolmuş olması şartının arandığı bilinmektedir. Yeni Anayasa, halen orman ağaçları ile kaplı bulunan alanlardan da ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere, arazi çıkarılmasını gündeme getirmiştir.

Türkiye'deki toprak yetenek sınıfları ve fiili toprak kullanımı dikkate alındığında, ormanlık alanlardan tarım ya da mera olarak kullanılmak üzere, çıkarılabilecek arazi miktarının çok az olduğu görülür. Yapılmış envanterlere göre, Türkiye'nin orman varlığının % 93.6'sı V, VI ve VII. sınıf araziler üzerinde bulunmaktadır. Orman olarak tespit edilmiş 20.2 milyon hektarlık alana, hazine arazileri üzerindeki çalılıklar da dahil edildiğinde rakam 23.5 milyon hektara ulaşmaktadır. Bu alandan ancak 0.3 milyon hektarının tarım ya da

meraya aktarılması mümkün olabilecektir. Buna karşılık, halen tarım ya da mera olarak kullanılan 2.2 milyon hektarlık alanın orman olması gerekmektedir (27). Ülkemizde tarım yapılan alanların 6 milyon hektardan fazlası, gerçekte tarıma uygun olmayan alanlardır (66). Bu durum karşısında, orman dışına arazi çıkarılması olumsuzluğu daha da artıracaktır.

Ülkemiz'de yanlış ve amaç dışı arazi kullanımının yaklaşık 25 317 000 hektar olduğu, bir başka ifadeyle, toplam kırsal alanın % 32.6'sının amaç dışı kullanılmakta olduğu tespit edilmiştir (25). Aynı zamanda, ayrıntılı Toprak Haritalarından üretilecek Arazi Kullanım planları yapılmadan orman örtüsü ile kaplı alanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere orman varlığından koparılması, amaç dışı kullanımların artmasına sebep olabilecektir.

Anayasa, orman sınırları dışına çıkarılacak alanları yukarıda açıklanan kadarıyla bırakmamış, anılan maddenin devamında, "...31. 12. 1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler..." orman sınırları dışına çıkarılır denilmek suretiyle kapsamı genişletmiştir (36).

Bu arada, Anayasa hükmü, orman niteliğinin kaybedilmesi tarihini güncelleştirme dışında, 1961 Anayasa'sı ile aynı kuralları ihtiva etmektedir. Böylece, 1961 - 1982 yılları arasında yapılan orman tahripleri de meşrulaştırılmıştır.

Bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerler ile orman niteliği kaybı nedeniyle orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin orman köylülerine verilmesi hususu, Anayasanın 170. maddesi ile de kayıt altına alınmıştır. Bu yerlerin orman köylülerine verilmesi, ihya edilerek orman içi köyler halkının kullanımına tahsisinin kanunla düzenlenmesi gerekli görülmüştür. Anayasa'nın 44. maddesinde "Topraksız olan ve yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması,...ormanların küçülmesi...sonucunu doğuramaz" denilmektedir. Bu yönüyle, Anayasa hükümlerinin kendi aralarında çelişki bulunmaktadır (67).

1.5. Uygulamadaki Yasa ve Yönetmeliklere Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma

Orman sınırları dışına çıkarılacak alanların, 1982 tarihli Anayasaya uygun bir şekilde hazırlanacak yasalarla kayıt altına alınması gerekiyordu. Zaten Anayasanın 170. maddesi de

bunu ön görmektedir. Bu doğrultuda, gerek orman sınırları dışına çıkarma işleminin kuralları, gerekse de orman dışına çıkarılan ve çıkarılacak olan alanların nasıl değerlendirileceği yasalarla belirlenmiştir. 1983 yılından itibaren bir kaç kez yasa değişiklikleri yapılmış olmakla birlikte, temel yaklaşım değiştirilmediğinden konu günümüzde geçerli olan durumuyla irdelenecektir.

1.5.1. 6831 Sayılı Orman Kanununda Orman Sınırları Dışına Çıkarma

Anayasanın orman sınırları dışına çıkarma hükmü, "genişletilerek" Orman Kanununda düzenlenmiştir. "Genişletilerek" ifadesi özellikle belirtilmiştir. Zira, bu konuda Anayasaya aykırılık yönünde çeşitli tartışmaların yapıldığına dikkat çekilmek istenmektedir. Konu içerisinde yeri geldikçe açıklamalar yapılacaktır.

Kanuna göre, orman sınırları dışına çıkarılacak alanlar orman kadastro komisyonları tarafından tespit edilecektir. Yapılan çalışmalara karşı itiraz hakkı, Orman Bakanlığı ile hak sahibi gerçek ve tüzel kişilere tanınmıştır (68). Kadastro sınırlamasına karşı OGM'nin itiraz hakkı varken, 2. madde uygulamasında Bakanlığın yetkili kılınması, olaya "siyasal" sayılabilecek bir nitelik kazandırıldığı yolunda eleştirilere sebep olmaktadır (69).

Yasaya dayalı olarak orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitinde, uygulamanın; muhafaza ormanları, milli parklar, izin irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar, orman rejimine dahil edilen yerler ile yanan orman alanlarını kapsamayacağı bildirilmektedir.

Yapılan genel açıklamadan sonra, ayrıntıların Kanunun 2. maddesine uygun olarak iki alt başlık halinde incelenmesi faydalı olacaktır.

1.5.2. 6831 Sayılı Orman Kanununda 2/A Fıkrasına Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma

Orman Kanununun 2/A maddesi, halen orman olan yerlerden orman sınırları dışına çıkarma hakkındadır. Madde aynen şöyledir; "Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiç bir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü

yerlerden tarım alanına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler... orman sınırları dışına çıkartılır" (39).

Maddenin ilk cümlesinde "öncelikle" denildiğine göre, orman rejimi dışına çıkarılacak bu alanların, orman köylülerine tahsisi dışındaki amaçlarla da kullanılabileceği yolunda değerlendirme yapılabilecektir. Diğer bir husus, orman rejimi içindeki funda ve makiliklerin orman sınırları dışına çıkarılacağı yolundaki hükmün 1. madde ile çelişkili olduğudur. Orman Kanununun 1. maddesinin (j) bendi "funda veya makiliklerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerleri" orman saymamaktadır. Orman Kanununun 2/A. bendi bu alanları kapsıyor ise, zaten orman sayılmayan bir yerin orman sınırları dışına çıkarılmasından bahsedilemeyeceği açıktır (14). Orman sınırları içinde kalan funda ve makiliklerin orman dışına çıkarılması amaçlanmış ise, bu alanlar orman ve toprak muhafaza karakterinde olduğundan "tarım alanına dönüştürülmesinde yarar görülen yerler" kapsamına dahil edilemezler.

1.5.3. 6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B Fıkrasına Göre Orman Sınırları Dışına Çıkarma

Yasanın 2. maddesinin (B) bendi ile, "31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (Antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları" orman sınırları dışına çıkarılacaktır (39) hükmü getirilmektedir.

1744 sayılı Yasa ile büyük oranda benzerlik taşımakla birlikte, nitelik kaybetme tarihinin 1982 yılı başına kadar taşınması, eski yıllarda kadastrosu tamamlanmış alanlarda uygulanacak orman sınırları dışına çıkarmalara kısıtlayıcı bir süre getirilmemiş olması ve en önemlisi de, uygulamanın, 1986 tarihli yasa değişikliği ile, "orman bütünlüğünü bozmayan", "su ve toprak rejimine zarar vermeyen" yerlerde "yapılabileceği" şartlarının kaldırılmış olması dikkat çekicidir (70).

Değişiklik yasaları ile iptal edilen kavramların açıklaması yapılarak, orman sınırı dışına çıkarmanın kapsamındaki farklılığı daha iyi açıklamak mümkün olacaktır. Bunlardan birisi "orman bütünlüğünün korunması" dır. 1974 tarihli Tüzükte, (Orman Sınırları Dışına

Çıkarılacak Yerler Hakkında) yapılan tanımlamayla; "Ormanların sağladığı yarar ve hizmetleri veya bu yarar ve hizmetlerin görülmesi bakımından ormanlarda yapılacak bütün koruma, silvikültür ve amenajman plan uygulaması gibi teknik ve idari iş ve işlemleri kısmen de olsa engelleyen tarım ve hayvancılıkta kullanılan her çeşit yerler orman bütünlüğünü bozar." şeklinde açıklama getirilmiştir (64).

Yapılan tanımlamada, orman sınırı dışına çıkarmak için, bir yerin ormancılık dışı amaçlarla kullanılıyor olması yeterli görülmemektedir. Ormanların sağladığı faydalar ve hizmetler zarar görmemelidir. Doğal denge bozulmamalıdır. Ormanların korunmasında sorunlar ortaya çıkmamalıdır. Ormanlarda yapılacak teknik ya da idari işlemler kısmen de olsa engellenmemelidir. Sayılan bu şartları tespit edecek olanlar, uygulamayı yapacak kişiler yani orman kadastro komisyonlarıdır. Böyle bir değerlendirmeye tahammül edilememiş veya yumuşak bir anlatımla "gerek" görülmeyerek, orman rejimi dışına çıkarmayı sınırlandıran bu kural kaldırılmıştır.

Kaldırılan diğer kural, "su ve toprak rejiminin bozulması" konusunda yapılacak incelemedir. Tüzükte yapılan tanımlamaya göre (64); "Bünyesinde taşkın, yağış sonrası zararlı akışlar, su verimini azaltıcı etkenler, erozyon bulunan yerler ile ileride bu hallere maruz kalacağı anlaşılan yerler" su rejiminin bozulduğunu; "Toprağın strüktür ve tekstürü bozulmuş, yetişme faktörlerinin yarattığı ortamda normal verim verebilecek derinliği kalmamış, ya da bu derinliği giderek azalan duruma girmiş bulunan yerler" toprak rejiminin bozulmuş olduğunu göstermektedir.

Ormancılık sorunlarının temelinde, arazi kullanımı ve teknik çalışmalara altlık oluşturacak "konusal harita" üretilmemiş olmasıdır (42). Bu eksikliğin orman sınırları dışına çıkarmaya olumsuz etkilerinin giderilmesi bakımından, su ve toprak rejiminin bozulması dikkate alınmak zorundadır. Ülkemiz engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Yanlış arazi kullanımı nedeniyle, yılda ortalama 600 Ton/Km² toprak erozyonla kaybedilmektedir (71). Su taşkınlarına, sellere, erozyona sebep olabilecek yerler ile tarımsal faaliyetlerle verim alınamayacak sığ toprakların orman rejiminden çıkarılması, telafisi mümkün olmayan olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

Orman sınırları dışına çıkarılacak alanların tespitinde dikkate alınması yasal olarak zorunlu tutulan kriterler vardır. Soyut olan ve açıklanması gereken bu kavramlar, Yasayı açıklayıcı nitelikte olan yönetmeliklerle izah edilmişlerdir.

1.5.4. Orman Sınırları Dışına Çıkarma ile İlgili Tüzük ve Yönetmelik Hükümleri

Orman rejimi dışına çıkarılacak alanların belirlenmesinde en önemli husus yasal şartların iyi anlaşılması ve yorumlanmasıdır. Kullanılan tanımlardan, uygulayıcı durumundaki orman kadastro komisyonlarının tamamı ve ilgililer aynı şeyleri anlamalıdır. Bu konu "uygulama birliği" sağlanması açısından çok önemlidir. Yönetmeliklerle açıklık getirilen terim ve tanımlar aşağıda irdelenecektir.

1.5.4.1. Orman Olarak Muhafazasında Yarar görülmeyen, Aksine Tarım Alanlarına Dönüştürülmesi Yararlı Olan Yerler

Devlet ormanı sayılan yerlerden olmasına rağmen, ekonomik açıdan verimli bir istihsal ormanı niteliği taşımayan ve böylece orman olarak muhafazasında hiç bir yarar görülmeyen, tarımda kullanılması ekonomik verim gücü bakımından daha faydalı olan yerler bu grupta değerlendirilmektedir. Tanımdan anlaşılır; ekonomik verim gücünün belirleneceği, bunun da ormandan sağlanan odun kökenli ürünler ile umulan tarım ürünü gelirinin kıyaslaması yoluyla yapılacağıdır.

Bilindiği üzere, ormanlar ekonomik bakımdan sadece odun kökenli ürün alınan yerler değildir. Ormanlardan önemli miktarda odun dışı ürünlerde sağlanmaktadır. Örneğin, ilaç hammaddesinin %25'i tropik ormanlardan elde edilmektedir (26). Orman varlığı, çevrenin ve doğal dengenin korunması için olağanüstü fonksiyonlar görmektedir (72). Ayrıca ormanların fonksiyonel değerleri de çoğu zaman sağlanan ürün değerlerinin kat kat fazlasına ulaşmaktadır. Bir ağacın ömrü boyunca ürettiği fonksiyonel değer, ürün değerinin 2000 katı olarak hesaplanmıştır (42).

Sağlanan gelir kıyaslamasında bu verilerinde kullanılması ve dikkate alınması ile sağlıklı sonuçlara ulaşılabilir. Aksi halde, orman varlığının azalması, gelecekte telafisi mümkün olmayan zararlara sebep olabilir.

1.5.4.2. Bilim ve Fen Bakımından Orman Niteliğinin Kaybı

Nitelik kaybı konusunda 1974 tarihli Tüzükteki tanımlama ile, 1986 tarihli Yönetmelik tanımı arasında farklılıklar vardır. Tüzükle yapılan tanımlama şöyledir; "Hayat birliği ve bu birliğe dahil unsurları kaybolacak şekilde üzerindeki ağaç ve ağaççık toplulukları kaldırılan ve toprağında müşir bitkiler, refakat florası, dip kütükleri, ölü örtü ve toprağın bir metre derinliğe kadar olan kısmında kalın ve ince kök kalıntıları veya bunların çürütmesinden hasil olan içi humus veya gevşek mineral madde dolu kanallar bulunmayan ve çevre sorunları, ormancılık faaliyetleri ve ekonomisi yönlerinden yeniden orman kurulmasında zorunluluk ve yarar olmayan yerler, bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş sayılır." (64).

1986 tarihli Yönetmelikteki tanım çok daha basitleştirilmiş, dolayısıyla orman dışına çıkarılacak alanların kapsamının genişlemesi sağlanmıştır. Yapılan tanımlama aynen alınmıştır. Nitekim, "Üzerinde ağaç ve ağaççık toplulukları bulunmayan, ormancılık faaliyetleri ve ekonomisi yönünden orman kurulmasında yarar olmayan yerler bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş sayılır."(73) şeklinde benzer hükümler getirilmiştir.

İki tanım karşılaştırıldığında, orman niteliği kaybı için aranan şartların Tüzükle çok detaylı olarak açıklandığı görülür. Orman niteliğinin kaybolmuş sayılması için, ağaçların yok edilmiş olması yeterli görülmemiştir. Orman alt florasının ortamdaki uzaklaşması uzun zamanda gerçekleşeceği bilindiği için aranan şartlara dahil edilmiştir. Ayrıca, toprağın bir metre derinliğine kadar ağaç kökleri veya kök çürüntülerinin varlığı araştırılacaktır. Tespit edilmesi istenilen unsurlar fazladır. Bu tespitlerin yapılması da zahmetlidir. 1986 tarihli yönetmelikle, Tüzükte aranan şartlar çoğunlukla kaldırılmıştır. İnceleme kapsamının daraltılmasının olumsuz sonuçları kısa sürede ortaya çıkmıştır. Detay incelemeler yapılmadığında, yasa ile belirlenen tarihten çok sonraları tahrip edilen ormanların da "nitelik kaybı" gerekçesi ile orman sınırları dışına çıkarıldığı, işlemin hiç bitmeyecek şekilde süreklilik arz etmesine imkan tanındığı bir gerçektir (19,69).

1.5.4.3. Tarım Arazisi Olan veya Tarım Arazisi Olarak Kullanılmalarında Yarar Bulunan Yerler

Yönetmelik tarım arazisini, "...tarımsal üretime elverişli olan veya ıslah edilerek elverişli duruma getirilmiş olan" yerler olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama yasa metnini açıklayıcı nitelikte değildir. Tarım arazisi olarak kullanılacak yerler için bilimsel ölçütler varken, "Elverişli olmak" kavramı ile yetinilmiş olması, en azından "eksiklik" olarak nitelendirilebilir. Çünkü, "Elverişli olmak" çok farklı değerlendirmelere yol açabilir. 1974 tarihli Tüzükle "Tarla" tanımı yapılırken çok daha detaylı, bilimsel ölçütlere yer verilmiştir.

Oysa beklenirdi ki; eğim, toprak yapısı ve toprak derinliği gibi vazgeçilmez kriterler tanımlamaya dahil edilsin. Orman alanlarının tamamına yakını esasen işlemeli tarım yapılamayacak yerlerdedir. Türkiye kara yüzeyinin % 60.8' inde su ve rüzgar erozyonu vardır (63). Şiddetli erozyon, çoğunlukla ormanların yok edilmesi ile işlemeli tarım yapılan alanlarda oluşmaktadır. Yasa ve yönetmelikler bu gerçeklere göre kurallar içermelidir.

Tarım arazisi olarak kullanılmalarında yarar bulunan yerler tanımlamasında, yukarıda açıklanan "Tarım arazisi" niteliklerinden farklı bir açıklama yapılmamıştır. Tarım ürünleri kısmen isim olarak sayılarak benzeri ürün yetiştirilmesinin orman haline dönüştürülmesinden yararlı olması şartı getirilmiştir (73). Ürünler sayılırken "Çam fıstığı" ifadesi kullanılmıştır. Burada kasıt fıstık çamı meyvesidir. Yasada da aynı ifadenin yer almış olduğu ve bu yolla fıstık çamı ormanlarının da orman sınırları dışına çıkarılmaya konu edildiği anlaşılmaktadır.

1.5.4.4. Şehir, Kasaba ve Köy Yapılarının Toplu Olarak Bulunduğu Yerleşim Alanları

Orman sınırları dışına çıkarılacak toplu yerleşim alanları tespitinde, köyler ile şehir ve kasabalar için farklı şartlar getirilmiştir. Köy toplu yerleşim alanları;

a. 31. 12. 1981 tarihinden önce inşaatına başlanmış ve eskiden beri yerleşim yeri olan alanların devamı niteliğindeki yerler,

b. 31.12.1981 tarihinden önce yapılmış, bina sayısı en az 10 (kamu binaları ve iş yerleri dahil) olmak veya 1980 nüfus sayımı rakamlarıyla en az 50 kişinin yaşadığı tespit edilen yerler, olarak tanımlanmıştır (73).

Şehir ve kasabalarda toplu yerleşim alanı tespitinde yine, 31.12.1981 tarihinden önce orman niteliği kaybolmuş ve inşaata başlanmış bina, arsa, yol, müşterek kullanılan yerler haline gelmiş yer olma şartları aranmaktadır.

Anılan Yönetmelikte, hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan otlak, kışlak ve yaylaklar ile ilgili açıklayıcı bilgilere ve tanıma rastlanmamıştır. Orman sınırları dışına çıkarmada bu tür yerlerin tespiti orman kadastro komisyonlarınca Yasa kapsamında uygulama yapacaklardır.

Yasalara uymak bir zorunluluk olduğuna göre, hiç değilse orman dışına çıkarma yasal sınırlar içinde tutulabilsin. Belirtmek gerekir ki; Yasa ve yönetmelikteki tanımların tam olarak açıklanması ve bunlara uyulması kadar, belki daha da önemli olan konu, orman niteliğinin kaybolduğu tarihin doğru olarak tespit edilmesidir. Tüm yurttaki olduğu gibi, orman kadastrosu yapılmamış veya 1982 tarihinden önce bitirilmiş olan ormanlarda da orman tahripleri sürmektedir. Eldeki harita ve diğer belgeler, çoğu zaman orman örtüsünün kaldırıldığı tarihi tespitinde yetersiz kalmaktadır.

1.6. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi

Yasa gereği olarak, gerek devlete gerekse de devletten başkasına ait olan ormanlardan ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere orman sınırı dışına arazi çıkarılmaktadır. Özel orman varlığı konusunda, orman teşkilatında çok sağlıklı kayıtların bulunduğu söylenemez. Bunun nedeni; orman kadastro çalışmalarının bitirilememiş olması, bir çok alanın halen davalı durumda olması ve bilgilerin tamamen arşivlenememiş olmasıdır. Yapılan kayıt taramasında, orman amenajman planlarına göre özel orman miktarı 23 760 hektar olarak tespit edilmişken (73), OGM'nin 1985 yılı kayıtlarında 18 380 hektar olarak görülmektedir (50). Bu özel ormanlardan dışarıya çıkarılan alanlar 790 hektardır (10). Dışarıya çıkarılan bu alanların mülkiyeti ormanın malikine aittir.

Özel ormanlarla ilgili verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Ülkemiz ormanlarının tamamına yakını devlet mülkiyetindedir. Bu durumun doğal sonucu olarak, orman sınırları dışına çıkarılan alanlar çoğunlukla devlete aittir. 1996 yılı sonu itibarıyla 415 567 hektar alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. 6831 sayılı Yasa hükümlerine göre, orman dışına çıkarılan bu alanlar satılacaktır. Satış gerçekleştirilene kadar da Orman dışına çıkarılan

alanları işgal etmiş olanlardan eciri misil, diğer bir deyişle, bu arazilerin kullanımından doğan parasal değer alınmamaktadır.

1983 tarihli ve 2924 sayılı Yasaya göre, orman dışına çıkarılan alanlar bazı istisnalar dışında orman idaresi tarafından satılacaktır. Sağlanan gelir orman köylülerinin kalkındırılmasında kullanılacaktır. Ancak, bilindiği üzere, devlet ormanlarının mülkiyeti Devlet Hazinesine aittir. Bu alanlar, OGM'ne tahsis edilmişlerdir. 1993 tarihinde, Maliye ve Gümrük Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname değiştirilerek, orman sınırları dışına çıkarılan taşınmaz mallar da dahil olmak üzere, devletin mülkiyetindeki malların satışı, kiraya verilmesi vb. işlemlerin Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağı hakkında hüküm konulmuştur (29).

Kanunlar arasındaki bu çelişkili hükümlerden sonra, 1996 yılında Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü orman sınırları dışına çıkarılan alanların Hazine tarafından satışını durdurmuştur. Halen geçerli olan durum; orman dışına çıkarılan alanların Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü tarafından satılacağıdır.

1.6.1. 2924 Sayılı Yasa

1983 yılında yayınlanan ve 1.1.1984 tarihinde yürürlüğe konulan 2924 sayılı Kanunun amacı, 1. maddede açıklanmıştır. Açıklama; "Bu kanunun amacı, nakline karar verilen orman içi köyler halkının yerleştirilmesi ve orman dışına çıkartılmış ve çıkartılacak yerlerin değerlendirilmesi suretiyle, orman köylülerinin kalkınmalarının desteklenmesidir." şeklinde yapılmaktadır (75).

Orman Kanununun 2/A hükmüne göre orman rejimi dışına çıkarılan alanlar belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalmaktaysa, mülkiyet bedelsiz olarak ilgili belediyelere geçecektir. Bunun dışındaki yerler Devlet Hazinesi adına tescil edilir ve Orman Bakanlığı'nın emrine geçer. Bakanlık, alt yapı hizmetlerini tesis ederek buldukları yerde kalkındırmayacağı tespit olunan orman köylülerini bu alanlara yerleştirir (76). Günümüze kadar bu konuda çok az istisnalar dışında kayda değer uygulamaya rastlanmamıştır (69).

Kızılay, Orman Kanununun 2/A bendinin orman köylülerinin kalkınmasında önemli bir etken olacağını ve vakit geçirilmeden Ülke sathında uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Ormancılık dışı kullanıma uygun çok az miktarda orman alanı vardır. Bu alanlar hızlı bir şekilde tahrip edilmekte, adeta yağmalanmaktadır. Hem haksız iktisapların

önlenmesi hem de fakir orman köylülerinin bu alanlara nakledilerek kalkınmalarının sağlanması gereklidir. Orman içindeki köyler halkının uygun yerlere nakli ile boşalan alanlar ağaçlandırılacak, dolayısıyla orman varlığı artırılabilecektir. Finansman kaynağı kendi içinde olan bu uygulama vakit geçirilmeden hayata geçirilmelidir (77).

Yine, 6831 sayılı kanunun 2/B fıkrasına göre, orman sınırları dışına çıkarılan alanlardan mera, kışlak ve yaylaklar, ilgili orman köyleri veya kasabalara hayvancılıkta kullanılmak üzere bedelsiz tahsis edilir. Bu alanlar belediye sınırları ya da mücavir alanları içinde kalıyorsa, arsa rayiç bedellerinin % 50' si Orman Bakanlığı fon hesabına yatırılması şartı ile devredilir (39).

Burada, 2/B fıkrası şartlarını taşıdığı için orman sınırları dışına çıkarılan alanlardan tarım yapılan yerler, Bakanlık tarafından fiili kullanıcılarına rayiç bedelle satılır. Belediye ve mücavir alanlar dışında, toplu yerleşim nedeniyle orman sınırları dışına çıkarılan alanlar, dışarı çıkarma işlemi sırasında fiili kullanıcılara belli şartlarla satılacaktır. Ön görülen şartlar; 31.12.1981 tarihinden sonra sürekli olarak köyde oturuyor olmak ve köy hudutları dahilinde ikinci bir evi olmamaktır. Bu şartları taşımayan kişilerin kullanımındaki binalar, hak sahibi olan diğer kişilere satılacaktır.

Öte yandan, 1991 yılında 2924 sayılı Yasada değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle orman sınırları dışına çıkarılan tüm alanların Hazine adına tescil edileceği ve Orman Bakanlığının emrine geçeceği kuralı getirilmiş, belediyelere tanınan haklar kaldırılmıştır. Kadastro Kanununun 14. maddesinde zilyetlikle mülkiyet kazanımı sınırları olan, kuru toprakta 100 dekarı, sulu toprakta 40 dekarı aşmama şartı, orman sınırları dışına çıkarılan alanlarda da uygulanacaktır. Orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin 3402 sayılı Kanuna göre kadastro öncelikle yapılır. Kadastro sırasında düzenlenecek tutanağın beyanlar hanesine fiili kullanıcıların adları yazılır. Tespit kesinleşince Orman Bakanlığı tarafından kadastro tutanağında adı kayıtlı kişilere bir arazi kullanma belgesi verilir. Daha sonra bu araziler belge sahiplerine satılır denilmektedir. Diğer değişiklikler bedel tespiti ve ödeme koşullarına ilişkindir (78).

Düzenleme yukarıda açıklandığı şekilde olmakla birlikte, 2924 sayılı Yasa hükümleri çeşitli yönleriyle Anayasaya aykırı görülmekte ve eleştirilmektedir. Devlet arazisini işgal edenlerin ödüllendirildiği ve bu yolla orman tahriplerine adeta davetiye çıkarıldığı yolunda yorumlar yapılmaktadır. Kişiler yasadışı olarak ormanı tahrip etmiş ve başka amaçlarla kullanmaktadır. Suç işleyenlere yasalarca korunmaya değer hiç bir hak tanınmaz (79).

Fakat çıkartılan yasalar, kırsal fakirlik ve orman köylülerinin çaresizliği vb. gerekçelere dayandırılarak bu temel ilkeyi göz ardı edebilmektedir.

Anayasa hükmüne göre, devlet ormanları zamanaşımı ile kazanılamaz. Halbuki, gerek 2924 sayılı Kanun, gerekse 3402 Sayılı Kadastro Kanunu zilyetliğe itibar etmektedir. 3402 sayılı Kanununun 45. maddesi orman sınırı dışına çıkarılan alanların zilyetleri adına tespit edileceğini bildirmektedir (80). Kayganacıoğlu, orman sınırları dışına çıkarmanın "idari bir işlem" olduğunu ve bu alanlar için zilyetliğin geçerli olmadığını vurgulamaktadır. Zilyetlik ancak, arazi orman sınırı dışına çıkarıldıktan itibaren söz konusu olabilir (11). Devlet ormanları, Anayasa gereği zilyetlikle iktisap edilemez (36). O halde, ormanı tahrip eden kişilerin zilyetliğinden bahsetmek mümkün görülmemektedir. İdari işlemle orman sınırları dışına çıkarma, geriye doğru yürütülerek zilyetlik şartlarının oluşmasını sağlayamaz. Hatta, haksız fiil nedeniyle, orman dışına çıkarılan alanlar üzerinde hak tesisi, hukukun temel kuralları ile de çelişkiği görülmektedir.

Anayasa orman sınırları dışına çıkarmayı, orman köylülerine "tahsis" edilerek kalkınmalarının sağlanması amacıyla düzenlemiştir. "Satış" yapılmasını değil "Tahsis" edilmesini içermektedir. "Tahsis" kelimesinin satış anlamında olmadığı açıktır. Daha da ileri gidilerek, orman köylüsü olmayanların da bu haktan faydalandırılması, Anayasaya tamamen aykırı bir durum yaratmaktadır (69,79).

1.6.2. Anayasa Mahkemesi Kararı

Özellikle, 1991 değişikliğinden sonra 2924 sayılı Yasanın orman varlığı aleyhine olan ve Anayasayı ihlal eden maddelerinin, öncelikle kabul edilmemesi, sonra da Anayasa Mahkemesi'ne başvurularak iptali konusunda bazı bilim adamları ile dernek ya da odalar tarafından yoğun çaba harcanmıştır. Bu çabalar, yetkili organların Anayasa Mahkemesine aykırılık davası açmalarına yeterli olmamıştır. Yasa yürürlüğe girdikten sonra bazı maddeleri, bir kadastro mahkemesinin görmekte olduğu dava sırasında, Anayasaya aykırılık itirazı üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

İtiraz eden mahkemenin görmekte olduğu dava kapsamında, 2924 sayılı Yasayı inceleyen Anayasa Mahkemesi tarafından; "Orman köylüsü olduğuna bakılmaksızın orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin, kullanan kişilere satışının yapılmasını sağlayan düzenleme

Anayasaya aykırı görülmüş" ve iptal edilmiştir. Böylece, 2924 Sayılı Yasanın 11. ve bu maddeye atıfta bulunan 12. maddeleri iptal edilmiştir (81).

3402 Sayılı Kadastro Kanununun orman sınırları dışına çıkarılan alanlar üzerinde zilyetlik yetkisi tanıyan 14 ve 45. maddelerinin bu yönlerinin daha önceki yıllarda iptal edildiğini de belirtmek gerekir.

1.6.3. 4127 Sayılı Yasa

Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen hükümleri nedeniyle önemli ölçüde işlemez hale gelen 2924 sayılı Yasada, 1995 yılında değişiklik yapılmıştır. 4127 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerde, büyük ölçüde Anayasa Mahkemesi iptal kararı gerekçeleri dikkate alınmıştır. Orman sınırları dışına çıkarılan ve çıkarılacak olan alanlar "orman köylülerine" tahsis edilecek ya da satılacaktır. Bu temel ilkedden hareketle "hak sahibi olma" koşulları belirlenmiştir.

Kadastro çalışmaları sırasında orman sınırı dışarısına çıkarılacak alanların Hazine adına tespiti yapılacaktır. Bu yerlerin fiili kullanıcıları, kadastro tutanağının beyanlar hanesinde gösterilecektir. Fiilen kullanıyor olmak, araziyi satın alma hakkı doğurmamaktadır. Satışın yapılabilmesi için "hak sahibi olma" şartı aranmaktadır.

Hâk sahibi olmak; Orman dışına çıkarılan alanın bulunduğu orman köyü nüfusuna kayıtlı olmak, Değişiklik Kanununun yürürlüğe girdiği 4 Kasım 1995 tarihinden geriye doğru en az beş yıl süreyle o yerde ikamet ediyor olmak, şartlarını taşımakla mümkündür. Ayrıca, 31.12.1981 tarihinden itibaren orman köyü nüfusuna kayıtlı olanlar da hak sahibi sayılır. Yine aynı yasaya göre; araziyi kullanan kişiler bu şartları taşıyorlarsa, sulu toprakta 40 dekar, kuru toprakta da 100 dekarı aşmamak üzere, rayiç bedelle taşınmazı satın almada öncelik hakkına sahiptirler. Fiili kullanıcıların bu şartlara sahip olmamaları halinde taşınmaz, "hak sahibi" olan üçüncü kişilere satılacaktır (82).

4127 sayılı Yasanın da Anayasaya aykırı olduğu yolunda eleştiriler yapılmaktadır. Özellikle "hak sahibi" olma şartlarının kolaylaştırıldığı, Anayasanın ön gördüğü fakir orman köylüleri dışındaki kişilerin de bu haktan yararlandırıldığı, zorlamalarla hak sahibi yaratıldığı, arazi değeri yüksek orman alanlarının çıkar çevrelerine dağıtıldığı savunulmaktadır (79,83).

Orman dışına çıkarılan arazilerin satışları ile ilgili yapılan eleştirilere karşı, Yasayı savunanlar, konuya farklı bir bakış açısı ve yorum getirmektedir. Öncelikle, 2924 sayılı Yasa

ve değişikliklerinin, orman sınırları dışına arazi çıkarma kanunu olmadığı belirtilmektedir. Düzenleme, orman sınırları dışına çıkarılan alanların değerlendirilmesini kapsamaktadır. Kaldı ki, bu alanların satın alanlar tarafından tekrar ağaçlandırılması için kaynak aktarımı yapılmaktadır. Dolayısıyla bu alanların bir kısmı yeniden orman haline dönüştürülecektir. Bu alanların satışı yoluyla sağlanan gelir, fakir orman köylülerinin kalkındırılmasında kullanılacaktır. Orman köylülerine önemli miktarda (yetkililerin gazete lerdeki beyanlarına göre Bir Katrilyon) kaynak aktarılacak ve zaten orman niteliğini kaybetmiş ya da orman dışı kullanımı daha faydalı alanların değerlendirilmesi sağlanacaktır. Orman idaresi ile orman köylüsü arasında davalara konu olan bu yerlerin satılması ile dava sayısı önemli lde azaltılacak, halkla bütünleşme sağlanacaktır (84,85).

Savunulan görüşler özetle yukarıdaki gibidir. Ancak bu yaklaşımın adaletle ve orman varlığının devamıyla çelişen yönleri olduğu da göz ardı edilemez. Devlet ormanları kamuya aittir. Bu alanlardan orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin işgal etmiş olanlara satılması haksız eylemlere dayalı "hak" verilmesidir. Bir yönüyle, dolaylı olarak ormanı tahrip etmeyenler cezalandırılmaktadır. Zira, umuma ait mala tecavüz edenler korunmakta, yasalara aykırı davranışlar teşvik edilmektedir. Ormanları koruma ve orman köylülerini kalkındırmada yetersiz kalınmasının faturası topluma mal edilmektedir.

Bu şekilde, satılan arazilerin yeniden ağaçlandırılması için kaynak sağlanması önemli bir çelişkidir. Bir yandan, "orman olarak kullanılmasında yarar yoktur, ormancılık dışı amaçlarla kullanılması daha yararlıdır" diye rejim dışına çıkarılan alanların, öte yandan ağaçlandırılmasının teşvik edilmesini açıklamak zordur. Bu bilgilerden şu sonucu çıkarmak her halde yanlış olmaz. Yasayı savunanlar dolaylı da olsa, orman dışına çıkarılan alanların en azından bir kısmının gerçekte orman rejimi içinde kalması gereken yerler olduğunu kabul etmektedirler.

Bununla birlikte, orman dışına çıkarılan alanların elinde bulunduranlara satışı, elbette ki çoğu alıcıları mutlu edecek ve bu araziler nedeniyle var olan davaları genel olarak ortadan kaldıracaktır. Fakat, orman köylüleri ile olan ilişkilerin düzeleceği beklentisi pek mümkün görülmemektedir. Zira, bu haktan faydalanan orman köylüleri sınırlı sayıdadır. Endişe edilmektedir ki, çoğunluk uygulamayı görünce yeni orman tahriplerine yönelecek, dolayısıyla ihtilaflar ve ormansızlaşma daha da artacaktır.

1.6.4. Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Satışındaki Sorunlar

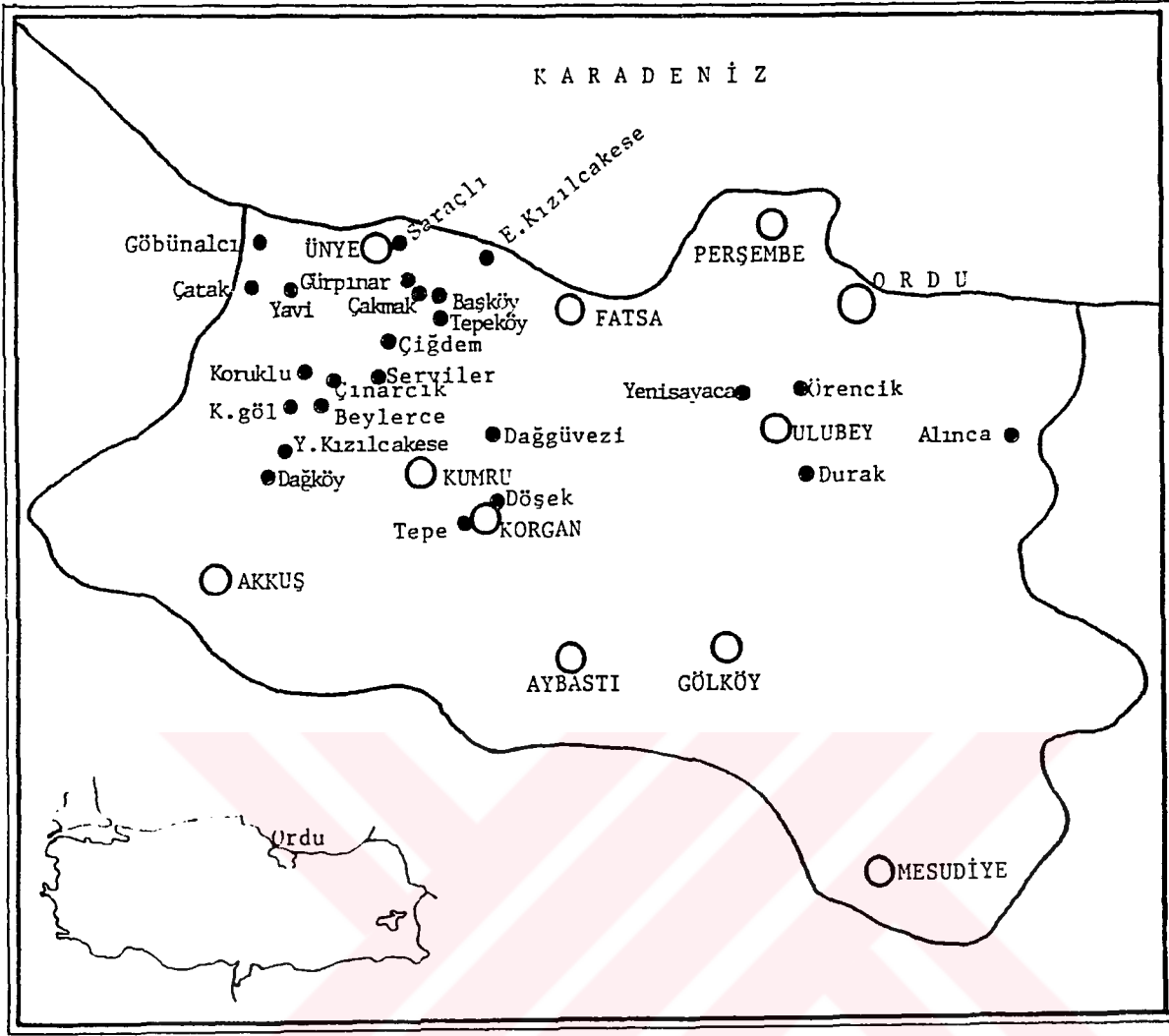
Orman rejimi dışına çıkarılan alanların satılabilmesi için öncelikle Hazine adına tescil edilmesi gereklidir. Ancak, OGM tarafından yapılan kadastro çalışmalarının teknik yönden yetersiz olduğu gerekçesi ile bu tesciller yapılmamaktadır. Orman kadastrosu sırasında orman sınırı dışına çıkarılan bitişik alanlar birden çok kişinin kullanımında olsa da tek parsel olarak ölçülmektedir. Bu parsellerin satışından önce 3402 sayılı Yasaya göre, yeniden ölçülerek ayrıma tabi tutulması zorunludur. Orman Bakanlığı bazı bölgelerde bu alanların kadastrosunu yaptırma çalışmalarını başlatmıştır. Nitekim, 1992 ve 1993 yıllarında yaklaşık 45 000 hektar arazinin kadastrosunun yapımı için Tapu Kadastro Genel Müdürlüğüne kaynak aktarılmıştır (84).

Bazı 2/B alanları diğer hazine arazileri ile bütünlük içindedir. Bu yerlerin bir kısmı, Maliye Bakanlığı tarafından satılmış ya da tahsis edilmiştir. Yapılan işlemlerin iptali için dava açılması gereklidir. Dava Hazine Avukatları tarafından açılacaktır. Orman sınırları dışına çıkarılarak Hazine adına kaydedilen yerlerin tapularına ve tapu kütüklerine, orman sınırı dışına çıkarılan alan olduğu kaydı düşülecektir (86).

Orman dışına çıkarılan alanlarda "hak sahibi" tespiti yapılacak köyler, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü tarafından yıllık programlar yapılarak tespit edilir. Kurulan komisyonlar gerekli tespitleri yaparak satış öncesi işlemleri tamamlar. Kesinleşen hak sahibi listesi, Orman Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girer. Satılacak taşınmazların rayiç bedeli tespit edilerek satış işlemi gerçekleştirilir (87).

1.7. Araştırma Alanının Tanıtımı

Ordu İli 38° 40' - 38° 07' doğu boylamı ile 48° 18' - 41° 09' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. İl, Karadeniz Bölgesindeki sıra dağların ortasına düşmektedir. Kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Tokat ve Sivas İlleri, doğusunda Giresun İli, batısında ise Samsun İli ile çevrilidir.

Şekil 1. Araştırman Alanı ve Çalışma Yapılan Yerleşim Birimleri (Ordu İli)

Toplam alanı 600 089 hektar olan İlin, düzenlenmiş orman amenajman planlarına göre 195 500 hektarlık kısmı (% 32.5), ormanlarla kaplıdır. Ormancılık yönünden Giresun Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlıdır. İl dahilinde Ordu, Ünye ve Mesudiye Devlet Orman İşletme Müdürlükleri bulunmaktadır (88,89,90).

1.7.1. Yerleşim, Nüfus ve Eğitim Durumu

1.7.1.1. Ordu İli Düzeyinde Yerleşim, Nüfus ve Eğitim Durumu

Doğu Karadeniz Bölgesi Ülkenin diğer bölgelerine göre oldukça farklılık göstermektedir. Arızalı ve dağlık bir topografyanın doğal sonucu olarak, kırsal alandaki yerleşim çok dağınıktır (91). Bölgenin genel karakterinden farklılık göstermeyen Ordu'da, kırsal nüfus dağınık, dolayısıyla da, ormanlarla iç içe girmiş bir yerleşim sergilemektedir. İlde; 5 bucak, 65 belediye ve 501 adet köy bulunmaktadır (88).

Şekil 2. Orman Köylerinde Yerleşim Durumu (Dağköy Köyü)

Türkiye genelinde 1990 yılı nüfus sayımına göre, kırsal nüfusun oranı % 41 olarak tespit edilmiştir (92). Ordu İli kırsal nüfus oranı (% 59) ise, Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Bunun yanı sıra, şehirde yaşayan nüfusun önemli bir kısmının köyle bağlantısı vardır. Şehirde yaşayan ancak köylerde tarım alanına sahip olan kesim, özellikle fındık hasadı döneminde köylere taşınmaktadır. Dolayısıyla, kırsal nüfusun değişken bir yapı sergilediği dikkate alınmalıdır (88). İlin nüfus yoğunluğu, 138 Kişi/Km² dir. Okur yazar

nüfus oranı ülke genelinde % 80.46 iken, Ordu % 95'lik oran ile genel ortalamasının oldukça üzerindedir (88,93).

Tablo 1. Ordu İlinde İlçelere Göre Yerleşim ve Nüfus Durumu (88).

İlçeler	Belediye Sayısı	Bucak Sayısı	Köy Sayısı	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam Nüfus
Merkez	2	1	68	102 107	39 968	142 075
Akkuş	5	-	36	6 266	42 652	48 889
Aybastı	2	-	9	17 143	15 309	32 452
Çamaş	1	-	6	10 430	4 901	15 331
Çatalpınar	2	-	11	4 630	12 535	17 167
Çaybaşı	2	-	7	6 526	15 195	21 721
Fatsa	9	1	61	39 467	55 322	94 789
Gölköy	6	-	21	18 149	35 747	53 896
Gülyalı	1	-	6	4 536	5 614	10 150
Gürgentepe	4	-	10	17 076	21 329	38 405
İkizce	5	-	10	6 078	22 087	28 165
Kabadüz	2	-	12	4 866	10 823	15 689
Kabataş	2	-	2	8 669	12 666	21 335
Korgan	5	-	17	13 171	23 528	36 669
Kumru	2	-	30	10 774	28 819	39 593
Mesudiye	4	2	57	4 047	18 739	22 786
Perşembe	3	-	42	9 963	34 165	44 128
Ulubey	1	-	36	10 116	27 852	37 698
Ünye	7	1	60	42 836	66 303	109 139
TOPLAM	65	5	501	336 820	493 285	830 105

1.7.1.2. Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerinde Nüfus ve Eğitim Durumu

Ordu İli dahilinde 24 yerleşim biriminde orman sınırları dışına arazi çıkarılmıştır. Bu yerleşim birimlerinin ilçelere dağılımı, mahalle, belde ve köy olarak Tablo 1'de verilmiştir. Köylerin tamamı orman kenarı köyü olduğundan ayırım yapılmamıştır.

Tablo 2. Araştırma Yapılan Yerleşim Yerlerinin İlçeler İtibariyle Dağılımı

İlçesi	Mahalle Yada Belde	Köy
Fatsa	1	-
Korgan	2	-
Ordu Merkez ilçe	-	2
Ulubey	-	2
Ünye	2	15
TOPLAM	5	19

Tablo 2'de görüldüğü üzere, orman dışına çıkarma uygulamaları yapılan yerleşim yerleri çoğunlukla orman köylerindedir. Köyler dışındaki yerleşim yerlerinin üç tanesi mahalle, ikisi de beldelerdedir.

Araştırma yapılan birimlerin ortalama nüfus yoğunluğu 171 Kişi/km² olup, İl ortalamasının üzerindedir. Ayrıntılı durum Ek Tablo 1'de görülebilir.

1.7.2. Ekonomik Yapı

Ordu İli gelir durumu, ülke ortalamasının altındadır. Kişi başına Gayri Safi Hasıla yaklaşık 1200 Dolar civarındadır. Ekonomik yapı ağırlıklı olarak tarıma dayanmaktadır. Sanayi kuruluşları içerisinde, çimento fabrikası, kereste fabrikaları dışında yine tarımsal ürünlerin işlendiği fabrikalar çoğunluktadır. Balıkçılık ve hayvancılık gelirleri de önemli bir yer tutmaktadır.

Tarımsal gelir içinde fındık % 45.9 oran ile ilk sırada yer almaktadır. İl nüfusunun yaklaşık % 75-80' i dolaylı ya da dolaysız olarak fındıkla ilişkilidir. İkinci sırada % 31.5 oran ile hayvancılık geliri bulunmaktadır. İşlemeli tarım ürünlerinin toplam tarım gelirleri içerisindeki payı ise, % 14 civarındadır (88).

Araştırma yapılan 24 yerleşim yerinde, hane başına Gayri Safi Gelir 1997 fiyatları ile 958 milyon lira civarındadır. Ortalama hane nüfusu 6 kişidir. Gerekli hesap yapıldığında, kişi başına yıllık gelir 160 milyon lira olarak bulunur. 1997 yılı ortalama dolar değeri 150000 Türk Lirası olarak alındığında, dolar bazında yıllık Gayri Safi Gelir 1067 dolar olduğu hesaplanır. Bu değer İl ortalamasının altındadır. Gelirin yerleşim birimleri ve sektörlere dağılımı Ek Tablo 1'de ayrıntılı olarak görülebilir.

1.7.3. Arazi Yapısı

Ordu İli genelde çok engebeli arazilerden oluşmaktadır. Akarsular yatakları çevresinde oluşmuş alüvyon topraklar dışında arazi yüksek eğimlidir. Genelde sahilden itibaren yükselti artmakta, Doğu Karadeniz ve Canik sıra dağlarına ulaşmaktadır. Yüksek eğim ve yanlış arazi kullanımı önemli ölçüde erozyon oluşumuna neden olmaktadır. İl topraklarının % 65.9' unda şiddetli derecede erozyon vardır. Toprakların % 78.9' u sığ bir yapıya sahiptir (90). Şimdiki arazi kullanma şekillerinin arazi kabiliyet sınıflarına dağılımı incelenerek, arazi yapısı ve amaç dışı arazi kullanma derecesi ayrıntılı olarak görülebilir.

Tablo 3. Arazi Kullanma Şekillerinin Kabiliyet Sınıflarına Göre Dağılımı (90).

Kullanma Şekli	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfları (Hektar)								Toplam
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Tarım Arazileri	1290	5841	19846	52626	-	68794	120131	-	268528
Çayır-Mera	-	256	1638	7139	-	28799	20188	-	58020
Orman Arazisi	-	741	1368	6628	-	4564	250042	-	263343
Fundalık Arazi	-	318	175	849	-	81	3228	-	4651
Tarım Dışı Arazi	6	449	159	306	-	395	660	381	2356
Turistik Alan	-	-	12	-	-	-	24	-	36
Diğer Araziler	-	-	-	-	-	-	-	2994	2994
Su Yüzeyleri	-	-	-	-	-	-	-	161	161
TOPLAM	1296	7605	23198	67548	-	102633	394273	3536	600089

1.7.4. Ulaşım Durumu

Ulaşım imkanları yönünden Ordu İli yetersiz durumdadır. Demiryolu ve havaalanı bulunmayan ilde liman bulunmaması nedeniyle, denizyolundan hava hallerinin elverdiği ölçüde yararlanılmaktadır. Karayolu ağı sahil kesiminde yeterlidir. Engebeli bir arazi yapısına sahip olması nedeniyle, iç kısımlarda ulaşım problemleri yaşanmaktadır. Ancak ilçelerle bağlantı yolları asfalttır. Köy ve orman yolları ise, kısmen stabilize, çoğunlukla da topraktır. Bu yolların alt yapısı yetersiz veya yoktur. Buna karşılık, sarp arazilerdeki yol inşaatları doğal çevreye zarar vermekte, sel, heyelan ve erozyon artışına neden olmaktadır.

1.7.5. Orman Kadastro Durumu

Ordu ili, orman kadastro yapılmış alanlar yönünden Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. OGM'de arşivlenmiş kayıtlara göre; Türkiye'de orman kadastro tamamlanma

oranı % 50'den fazla iken, ilde bu oran % 6.5 civarındadır. Doğu Karadeniz Bölgesi ortalaması da, % 8.1 ile oldukça düşüktür. Kadastro ölçümleri yapılmış ancak henüz arşive edilmemiş alanlar dahil edildiğinde, Türkiye genelinde orman kadastro tamamlanma oranı % 69'a ulaşmaktadır. Bölge ortalaması da yaklaşık % 12 civarındadır (10).

Orman kadastro ağırlıklı olarak Ünye, Fatsa ve Merkez ilçede yapılmıştır. Çalışmalar genelde sahile yakın alanlarda yoğunlaşmaktadır. Arşiv kayıtlarına göre, orman sınırları dışına çıkarılan toplam alanın yapılmış orman kadastro oranı, % 7.2 seviyesindedir. Bu oran Türkiye ortalamasından (% 2.9) oldukça yüksektir (10,94.).

Tablo 4. Doğu Karadeniz İllerinde Orman Kadastro ve Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Durumu (10).

İlin Adı	Orman Alanı (Ha)	Or. Kadastro Yapılan Alan (Ha)	Orman Alanına Oranı (%)	Dışarı Çıkarılan Alan (Ha)	Kadastro Alanına Oranı (%)
Artvin	371 439	13 932	3,8	29	0,2
Giresun	242 246	15 807	6,5	50	0,3
Gümüşhane	140 941	39962	28,3	9	0,02
Ordu	195571	12 709	6,5	921	7,2
Rize	154 178	13 491	8,7	22	0,2
Trabzon	196 275	12 818	6,5	442	3,4
Bayburt	43 323	-	-	-	-
TOPLAM	1 343 973	108 719	8,1	1473	1,4

Araştırmanın yapıldığı yerlerde, toplam 6 562 hektar orman alanı bulunmaktadır. Bu kapsamda, orman dışına çıkarılan ve yöre halkı tarafından sahiplenilmiş alan 823 hektar olarak tespit edilmiştir. Köy tüzel kişilikleri adına orman dışına çıkarılan alanlar araştırma kapsamı dışında tutulmuş olduğundan bu rakam, OGM arşiv kayıtlarından 98 hektar daha azdır. Yerleşim yeri bazında tespit edilen rakamlara göre, çalışma yapılan yerlerde orman dışına çıkarılan alanın orman alanına oranı % 12.5 olarak bulunmuştur. Ayrıntılı bilgi Ek 2.1.'de yer almaktadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Materyal

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için konu ile ilgili; Orman Genel Müdürlüğü Kadastro Mülkiyet Dairesi Başkanlığı kayıtları, Giresun Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro Mülkiyet Şube Müdürlüğü orman kadastrosu ve orman sınırları dışına çıkarılan alanlara ilişkin kayıtları, Ordu ve Ünye Devlet Orman İşletme Müdürlükleri kadastro dosyaları, çalışma programları, Devlet İstatistik Enstitüsü nüfus kayıtları, orman idaresinde görev yapan orman mühendislerine ve orman köylülerine uygulanan anketler, araştırma bölgesinde arazi çalışması ile sağlanan bilgiler, Ordu İline ilişkin kitaplar ile bu konuda yayınlanmış yerli ve yabancı kaynaklar materyal olarak kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Orman niteliğini tam olarak kaybeden alanların ormancılık dışı amaçlarla kullanılması yoğun tartışmalara neden olmaktadır. Konunun sosyal zorlamalardan kaynaklandığı da bir gerçektir. Bu uygulamaya neden gerek görüldüğü, orman tahribinin arkasında yatan sosyo-ekonomik sebeplerin neler olabileceği konularının, bölgesel boyutta örnek bir alan seçilerek de irdelenmesi amaçlanmıştır.

Temel yaklaşım olarak, sorunlara çözümler üretilmesinde, sonuçların değil sebeplerin araştırılmasının daha doğru olacağı inancı benimsenmiştir. Belirtilen nedenlerle, konunun en yakınında bulunan orman köylülerinin sosyo-ekonomik durumları ile, bu köylülerle, ormancılık örgütü uygulayıcılarının görüş ve düşünceleri anketler ve gözlemler yapılarak, tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Verilerin Elde Edilmesi

Verilerin sağlanmasında; OGM arşiv kayıtları, Giresun Orman Bölge Müdürlüğü orman kadastro dosyaları ve Çalışma programları, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) kayıtları, 1/25000 ölçekli memleket haritaları, Devlet İstatistik Enstitüsü 1980 ve 1990 yılı nüfus kayıtları ve Ordu Tarım İl Müdürlüğü Kayıtlarından

önemli ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca, gerek orman teşkilatı çalışanlarına, gerekse de araştırma alanındaki hane reislerine uygulanan anketlerden elde edilen veriler de materyal olarak kullanılmıştır.

2.2.2. Değişkenlerin Tanımlanması ve Hesaplama Biçimi

Çalışma alanının mevcut durumunun ortaya konulmasında nüfus, eğitim durumu, yıllık gelir gibi demografik ve sosyo-ekonomik verilere ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra, rakım, ilçeye uzaklık, sahip olunan doğal kaynaklar, tarım alanı gibi coğrafi faktörlerin de tespiti gereklidir. Sağlanan değişkenler kısmen oransal olarak karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Uygun veriler ise, istatistik yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede bilgisayar programları kullanıldığından, veriler aşağıdaki gibi sembolize edilmiştir;

- CIKAL (Orman dışına çıkarılan alan) : Her yerleşim biriminde orman sınırları dışına çıkarılan orman alanının hektar olarak değeri ifade edilmiştir,

- EĞIT (Eğitim durumu) : Görüşme yapılan hane reislerinin eğitim durumları tespit edilmiştir. Okur yazar olmayanlar (0) puan olarak kabul edilmiş ve okur yazar olanlara (2) puan verilmiştir. Her hangi bir okuldan mezun durumda olanlara eğitim süresi kadar puan verilmiştir. Buna göre, ilkokul mezunu olanlar (5), orta okul mezunları (8), lise mezunları (11) ve üniversite mezunları da (15) puanla değerlendirilmiştir,

- NUF (Nüfus) : Her yerleşim merkezinde Km²'ye düşen kişi sayısı olarak gösterilmiştir,

- UZAK (İlçe merkezine uzaklık) : Yerleşim biriminin ilçe merkezinden olan uzaklığı ölçülerek bulunmuştur,

- RAK (Rakım) : Yerleşim merkezlerinin deniz seviyesinden yüksekliği altimetre kullanılarak bulunmuştur,

- ORMAL (Orman alanı) : 1990 yılı nüfus sayısı ile orman kadastro sonucunu belirlenen orman alanı verileri kullanılarak kişi başına orman alanı hesaplanmıştır,

- TARIM (Tarım alanı) : Her hane için belirlenen tarım alanlarının dekar olarak ortalama miktarı gösterilmiştir,

- GELIR (Yıllık gayri safi gelir) : Hane başına tarım, hayvancılık ve diğer gelirler toplamının ortalaması alınmak suretiyle hesaplanmıştır,

- EVGER (Ev araç-gereçleri) : Her hanenin sahip olduğu buzdolabı, tüplü ocak, televizyon vb. ev aletleri 1997 yılı ortalama satış fiyatları ile çarpılarak elde edilen rakam 3000000 (üç milyon) sayısına bölünerek hesaplanmıştır,

- MOTAR (Motorlu taşıt sayısı) : Her hanenin sahip olduğu motorlu taşıt sayısı tespit edilerek hane sayısına bölünmek suretiyle ortalama değerler bulunmuştur,

- HAYSAY (Hayvan sayısı) : Görüşme yapılan hanelerde beslenen küçükbaş hayvan sayısı oldukça azdır ve birkaç ailede toplanmaktadır. Bu nedenle değerlendirmede sadece büyük baş hayvan sayıları esas alınarak ortalama hane başına hayvan sayısı tespit edilmiştir,

- YASA (6831 sayılı Yasaya göre durumu) : Yerleşim biriminin 6831 sayılı Orman Kanunu 31. ve 32. maddelere göre durumu tespit edilerek farklı numaralarla belirtilmiştir,

- ORKOY (Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü Kayıtlarına Göre Durumu) : Orman köylerinin ORKÖY tespitlerine göre "orman içi", "orman kenarı" ya da bu kapsamlar dışında olup olmadığı tespit edilerek farklı numaralar verilmek suretiyle tablo haline getirilmiştir.

Yapılan faktör analizi ve korelasyon analizinde yukarıda tanımlanan değişkenler kullanılmıştır.

2.2.2.1. Araştırman Alanının Seçilmesi Nedenleri

Araştırma alanı olarak, Ordu İli seçilmiştir. Bu ilin seçilmesindeki nedenler aşağıda sıralanmıştır;

- Türkiye genelinde orman köylerinin durumu dikkate alındığında, Doğu Karadeniz Bölgesinin çok dağınık bir yerleşime konu olduğu görülür. Bu yerleşim şeklinin doğal sonucu olarak, orman alanları ile tarım alanları iç içe girmiş durumdadır. Özellikle son yıllarda, orman ve mera alanlarının tahribi sonucu heyelan, sel ve taşkınların yaygın olarak görülmeye başlandığı bu bölgede, tarım vb. amaçlarla kullanılmak üzere orman alanları dışına arazi aktarımı sorunların daha da büyük boyutlara ulaşmasına neden olabilecektir.

- Araştırma alanı Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi'ne yakındır. Sınırlı çalışma süresi içinde arazi çalışmaları ve anket uygulamalarının kolaylıkla yapılma imkânı vardır,

- Türkiye'de orman kadastro yapıma oranı % 69.2 iken, Bölgede bu oran % 8 civarındadır (10). Orman kadastro ve orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarının gelecek yıllarda yapılacak olması, araştırmadan elde edilecek verilerin önemini artırmaktadır,

- Sınırlı zaman diliminde ayrıntılı çalışma yapılabilmesi için, il seviyesinde alan sınırlaması yapma yoluna gidilmiştir. Araştırma bölgesini kapsayan Orman Bölge Müdürlükleri'ne bağlı iller arasında, yapılmış orman kadastrona göre, en yüksek oranda orman sınırları dışına çıkarılan alanın bulunduğu il seçilmiştir. Böylece toplanan veri sayısının mümkün olduğunca fazla olması sağlanmaya çalışılmıştır,

- Orman dışına çıkarma uygulaması köy sınırları baz alınarak yapılmaktadır. Ordu ilinde uygulama yapılmış olan 24 yerleşim biriminin tamamını kapsayacak şekilde arazi ve anket çalışmaları yapılmıştır.

2.2.2.2. Köy ve Belde Düzeyinde Çalışma

Bilindiği üzere orman sınırları dışına çıkarılan alanların tespitinde çalışma sınırı olarak köy mülki hudutları esas alınmaktadır. Beldelerde ise, mahalle sınırları kapsamında da çalışılmaktadır. Arazi çalışmaları öncesinde, orman kadastro dosyalarından orman sınırları dışına çıkarma uygulaması yapılan köyler tespit edilerek, haritaları temin edilmiştir. İstatistik hesaplamalarda kullanılan eğitim, gelir, rakım, orman alanı vb. kriterler yerleşim birimleri için hesaplanan "ortalama değerleri" ifade etmektedir. Yerleşim birimi düzeyinde orman sınırları dışına çıkarılan alanları elinde bulunduranlar ile, böyle bir araziye sahip olmayanların gruplandırılmasında da her grubun kendi içerisindeki ortalaması alınmıştır.

Harita ve dosyalardan elde edilen bilgilerin yanı sıra, araştırma alanının genel karakterini iyi algılamak bakımından da gözlemler yapılmıştır. Köylerin yol durumu, tarım alanlarının eğimi, toprak kayması ve heyelan oluşumları, yaygın olarak yapılan tarımsal faaliyet, tarım alanları ile orman alanlarının arazideki genel yayılış durumu, insanların konuya gösterdikleri ilgi vb. konular arazi çalışmaları sırasında genel nitelikte tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2.2.3. Hane Düzeyinde Çalışma

Yapılan araştırmada bir çok bilginin hane düzeyinde tespiti zorunlu görülmüştür. Sahip olunan tarım alanı miktarı, hayvan sayısı, ev araç gereçleri birim hane düzeyinde tespit edildiğinden, diğer veriler de bu detayda toplanmıştır. Araştırma köylerinde hanelerdeki ortalama fert sayısı tespit edildiğinden, bazı değerlerin kişi başına hesaplanmaları da mümkün olmuştur. Çalışma yapılan her köyde ortalama on hane temsilcisi ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

2.2.2.4. Anketlerin Hazırlanması ve Uygulanması

Yapılan arazi çalışması ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik verilerin sağlanmasına yöneliktir. Sosyal içerikli çalışmaların en önemli zorluklarından birisi de, bilgi toplamadaki yanıltıcı etkilerin giderilmesidir. Genellikle insanlara sorular sorulması yoluyla bilgi toplanmaya çalışılır. Sorular, yazılı ya da sözlü olabilir. Kişilerin soruları cevaplayabilme istek ve yeterlik düzeyleri, başarıyı etkileyen çok önemli faktörlerdendir. Bireyin soruları cevaplamadaki istekliliği, büyük ölçüde, vereceği cevabın bırakacağını düşündüğü etkiye bağlıdır.

Başarılı bir soruşturma için muhatap bireyin sahip olması gereken şartlar özet olarak; bireyin kendinden beklenenin ne olduğunu bilmesi, soruları anlayabilmesi, istekli olması, konuyu önemsemesi gerekir (95,96). Anket uygulamasında başarının artırılması için, soru sayısının fazla olmaması ve değerlendirmede gruplar oluşturabilmek için cevap seçenekleri sunulması faydalı olmaktadır. Ayrıca, anketlerin ön uygulaması yapılarak, eksikliklerin giderilmesi gereklidir.

Araştırma için iki farklı anket uygulanmıştır. Her iki anket de, örnek seçilen orman mühendislerine ve orman köylülerine uygulanarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Konunun uygulayıcısı orman kadastro heyetlerine ve devlet adına taraf durumda olan orman işletme müdürlerine uygulanan anket, posta yoluyla gerçekleştirilmiştir. Orman dışına çıkarma işleminin yoğun olduğu bölgelere yönelik olarak, 90 adet anket formu, dönüş zarfına pul yapıştırılmış halde ilgililere postalanmıştır. Ankete katılım % 70 olmuştur. Ek 1.2. de görüleceği üzere, ankette 11 soru sorulmuş ve ilgililerin kendi görüşlerini de açıklamaları için gerekli yerlere boşluklar bırakılmıştır.

Orman sınırları dışına çıkarma uygulaması yapılan alanlar için iki ayrı anket formu geliştirilmiştir. Birinci anket formu (Bakınız Ek 1.3.) yerleşim yerinin genel özelliklerini tespite yöneliktir. İkinci anket formu ise (Ek 1.4.) alt bölümlere de ayrılmış 12 sorudan oluşmaktadır.

Hazırlanan anketlerin uygulanması, sağlıklı bilgilere ulaşmak için tek elden yapılarak, alınmak istenen bilgiler anlaşılır şekilde açıklanmış ve bu yolla en doğru cevaplara ulaşmaya çalışılmıştır. Anketle; nüfus, eğitim durumu, tarım alanı miktarı, orman dışına çıkarılan alanın kullanım şekli tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ekonomik durumun tespiti için, köylülerin elde ettikleri tarım ve hayvancılık ürünleri miktar olarak belirlenip üretici satış fiyatları ile çarpılmak suretiyle bu alandaki gelirler hesaplanmıştır. Köylülerin sahip oldukları radyo, televizyon, buzdolabı, nakil aracı vb. araç gereçler tespit edilerek gelir durumu verileri ile karşılaştırılmıştır. Orman tahribinin nedenleri, orman-halk ilişkilerine bakış, orman azalmasının olup olmadığı ve etkileri yolundaki sorularla, konuya bakış açısı tespit edilmek istenmiştir.

Şekil 3. Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerinde Anket Çalışması (Alınca Köyü)

Çalışma yapılan her yerleşim biriminde, durumun el verdiği ölçüde, orman dışına çıkarılan alanları elinde bulunduran ve bu durumda olmayan eşit sayıda hane halkı reisi, birbirinden bağımsız ve rastgele seçilerek görüşme yapmaya gayret gösterilmiştir.

2.2.2.5. İstatistik Değerlendirmede Kullanılan Yöntemler

Bu araştırmada, yöntem bölümünde açıklandığı üzere, toplanan verilerin bir kısmı yüzde oranlar halinde hesaplanarak sunulmuştur. Diğer veriler ise, "t" testi, korelasyon analizi ve faktör analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

2.2.2.5.1. Verilerin Değerlendirilmesi

Ülkemiz'de orman sınırları dışına çıkarma işlemleri konusunda yapılan temel bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalar, bu alanların miktarı ve dağılışı bilgilerine dayalı olarak, yasal boyutunun eleştirilmesi ile sınırlı kalmaktadır. Anayasa hükümlerine göre orman dışına çıkarılan alanlar orman köylülerinin kullanımına tahsis edilecektir. Bu durumda, konunun esas incelenmesi gereken yönü, orman tahripleri sonucu elde edilen arazilerin orman köylülerine verilmesi halinde ulaşılabilecek durumun ve bu işlemin orman varlığına etkilerinin tespit edilmesidir.

Bundan önce, orman köylülerinin hayat standartlarının belirlenmesi gereklidir. Bir sistem dahilinde bu köylerin ele alınması, çok boyutlu analizler kullanılarak, bu haktan yararlanan ve yararlanamayan köylülerin sosyal, kültürel ve ekonomik durumları arasındaki ilişkinin ortaya konması gereklidir. Böylelikle, orman sınırları dışına çıkarma işleminin amacına uygunluğu, sağlanan faydalar, bir sistem dahilinde test edilebilecektir.

Orman sınırları dışına çıkarma işlemi uygulanan köylerin sosyal, ekonomik, kültürel, demografik ve coğrafi yapıları arasında birçok farklılıkların olması doğaldır. Orman sınırları dışına çıkarma işlemleri, bölgeler arasında oluşu gibi, köyler arasında da farklılık gösterebilir. Bu işlemin birbiriyle bir sistem çerçevesinde bağlantılı olan birçok faktörün etkileyebileceği noktadan hareketle, araştırmada çok boyutlu analiz yöntemleri de tercih edilmiş bulunmaktadır. Bu amaçla, köylerle ilgili yöntem bölümünde tanımlanan bir çok değişken belirlenmiş ve bu değişkenlerin aşağıda açıklanacak yöntemlerle değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Araştırmada uygulanan faktör analizi yönteminin amacı, karmaşık bir yapıda olan değişkenleri daha basit olarak tanımlamak, böylece yoruma daha uygun bir düzen oluşturmaktır (97). Faktör analizindeki değişkenler, değişkenler arasındaki korelasyona göre belirlenmektedir. Bundan dolayı da öncelikle, değişkenler arasındaki yapısal ilişkiler ortaya

çıkarılmakta, değişkenlerin faktör analizi yöntemiyle daha basite indirgenmiş yapısını yorumlama yoluna gidilmektedir.

2.2.2.5.2. "t" Testi Yöntemi

Bu test, pratikte ortalamalar arası anlamlılık sınavında en çok kullanılan testtir. Daha çok, küçük örneklem grupları için kullanılabilir olması, en büyük avantajı sağlar. Küçük örneklemdeki dağılım özellikleri standart normal dağılımdaki özelliklerden farklıdır. Örneklem sayısı küçüldükçe dağılım sağ ve sol kenarlara doğru daha çok yayılır. Böylece veriler normal dağılımdan sapma göstermesi nedeniyle, ortalamalar arası farkın anlamlılık testi için, standart normal dağılıma göre daha güvenilir sonuçlar veren "t" testinin uygulanması önerilmektedir (96).

Örneklem büyüklükleri "t" sınavına serbestlik derecesi kavramıyla birlikte girmektedir. Kestirilmek istenen her bir evrenin (toplumun) değeri için bir örneklem büyüklüğünden bir (1) çıkarılır, arta kalan değere "serbestlik derecesi" denir. Burada serbestlik derecesi n_1+n_2-2 olarak hesaplanır. Sınavda, serbestlik derecesi ve güven düzeyine göre çizelge değerine bakılır (96). Bu değer aşağıda verilen eşitlikle hesaplanan t_0 ($=t_{hesap}$) değeri ile t_0 (t_{tablo}) eğerleri karşılaştırılır. Hesaplanan değer (t_{hesap}) şayet (t_{tablo}) 'dan büyük ise bu durumda sıfır varsayımı (H_0 : iki grubun ortalaması arasında fark yoktur) reddedilir. Aksi halde sıfır varsayımı kabul edilir.

2.2.2.5.3. Korelasyon Analizi

İki değişken arasında doğrusal bir ilişkinin olup olmadığını denetlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmaktadır. Bu analizde korelasyon katsayısı 'r' ile gösterilmekte olup, $-1 \leq r \leq +1$ arasında değer almaktadır. İlişki ne kadar kuvvetli ise, 'r' nin mutlak değeri '1' e o kadar yakın olmaktadır. Her bir 'X' bağımsız değişkenine yalnız bir tek 'Y' değeri tekabül edecektir. Aralarında korelasyon olan iki özelliğin; biri büyürken diğeri de büyümekteyse ($r>0$) olup, bu ilişki pozitif korelasyon, birisi büyürken diğeri küçülürse, bu ilişkiye de negatif bir korelasyon ($r<0$), adı verilmektedir (95).

X ve Y gibi iki değişken arasındaki korelasyon katsayısı aşağıdaki formül yardımıyla hesap edilmektedir (95);

$$r = \frac{\sum xy - \frac{(\sum x)(\sum y)}{n}}{\sqrt{(\sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n})(\sum y^2 - \frac{(\sum y)^2}{n})}} \quad (1)$$

Burada, 'n', örnek sayısını göstermektedir.

Bu araştırmada, araştırma için seçilen köylerde, 1996 yılı sonu itibarıyla orman sınırları dışına çıkarılan alanlar ve bu işleme tabi olan köy ortamının çeşitli özellikleri 13 değişkenle tanımlanmıştır. İncelemelerin yapıldığı 24 köy için, analize dahil edilen değişkenler Ek Tablo 1' de verilmiştir.

$$t = \frac{r\sqrt{(n-2)}}{\sqrt{(1-r^2)}} \text{ formülü kullanılmaktadır. (2)}$$

Formülde n = örnek büyüklüğü, t = t-dağılım değeri olup, denetime ilişkin sıfır hipotezi $H_0 : \delta = 0$ şeklindedir.

Korelasyon katsayısının anlamlı olup olmadığının ($H_0: r = 0$; $H_a: r$ farklı 0) denetlenmesi için, önce (2) no'lu eşitlikte verilen t_{hesap} değeri hesaplanmış ve bu değer (n -2) serbestlik derecesi ve α önem düzeyi ile (bu çalışmada $\alpha = 0.05$ alınmıştır) Student'in 't' tablosundan alınan tablo değeri (t_{tablo}) karşılaştırılmıştır. Hesaplanan 't' değerinin (t_{hesap}); tablo değerinden t_{tablo} büyük olması durumunda iki değişken arasında verilen α önem düzeyi ile doğrusal bir ilişkinin varlığı kabul edilmektedir.

2.2.2.5.4. Faktör Analizi

Araştırmada Orman sınırları dışına çıkarma işleminin, o bölgedeki köylülerin yaşadığı köy ortamından soyutlanamayacağı noktasından hareket edilmektedir. Bu nedenle, incelenen köyler birçok karakteristiğinin etki ettiği bir sistem olarak değerlendirilmekte, orman sınırları dışına çıkarma konusuna bu yönüyle yaklaşan çözüm yöntemleri üzerinde durulmaktadır.

Köylerde uygulanan orman rejimi dışına çıkarma işleminin, köylülerin, ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik, fiziksel, alt yapısal durum vb. gibi çok sayıdaki karakteristiklerin bileşkesiyle yakından ilgisi olduğu varsayımı ile, bu araştırmaya başlanmıştır. Bu varsayımın denenmesi ve orman sınırları dışına farklı miktarlarda çıkarma işleminin yapıldığı köyleri ele alıp, bu köylerin değişik yönleriyle bir sistem olarak değerlendirilebilmesi için çok sayıda değişkenin ele alınması gerekmektedir.

Araştırmada incelenen bazı köylerin özellikleri, birbiriyle daha kuvvetli ilişki gösterirken, bazılarında ise ilişkiler zayıf olabilmektedir. Bu olgu nedeniyle, köylerin bir bütün olarak ele alınmasında tek boyutlu analizler yetersiz kalmaktadır.

Faktör analizinin amacı; değişkenler arasındaki korelasyonu yeniden belirlemektir. Bu belirleme, değişkenler karmaşığı içinden düzenli ve yoruma uygun bir basitleştirme yapılarak gerçekleştirilmektedir (97). Bir başka anlatımla, değişken karmaşığını, bu değişkenleri bir kaç faktör yardımıyla daha basit olarak tanımlamak ve yoruma daha uygun bir düzen oluşturmak amaçlanmaktadır.

Bu sayılan amaçlara ulaşabilmek için, değişkenlerin çok boyuttaki yerini konumsal olarak oluşturan F_1, F_2, \dots, F_n gibi ortak faktörleri belirtilmesi gerekmektedir. Söz konusu F_1 ortak faktörleri X_{ij} değişkenlerine göre tanımlanmaktadır. X_{ij} lerin yaratılan uzaydaki konumları ise, F_1 lere göre;

$X_{ij} = f(F_{j1}, F_{j2}, \dots, F_{jk}, \dots, F_{jn}, U_j)$ ifadesi ile, yeniden belirlenmektedir.

Faktör analizinin doğrusal modeli;

$$Z_i = a_{i1} F_1 + a_{i2} F_2 + \dots + a_{in} F_n + d_i U \quad (j = 1, 2, \dots, n) \text{ şeklindedir (97).}$$

Modelde (a) ve (d), modelin tayini gereken katsayıları, F 'ler ortak faktörleri, U_j ise, özgü faktörü göstermektedir.

Faktör analizi modeline göre, bir testin varyansının iki ögeden oluştuğu kabul edilmektedir. Birinci, öge ortak varyans olup, ikinci öğeye özgü varyans (unique variance) denilmektedir. Özgü varyansın yalnız ait olduğu değişkenlerin özelliklerden ileri geldiği, dolayısıyla diğer değişkenlerle bir korelasyon göstermediği kabul edilir (97).

Başlangıçta, köylere yönelik çok sayıda değişkenin tanımlanmış olması, köy sistemine etki edebileceği düşünülen çok sayıda değişkenlerden, hangilerinin orman sınırları dışına çıkarma ile önemli korelasyon göstereceğinin tespit edilmesine yöneliktir. Böylelikle, korelasyonu düşük olan değişkenler faktör analizi dışında tutulmuştur. Bundan sonraki aşamada ise, köylerde orman sınırı dışına çıkarılan alan değişkeni ile, önemli etkileşimi olan

değişkenlerin faktör analiziyle değerlendirilmesine çalışılmıştır. Faktör analizinde ele alınacak değişkenlerin saptanmasında dikkat edilen bir husus da; bu değişkenlerin birbirine bağımlı olmamasıdır. Yani birbirinin doğrusal kombinasyonu şeklinde ifade edilmemesi yeğlenmelidir.

Faktör analizi çözümünde de bu araştırmada kullanılan, “ Statgraf ” adlı paket programdan yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Yapılan çalışma ile elde edilen bulgular, iki farklı grupta ortaya konulabilir. Birinci grupta, Ülke genelinde orman sınırları dışına çıkarma işleminin yoğun olduğu bölgelerde uygulayıcı durumunda olan orman kadastro komisyonlarına ve konunun devlet yönünden en yakın muhatabı olan orman işletme müdürlüklerine uygulanan anketlerle elde edilen bulgular sunulacaktır. İkinci grupta ise, araştırma kapsamında bulunan köylere ait bulgulara yer verilecektir.

3.1. Orman Teşkilatına Uygulanan Anket Sonuçlarına Ait Bulgular

Ormancılık örgütü içinde halen görev yapmakta olan, Orman Kadastro Komisyon Başkanları, Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürleri ve Devlet Orman İşletmesi Müdürlerinden oluşan deneklere uygulanan anket sonucu elde edilen bulgular alt başlıklar halinde sıralanmıştır.

3.1.1. Orman Dışına Çıkarmanın Nedenlerine İlişkin Bulgular

Orman sınırları dışına çıkarma işleminin ormancılık örgütü çalışanlarınca değerlendirilmesinden elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 5' te verilmiştir.

Tablo 5. Orman Sınırları Dışına Çıkarma Nedenleri ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Sınırı Dışına Çıkarma Nedenleri	Sayı	%
Dönemin siyasilerinin orman köylülerinden daha fazla oy almak kaygusu ile yaptıkları düzenleme	23	37
Orman örtüsü yok edilen alanların yeniden ağaçlandırılmasının orman-halk ilişkilerini olumsuz etkileyeceği	14	22
Çok fakir durumda bulunan orman köylülerinin kalkındırılmasına katkı sağlama amacı ve bu yolla orman tahribatının azaltılmak istenmesi	13	21
Orman Köylüleri Dışındaki Çıkar Çevrelerine Arazi Verilmesi	7	11
Diğer	6	9
TOPLAM	63	100

Tablodan da takip edileceği üzere, orman sınırları dışına arazi çıkarmanın nedenleri sıralamasında, ilk sırada % 37' lik oranla "dönemin siyasilerinin orman köylülerinden daha fazla oy almak kaygısı ile yaptıkları düzenleme" nitelendirmesi yer almaktadır. İkinci sırada ise, % 22' lik oranla "orman örtüsü yok edilen alanların yeniden ağaçlandırılmasının orman-halk ilişkilerini olumsuz etkileyeceği" görüşü gelmektedir. Üçüncü sırada ise, % 21 oranıyla, "çok fakir durumda bulunan orman köylülerinin kalkındırılmasına katkı sağlama ve bu yolla orman tahribini azaltma amacı" gösterilmektedir. Diğer cevaplar, % 11 oranıyla, orman köylüleri dışında bazı çıkar çevrelerine arazi verilmek istenmesi, % 9' luk oranla diğer sebepler şeklinde sıralanmaktadır.

3.1.2. Orman Dışına Çıkarmanın Ülke Genel Menfaatleri Açısından Etkilerine İlişkin Bulgular

Uzun vadeli ülke menfaatleri açısından, orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının etkileri konusundaki yaklaşım Tablo 6' da görülmektedir.

Tablo 6. Orman Dışına Çıkarmanın Ülke Genel Menfaatleri Açısından Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Sınırı Dışına Çıkarmanın Ülke Yararına Etkileri	Sayı	%
Yasa ıslah edilerek uygulanmalıdır	36	57
Olumsuz etki etmektedir. Yasa uygulamadan kaldırılmalıdır	24	38
Faydalıdır ve uygulama devam ettirilmelidir	3	5
TOPLAM	63	100

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, ankete katılanların % 57 oranındaki kısmı uygulamanın yasa değişikliği yapılarak devam etmesi görüşündedir. Değişiklik önerileri çoğunlukla, orman bütünlüğünün, arazi yetenek sınıflarının dikkate alınması zorunluluğunun yasa metninde bulunması gerektiğini ve bir kısım katılımcılar da, bölgesel bazda farklı düzenlemelerin gerektiğini savunmaktadırlar. Ankete katılanlar % 38' lik oranla yasanın tamamen kaldırılmasını isterken, % 5 oranında da mevcut statünün devam etmesi yolunda değerlendirme yapılmaktadır.

3.1.3. Orman Dışına Çıkarma İle İlgili Yasa Değişikliği Önerilerine İlişkin Bulgular

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların % 41' i herhangi bir yasa değişikliği önerisinde bulunmamışlardır. Bu oran, yasanın tamamen yürürlükten kaldırılmasını savunan % 38' lik değere (Bakınız Tablo 6) yakındır. Yasa değişikliği önerileri sırasıyla; öncelikle arazi yetenek sınıfları haritasının yapılması şartının getirilmesi, uygulamanın bozuk orman arazilerinde yapılması, orman bütünlüğünün bozulmasına izin verilmemesi ve sadece Orman Kanununun 2/A bendinin uygulanması şeklinde sıralanmaktadır.

3.1.4. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Tahripleri Üzerine Etkileri Hakkında Bulgular

Orman sınırları dışına arazi çıkarılmasının orman tahripleri üzerine nasıl bir etki yaptığı yönündeki anket sorusuna verilen cevapların sıklara dağılımı, Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Tahriplerine Etkileri Hakkındaki Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Tahribine Etkisi	Sayı	%
Orman Tahriplerinin artmasına neden olmaktadır	45	71
Kayda değer bir etkisi yoktur	13	21
Ormalar üzerinde sosyal baskıyı azaltarak olumlu etkide bulunmaktadır	5	8
TOPLAM	63	100

Tabloda görüldüğü üzere, orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının, önemli bir çoğunlukla (% 71), orman tahribinin artmasına neden olduğu görüşü hakimdir. Orman tahriplerine etkisi olmadığı yolundaki değerlendirme oranı % 21, tahribatın azalmasını sağladığı yolundaki yaklaşım da % 8 seviyesindedir.

3.1.5. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman-Halk İlişkilerine Etkileri Hakkında Bulgular

Orman sınırları dışına arazi çıkarılmasının orman köylüleri ile orman idaresi arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği araştırılmak istenmiştir. Bu amaçla yöneltilen soruya verilen cevaplar, Tablo 8'deki gibidir.

Tablo 8. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman-Halk İlişkilerine Etkileri Hakkındaki Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Dışına Çıkarmanın Orman-Halk İlişkilerine Etkileri	Sayı	%
Ormanı tahrip edenlere özel imkan sunması nedeniyle olumsuz etki etmektedir	40	64
İlişkiler üzerinde kayda değer etkisi yoktur	12	19
Mülkiyet uyumsuzluklarını azaltmakta ve olumlu ilişkilerin gelişmesini sağlamaktadır	11	17
TOPLAM	63	100

Tablo incelendiğinde, orman dışına çıkarma işleminin halkla ilişkiler yönünden sorunlar doğmasına neden olduğu değerlendirilmesinin % 64 lük oranla ilk sırada olduğu görülür. Etkisi olmadığı şeklindeki yaklaşımın oranı % 19, faydalı etkide bulunduğu yorumu da % 17 paya sahiptir.

3.1.6. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman Suçlarına Etkileri Hakkında Bulgular

Orman dışına arazi çıkarılmasının ormanlara yönelik suçlar üzerine etkilerini araştırmak amacıyla sorulan soruya karşı elde edilen veriler, aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 9. Orman Dışına Çıkarma Uygulamasının Orman Suçlarına Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Dışına Çıkarmanın Orman Suçlarına Etkileri	Sayı	%
Orman suçlarının artmasına neden olmaktadır	43	68
Orman suçları üzerine önemli bir etkisi yoktur	16	26
Orman suçlarının azalmasını sağlamaktadır	4	6

Orman rejimi dışına arazi çıkarılmasının orman suçları üzerine artırıcı bir etki yaptığı yolunda % 68 seviyesinde görüş birliği tespit edilmiştir. Katılımcıların % 26 sı uygulamanın etkisiz olduğu, % 6 sı da faydalı olduğu şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.

3.1.7. Orman Dışına Arazi Çıkarma İşleminin İptali Halinde, Alternatif Önerilerin Neler Olabileceği Yolunda Bulgular

Araştırmada ayrıca, orman köylülerinin kalkınmalarına katkı sağlamak açısından, orman kaynaklarından yararlandırma yolunda alternatif yöntemlerin neler olabileceğine ilişkin önerileri tespit etmek amaçlanmıştır. Seçenekler sunulmuş ve diğer öneriler için de yer bırakılmıştır. Birden çok seçeneğin öncelik sırası ile işaretlenebileceği de açıklanmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 10 da verilmiştir.

Tablo 10. Orman Köylülerinin Kalkınmasına Orman Kaynaklarından Katkı Sağlama Alternatifleri Tespitine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Köylülerine Alternatif Katkılar	Sayı	%
Buldukları yerde kalkındırılmayacak durumdaki orman köylülerinin nakledilmesi	36	30
Mülkiyeti devlette kalmak şartıyla, köylülere çevresinde bulunan ormanların işletilmesinin devredilmesi	35	29
Devletin kırsal kalkınmayı sağlamak için daha fazla kaynak aktarması	25	21
Orman varlığının sürdürülmesi koşuluyla köy çevresindeki ormanların mülkiyetinin köylülere verilmesi	19	16
Diğer	5	4

Orman köylülerinin kalkınmaları için neler yapılabileceği konusu araştırılmak istenmiştir. Her katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebileceğinden, öneri sayısı katılımın yaklaşık iki katına ulaşmıştır.

İlk öneri buldukları yerde kalkındırılmayacak köylülerin nakledilmesi yolundadır (% 29). Hemen arkasından, köy çevresinde bulunan ormanların mülkiyeti devlette kalması şartıyla, işletilmesinin orman köylülerine devredilmesi görüşü gelmektedir. Daha fazla kaynak aktarımı ve mülkiyetin devri dışında, yörelere göre farklı uygulamalar yapılması, yakıt ihtiyacını karşılamaya yönelik enerji üretim santralleri kurulması, sanayi sektörü

geliştirilerek istihdam imkânlarının artırılması yoluyla merkezi yerlere göçme fırsatı yaratılması vb. öneriler getirilmiştir.

3.1.8. Orman Dışına Arazi Çıkarma İşleminin Orman Kadastrosuna Etkileri Hakkında Bulgular

Uzun yıllardan beri yapılagelen, fakat henüz tamamlanamamış orman kadastro çalışmalarının, orman sınırları dışına çıkarma işleminden hangi ölçülerde etkilendiği de bu çalışmayla, araştırılmak istenmiştir. Orman rejimi dışına çıkarma çalışmaları da orman kadastro komisyonları tarafından yapıldığından, en azından iş yoğunluğu üzerine etkili olacağı bilinmektedir. Bir alanda birden fazla çalışma yapılması, gerekliliğine inanılmayan, hatta zararlı olduğu düşünülen işlemleri yapmak zorunda kalmak da çalışmaları olumsuz yönde etkileyebilecektir. Elde edilen sonuçlar Tablo 11' de sunulmuştur.

Tablo 11. Orman Dışına Çıkarma İşleminin Orman Kadastrosu Çalışmalarına Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Dışına Çıkarmanın Kadastro Üzerine Etkileri	Sayı	%
Orman kadastro çalışmalarına olumsuz etkide bulunmaktadır	44	70
Orman kadastro çalışmalarına etkisi yoktur	12	19
Orman kadastro çalışmalarına olumlu etkide bulunmaktadır	7	11
TOPLAM	63	100

Beklendiği şekilde orman kadastro çalışmalarının olumsuz etkilendiği % 70 oranla ilk sırada yer almıştır. Etkili olmadığı görüşünde olanların oranı % 19 dur. Olumlu etkilediği yolunda görüş açıklayanların çoğu, çalışmalar sırasında orman köylüleri ile daha barışık çalışma ortamının oluştuğunu, verimin arttığını açıklamaktadırlar.

3.1.9. Orman Dışına Arazi Çıkarmada Yasa Metninden Çıkarılan İfadelerin Etkilerine İlişkin Bulgular

Bilindiği üzere, 1986 yılına kadar Orman Kanununda orman sınırları dışına çıkarmada, "orman bütünlüğünü bozmama" ve "su ve toprak rejimine zarar vermeme" şartları yer almaktaydı. Belirtilen yıldaki değişiklikten sonra, bu ifadeler metinden

çıkarılmıştır. Yapılan değişikliğin uygulamanın ormanlar aleyhine genişlemesine sebep olup olmadığı yolunda değerlendirmeler öğrenilmek istenmiştir. Sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 12. Orman Bütünlüğü Bozmama, Su ve Toprak Rejimine Zarar Vermeme Şartlarının Kaldırılmış Olmasının Orman Dışına Çıkarmaya Etkilerine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Yasa Değişikliğinin Etkisi	Sayı	%
Orman sınırları içinde kalması gereken çok miktarda alanın sınır dışına çıkarılmasına neden olmaktadır	46	73
Yasada açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte genel kurallar dahilinde komisyonlar bunu dikkate almaktadırlar	13	20
Orman dışına çıkarma çalışmalarına kolaylık ve hız kazandırdığından fayda sağlamaktadır	3	5
Diğer	1	2
TOPLAM	63	100

Yasa değişikliğinin ormanlar aleyhine sonuçlar doğurduğu görüşü, % 73 oranı ile öne çıkmıştır. Uygulayıcıların ormancılık eğitimi almış olmaları ve Kanunda ormancılık dışı amaçlarla kullanılmasında "yarar" olması şartının varlığı, genel kurallar yeterli olacaktır değerlendirmesi yapanlar % 20 seviyesindedir. Toprak profilleri açılması gibi oyalayıcı külfetlerin fayda sağlamadığı, aksine işleri yavaşlattığı, dolayısıyla da değişikliğin yararlı olduğunu ifade edenlerin oranı % 5' tir. Çalışılan yerin konumuna göre, bazen önceki yasa koşulları araştırılmalıdır, bazen de gerek yoktur diye yorum yapanlar da, % 2 orana sahiptir.

3.1.10. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Genel Olarak Hangi Amaçla Kullanıma Uygun Olduğu Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Orman rejimi dışına çıkarılan alanların genel bir yaklaşımla arazi yetenek sınıflarına göre hangi grupta bulunduğu, diğer bir anlatımla, hangi amaçla kullanılması gerektiği konusundaki değerlendirmelerin tespiti de bu çalışma ile amaçlanmıştır. Bu noktadaki görüşlerin dağılımı, Tablo 13' te yer almaktadır.

Tablo 13. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Genel Olarak Hangi Amaçla Kullanıma Uygun Olduğu Değerlendirmesine İlişkin Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Dışına Çıkarılan Alanların Kullanım Amacı	Sayı	%
Uygulamada, kullanım amacı yönünden kapsamlı bir inceleme yapılmamaktadır	32	51
Orman dışına çıkarılan alanlar çoğunlukla orman olması gereken yerlerdir	20	32
Orman rejimi dışına çıkarılan alanlar ormancılık dışı kullanımlara uygun yerlerdir	11	17
TOPLAM	63	100

Orman sınırları dışına çıkarmada, çıkarılan arazilerin ormancılık dışı amaçlar için kullanıma uygun olup olmadığının dikkate alınmadığı görüşünde olanlar % 51' lik orana sahiptir. Bu alanların çoğu kısmının orman rejimi içinde kalması gerektiğini belirtenlerin oranı % 32' olup, ormancılık dışı amaçlarla kullanıma uygun olduğunu ifade edenlerin oranı ise % 17 seviyesindedir.

3.1.11. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Edenlere Satılmasının Toprak Mülkiyeti ve Gelir Dağılımına Etkileri Hakkında Bulgular

Bu araştırmada, orman örtüsünü yok ederek işgal etmiş olan kişilere bu alanları satın almada öncelik tanınmasının, orman köylüleri arasındaki toprak dağılımını ve dolayısıyla gelir dağılımını ne yönde etkileyeceği yolunda değerlendirmelere de ulaşılmak istenmiştir.

Tablo 14. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Satışının Toprak Mülkiyetine ve Gelir Dağılımına Etkileri Hakkında Bulgular ve Yüzde Ağırlıkları

Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Edenlere Satılması	Sayı	%
Orman dışına çıkarılan alanlar genelde verimsiz olduğundan gelir dağılımını kayda değer ölçüde etkilemez	23	37
Orman köylüleri arasında toprak mülkiyeti dağılımını ve gelir dağılımını olumsuz yönde etkiler	21	33
Toprak ve gelir dağılımı olumlu yönde etkilenmektedir	19	30
TOPLAM	63	100

Tablodan da görüldüğü üzere, seçenklere verilen cevapların oranları birbirlerine çok yakındır. Gelir dağılımında kayda değer etki olmayacak değerlendirme yapanlarla, olumsuz etkide bulunur diyenler, aşağı yukarı aynı oranlardadır.

3.2. Orman Dışına Arazi Çıkarılan Yerleşim Yerlerine Ait Bulgular

Öte yandan, bu çalışmayla, orman dışına arazi çıkarma işlemi yapılan yerleşim birimlerinde, bu fırsattan yararlananlar ile yararlanamayanlar arasında çeşitli faktörlere göre fark olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Ayrıca, orman rejimi dışına farklı miktarlarda arazi çıkarılan yerleşim birimleri arasında farklılıkların olup olmadığı, var ise bu farklılıkların orman dışına çıkarmaya etkileri, istatistik yöntemler yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Yerleşim Yerlerinin Kendi İçinde Karşılaştırılmasından Elde Edilen Bulgular

Ordu ilinde orman sınırları dışına çıkarma uygulaması yapılan 24 yerleşim biriminde elde edilen bulguların değerlendirilmesine, öncelikle, bu alanları elinde bulunduran haneler gurubu ile, diğerlerini oluşturan gurup arasında fark olup olmadığı araştırılmak istenmiştir.

Yukarıda belirtilen amaçla; tespit edilen eğitim, yıllık gayri safi gelir, sahip olunan tarım alanı ve hayvan sayısı değişkenleri için gruplara "t testi" uygulanarak, her değişken bire bir eşleme yöntemi ile karşılaştırılmıştır. Gurupların aralarında fark olup olmadığının tespitinde, tüm değişkenlerin ortak değerlendirilmesi yoluyla daha sağlıklı istatistik sonuç elde edilmesi mümkündür. Ancak, Olasılıklı Oran Testi (Likelihood Ratio Test) yöntemi ile yapılması gereken istatistik analiz, gerekli fiziksel alt yapı imkânı bulunmadığından uygulanamamıştır.

3.2.1.1. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Eğitim İlişkisi

Guruplar arasında eğitim yönünden fark olup olmadığını tespit için, önce eğitim seviyesi tespitinde puanlamaya gidilmiştir. Materyal bölümünde açıklanan şekilde yapılan hesaplamalar sonucunda, uygulamadan yararlanan grubun ortalama puanı 3.5, yararlanmayan grubun puanı ise 3.7 olarak hesaplanmıştır.

Bu değerler kullanılarak "t testi" uygulanmıştır. Aralarında fark yoktur diye kurulan H_0 hipotezi sonucu, t_h değeri (0.23977) < t_t değeri (2.0128) olduğundan, grupların bu iki değişken bakımından aralarında $\alpha = 0.05$ anlam düzeyi ile bir farklılık bulunmuştur.

3.2.1.2. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Gayri Safi Gelir İlişkisi

Aşağıdaki tabloda, guruplara göre gelir dağılımı verilmiştir. Bu gelir dağılımının istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı test edilmiştir. Yerleşim yerleri arasında karşılaştırma yapılırken, verilen hane başına ortalama gelir aşağıdaki Tabloda gösterilen değerlerin ortalamasından farklıdır. Bu durum; her araştırma biriminde eşit sayıda hane reisi ile görüşme yapılamamış olması ve ortalama gelirin her grup için ayrı ayrı hesaplanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer tablolardaki farklılıkların nedeni de aynıdır.

Tablo 15. Guruplara Göre Yıllık Gayri Safi Gelir Dağılımı

Hanenin Durumu	Hane Başına Ortalama Yıllık Gayri Safi Gelir (TL)
Yararlanan	989 000 000
Yararlanmayan	923 000 000

Oluşturulan gurupların yıllık gayri safi gelirleri arasında fark olup olmadığı yine bire bir eşleme yöntemiyle "t" testine tabi tutulmuştur. Aralarında fark yoktur diye kurulan H_0 hipotezi sonucu, t_h değeri (0.7953) < t_t değeri (2.0128) olduğundan, gurupların bu iki değişken bakımından aralarında $\alpha = 0.05$ anlam düzeyi ile bir farklılık bulunmadığı görülmüştür.

3.2.1.3. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Tarım Alanı İlişkisi

Orman dışına çıkarılan alanları işgal etmiş olan haneler ile diğerleri arasında, sahip olunan tarım alanı bakımından istatistiksel anlamda farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Sahip olunan tarım alanına orman dışına çıkarılan alanlar dahil edilmemiştir. Çünkü amaç, orman dışına çıkarılan alanları işgal edenlerin önceki durumlarının tespitidir.

Tablo 16. Guruplara Göre Sahip Olunan Tarım Alanı Dağılımı

Hanenin Durumu	Hane Başına Ortalama Tarım Alanı (Da)
Yararlanan	22
Yararlanmayan	21

Her bir gurubun hane başına sahip olduğu tarım alanları arasında fark olup olmadığı, "t" testine tabi tutularak istatistiksel olarak incelenmiştir. Aralarında fark yoktur diye kurulan H_0 hipotezi sonucu, t_h değeri (0.2397) < t_t değeri (2.0128) olduğundan, grupların bu iki değişken bakımından aralarında $\alpha = 0.05$ anlam düzeyi ile bir farklılık bulunmadığı hesaplanmıştır.

3.2.1.4. Orman Sınırları Dışına Çıkarma - Sahip Olunan Hayvan Sayısı İlişkisi

Araştırma birimlerinde daha öncedinde belirtildiği üzere, küçükbaş hayvan sayısı oldukça azdır ve her köyde birkaç aile tarafından beslenmektedir. Birbirinden bağımsız ve rast gele seçilen deneklerden elde edilen verilerde temel hataya düşmemek için, sadece beslenen büyükbaş hayvanlar değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 17. Guruplara Göre Sahip Olunan Ortalama Büyükbaş Hayvan Sayısı

Hanenin Durumu	Hane Başına Ortalama BB Hayvan Sayısı(Adet)
Yararlanan	2.8
Yararlanmayan	2.4

Gurupların hane başına sahip olduğu Büyükbaş hayvan sayısı arasında fark olup olmadığı, "t" testine tabi tutularak istatistiksel olarak incelenmiştir. Aralarında fark yoktur diye kurulan H_0 hipotezi sonucu, t_h değeri (1.2913) < t_t değeri (2.0128) olduğundan, grupların bu iki değişken bakımından aralarında $\alpha = 0.05$ anlam düzeyi ile bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

3.2.2. Yerleşim Alanları Arasında Farklılıklara İlişkin Bulgular

Bu araştırmada, 24 yerleşim merkezinde toplam 245 hane halkı risi ya da temsilcisi ile görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin bir kısmı için, oransal karşılaştırma yapılmıştır. İstatistik değerlendirmeye uygun bulgular ise, korelasyon analizi ve faktör analizi istatistik yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.2.2.1. Yüzde Ağırlıklı Olarak Hesaplanan Bulgular

3.2.2.1.1. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Sahiplenme Şekline Ait Bulgular

Orman dışına çıkarılan alanları halen elinde bulunduran 96 hane reisine uygulanan anket sonuçlarına göre, sahiplenme şekli ve oranı Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Sahiplenme Şekli ve Yüzde Ağırlıkları

Sahiplenme Şekli	Sayı	%
Miras Yoluyla	53	55
Ormandan Açma Yaparak	23	24
Satın Alarak	8	8
Diğer	12	13
TOPLAM	96	100

"Diğer" gurubu içerisinde, orman içi açıklıkları işgal etme, yol inşaatı vb. sebeple tahrip olan orman alanını sahiplenme şeklindeki işgaller yer almaktadır.

Orman dışına çıkarılan alanların kaç yıldan beri kullanılmakta olduğu Tablo 19'da verilmiştir. Sürelerin tespitinde, 1961 ve 1982 yılları ve daha öncesi şeklinde bölümlenmeye gidilmiştir. Zira, değerlendirmede bu tarihler önem taşımaktadır.

3.2.2.1.2. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Süresine Ait Bulgular

Tablo 19. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Süresine Göre Alan ve Yüzde Ağırlıkları

Faydalanma Süresi (Yıl)	Alan (Da)	%
0 - 16	178	22
17 - 35	261	32
35 ve Daha Fazla	384	46
TOPLAM	823	100

Tabloda görüldüğü üzere, 16 yıl öncesinden beri kullanılan % 22' lik alan vardır. Orman dışına çıkarma uygulaması tarihi 31.12.1981 olduğuna göre, araştırma

bölgesinde bu tarihten sonra da işgal edilmiş alanların orman dışına çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

3.2.2.1.3. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Şekline İlişkin Bulgular

Çalışmayla, orman dışına çıkarılan alanları işgal etmiş olanlar tarafından hangi amaçlarla kullanıldığı araştırılmıştır. Tablo 20' den de takip edileceği gibi, bu sahaları tarımsal amaçlı kullanım, çoğunlukla (% 87.6) fındık üretimine yöneliktir. Fındık bahçeleri içerisinde dağınık halde meyve ağaçları ve yer yer, işlemeli tarım yapılan kısımlar bulunmaktadır.

Şekil 4. Yeni Kızılcakeş Köyünde Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Güncel Arazi Kullanımı

Orman dışına çıkarılan alanlardan % 4.9'u tarım veya yerleşim amacıyla kullanılmamaktadır. Bu sahalar genelde kendi haline bırakılmış veya otlak olarak faydalanılan kıraç arazilerdir.

Tablo 20. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Şeklinin Alan ve Yüzde Ağırlıkları

Faydalanma Şekli	Alan (Da)	%
İşlemeli Tarım	58	7.0
Tarım	721	87.6
Yerleşim	4	0.5
Diğer	40	4.9
TOPLAM	823	100

3.2.2.1.4. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal edenler Adına Tescili Halinde Kullanım Amacına Yönelik Bulgular

Bu araştırmayla ayrıca, arazilerden faydalananların mülkiyet belgesi verilmesi halinde, kullanım tercihleri belirlenmek istenmiştir. Ankete katılanlar kısmi kullanım (alanın bir kısmında tarım, diğer kesimde yerleşim ve ağaçlık alan) şeklinde de görüş açıklamışlardır. Bu durumda alan belirlemesi yapılamadığından, katılımcı sayısı tercihlere göre gruplandırılmıştır.

Tablo 21. Orman Dışına Çıkarılan Alanlardan Faydalanma Amacına Göre Kişi ve Yüzde Ağırlıkları

Faydalanma Amacı	Kişi	%
Tarım	72	75
Yerleşim	8	8
Orman	16	17
TOPLAM	96	100

Ankete katılanların % 17'si ellerinde bulunan arazilerin gerçekte orman yetiştirmeye uygun olduğunu, tapu verilmesi halinde orman ürünü ihtiyaçlarını karşılamak üzere bu arazide ağaç yetiştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık, büyük çoğunluk (% 83) ellerinde bulunan arazileri ormancılık dışı amaçlarla kullanmak istemektedirler.

3.2.2.1.5. Orman Dışına Çıkarılan Alanları Satın Alma İsteğine Yönelik Bulgular

Konuya ilişkin soru yöneltmeden önce; Orman Bakanlığı'nın orman rejimi dışına çıkarılan alanları işgal etmiş olanlara satışını gerçekleştirmek üzere çalışmalar yapmakta

olduğu, arazide anket çalışmaları sırasında bizzat araştırımcı tarafından açıklanmıştır.

Çoğunluk (% 82) düşük fiyat ve taksitlendirme yapılması halinde, ellerindeki arazileri satın almak istemektedir. Bu arazilerin başkalarına satılması halinde, önemli huzursuzlukların çıkacağı, kendileri dışındaki kişilerin zaten satın almak istemeyeceği yolunda ifadelerle karşılaşılmıştır. Her durumda, ellerindeki arazileri satın almak istemeyenler (% 18) bulunmaktadır. Bu kişiler; "Zaten benim malım, kendi arazimi satın mı alacağım?" vb. şekilde açıklama yapmaktadır.

3.2.2.1.6. Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Verim Değişikliğine Yönelik Bulgular

Benzer şekilde bu araştırma ile, orman rejimi dışına çıkarılan arazilerin veriminde yıllar itibariyle bir değişiklik olup olmadığı araştırılmıştır. Araziyi fiilen kullananların açıklamalarına göre; orman dışına çıkarılan alanlarda % 65 oranında verim değişikliği yoktur şeklinde cevap alınmıştır. Ayrıntılar ise Tablo 22' de verilmiştir.

Tablo 22. Orman Dışına Çıkarılan Alanlarda Verim Değişikliği Değerlendirmesi

Verimlilik Durumu	Kişi	%
Verim Artmaktadır	13	13
Verim Azalmaktadır	21	22
Verim Değişikliği Yoktur	62	65
TOPLAM	96	100

3.2.2.1.7. Orman Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Nedenleri Hakkında Bulgular

Yerleşim merkezlerinde orman dışına çıkarılan alanları işgal etmiş ve faydalanmakta olan hanelerin, diğerlerinden farklılığı araştırılmıştır. Bu yolla, işgalin nedenleri tespit edilmek istenmiştir. Anket uygulanan 245 kişinin bakış açısıyla, bu nedenlerin dağılımı Tablo 23' te verildiği gibidir.

Tablo 23. Orman Dışına Çıkarılan Alanları İşgal Edenlerin Dağılımı

İşgal Eden Kişiler	Kişi	%
Ormana Bitişik Arazi Sahipleri	143	58
Köylerde Söz Sahibi Olanlar	21	9
Fakirler	34	14
Diğer	47	19
TOPLAM	245	100

İşgalin birinci nedeni, ormana bitişik araziye sahip olanların sınırlarını orman aleyhine genişletmeleri olarak tespit edilmiştir. Diğer nedenler arasında; geçersiz sayılan tapu veya diğer mülkiyet belgelerine sahip olma, köy korularının paylaşımından kaynaklanan zilyetlik gibi sebepler gösterilmektedir.

3.2.2.1.8. Orman Dışına Çıkarma Uygulaması ve Uygulamanın Sonuçları Hakkındaki Görüşlere İlişkin Bulgular

Bu çalışma ile, köylülerin, ormandan açılan arazilerin işgal etmiş kişilere satılması uygulamasına bakışı öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca, uygulamanın orman idaresi ile köylüler arasındaki uyumsuzlukların giderilmesine etkileri de araştırılmıştır. Alınan cevapların sayı ve yüzde dağılımı Tablo 24' te verilmiştir.

Tablo 24. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Satışı ve Orman-Halk İlişkilerine Etkileri

Orman Sınırı Dışına Çıkarılan Alanların İşgal Edenlere Satılması	Kişi	%
Faydalı Bir Uygulamadır	136	55
Zararlıdır	71	29
Fikrim Yok	38	16
TOPLAM	245	100
Orman-Halk İlişkilerine Olumlu Etki Yapar	147	60
İlişkileri Olumsuz Etkiler	39	16
İlişkiler Üzerine etkisi Olmaz	59	24
TOPLAM	245	100

Orman köylülerinin %55' i orman dışına çıkarılan alanların işgal edenlere satışını uygun görmekteyken, %29' luk kesim buna karşı çıkmaktadır. Bu noktada dikkati çeken konu, karşı çıkanların tamamının bu fırsattan yararlanmayanlar arasında yer alan kişiler gurubunda olmasıdır. Ancak, yararlanmayanların bir kısmı da uygulamayı desteklemektedir.

Uygulamanın orman köylüleri ile orman idaresi arasında yaşanan sorunları azalttığı görüşünde olanlar % 60' lık bir orana sahipken, % 16' lık kesim ise yeni sorunlara sebep olacağı yolunda değerlendirme yapmaktadır.

3.2.2.1.9. Orman Dışına Çıkarılan Alanların Tahribinin Nedenleri Hakkındaki Görüşlere İlişkin Bulgular

Orman köylülerinin neden orman alanlarını işgal ettikleri konusunda yapılan soruşturma sonuçlarına göre, ilk neden olarak (% 77), tarım alanı yetersizliği ve fakirlik gösterilmektedir. Koruma önlemlerinin yetersizliği ise, % 9' luk oranla en son sırada yer almaktadır.

Tablo 25. Orman Alanlarının Tahrip Edilerek Başka Amaçlarla Kullanılma Nedenleri

Orman Dışına Çıkarılan Alanların Tahribat Nedenleri	Kişi	%
Tarım Alanı Yetersizliği ve Fakirlik	187	77
Devletin Ormanları Yeterince Koruyamaması	23	9
Diğer Nedenler	35	14
TOPLAM	245	100

Diğer nedenler; biliçsizlik, kanaatsiz davranışlar ve zaten orman ağacı bulunmayan yerlerin değerlendirildiği gibi farklı gerekçelere dayandırılmaktadır.

3.2.2.1.10. Orman Azalması ve Olumsuz Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Yerleşim merkezlerinde orman azalması olup olmadığı yolundaki sorulara, % 94 oranında azalma olduğu yolunda cevap alınmıştır. Orman azalmasının neden olduğu olumsuzluklar konusunda ise, farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Cevaplamada birden fazla seçenek gösterilmesi söz konusu olduğundan, elde edilen veriler ağırlıklarına göre sıralanmıştır.

Araştırma bölgesinde hane halkı reislerinin çoğunluğu, orman azalması nedeniyle sel ve heyelanların arttığını belirtmektedirler. İkinci önemli olumsuzluk ise, yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması zorlaştığı şeklinde açıklanmaktadır. Diğer olumsuzluklar ise;

tarım ürünlerinde verim azalması, yağmurların ve dolayısıyla akarsuların azalması şeklinde sıralanmaktadır.

Görüşme yapılan kişilerin % 13' ü ise orman azalmasının hiç bir olumsuz etkisini hissetmediklerini açıklamışlardır. Gerekçe olarakta; orman örtüsü yok edilen alanlarda fındık tarımı yapıldığını ve fındık bahçelerinin de kendileri için ormanın fonksiyonunu karşıladığını belirtmişlerdir.

3.2.2.2. Diğer İstatistik Yöntemlerle Değerlendirilen Bulgular

Araştırma yapılan yerleşim merkezlerinden sağlanan veriler (Bakınız Ek Tablo 2.2), korelasyon analizi ve faktör analizi istatistik yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu yolla, orman dışına çıkarılan alanların dağılımını etkileyen faktörlerin tespiti amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3.2.2.2.1. Korelasyon Analizi Bulguları

Orman dışına çıkarılan alanların yerleşim merkezleri itibariyle dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Bu alanların büyüklükleri, yerleşim merkezleri bazında önemli farklılıklar arz etmektedir. Arazi ve anket çalışmaları ile elde edilen; CIKAL, EGIT, NUF, UZAK, RAK, ORMAL, TARIM, GELIR, EVGER, MOTAR, HAYSAY, YASA, ve ORKOY değişkenlerine dayalı olarak korelasyon matrisi oluşturulmuştur (Bakınız Ek 2.2.).

Anket çalışmaları ile elde edilen değişkenlerin orman sınırları dışına çıkarmaya (CIKAL) etkilerini tespit için, CIKAL sabit değişken alınarak, diğerlerinin bu değişkenle ilişkileri tek tek korelasyon analizi yapılarak araştırılmıştır. Ek Tablo 2.2' den de görüleceği üzere, CIKAL ile bu değişkenler arasından, sadece RAK ile istatistiksel anlamda bir ilişki bulunmuştur [$r = -0.4148$, $P (0.05)$]. Rakım orman dışına çıkarılan alanla negatif yönde bir ilişki göstermiştir. Diğer bir anlatımla, rakım arttıkça orman dışına çıkarılan alan azalmaktadır.

3.2.2.2.2. Faktör Analizi Bulguları

Arazi çalışmaları ile elde edilen ve orman sınırları dışına çıkarmaya etkisi olduğu varsayılan değişkenler, istatistik yöntemle test edilmiştir. Bu yolla varsayımın ne ölçüde sağlıklı olduğu görülmek istenmektedir. Bunun için faktör analizi yöntemi kullanılmıştır.

Ancak, burada şu önemli hususun dikkate alınması gereklidir; ele alınan iki özellik arasındaki ilgi, birinin diğerine bağlı olarak değişmesinden ileri gelebileceği gibi, her ikisinin de başka etkenlere bağlı olarak birlikte değişmelerinden de ileri gelebilmektedir. Araştırma ile ilgili örnek vermek gerekirse; CIKAL ile EGIT arasında istatistiksel anlamda ilişki bulunması, yalnız başına eğitimin orman dışına çıkarmanın sebebi olduğu yolunda bir yargıya varılamaz. Ancak, EGIT orman dışına çıkarmaya etkili faktörlerden birisi olarak değerlendirilebilir.

Araştırma merkezlerinin yapısını belirlemede; sosyal, demografik, fiziksel etkenler ile tarım alanı miktarı, yıllık gelir, sahip olunan hayvan sayısı, ev araç-gereçleri yasal statü değişkenleri kullanılmıştır. 24 yerleşim biriminde 12 değişkene göre yapılan faktör analizi sonuçları, Tablo 26' da verilmiştir.

Tablo 26. Araştırma İle Elde Edilen Değişkenlerin Faktör Matrisi

Variable	Communality	Factor	Eigenvalue	Percent var	Com. Percent
EGIT	0.69807	1	4.10307	34.2	34.2
NUF	0.76589	2	2.40026	20.0	54.2
UZAK	0.73683	3	1.58732	13.2	67.4
RAK	0.53538	4	1.22162	10.2	77.6
ORMAL	0.44741	5	0.82122	6.8	84.4
TARIM	0.66155	6	0.56438	4.7	89.1
GELIR	0.79921	7	0.43086	3.6	92.7
EVGER	0.80639	8	0.38697	3.2	96.0
MOTAR	0.71913	9	0.18701	1.6	97.5
HAYSAY	0.54038	10	0.14141	1.2	98.7
YASA	0.92453	11	0.12332	1.0	99.7
ORKOY	0.92756	12	0.03257	0.3	100.0

Orman dışına çıkarmada etkili olduğu varsayılan değişkenlere uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre (Tablo 26), bu değişkenleri 4 asal faktöre (ortak bileşen) ayırmak mümkün olmaktadır.

Gerekli hesaplamalar yapılırken, Faktör analizinde; karakteristik kökü (öz değeri) 1'den büyük olan ya da toplam varyasyonun % 10' undan fazlasını açıklayan faktörler, ortak

faktör olarak seçilmektedir (95). Bu faktörlerden birincisi Tablo 26' nın son sütunundan da takip edileceği üzere, toplam varyasyonun % 34.2' sini, ikinci faktör, % 20' sini, üçüncü faktör % 13.2'sini ve dördüncü faktör ise % 10.2' sini açıklamaktadır. Sonuçta, ilk dört faktör birlikte toplam varyasyonun % 77.6' sını açıklamaktadır.

Tablo 27. Varimax Faktör Matrisi

Variable / Factor	1	2	3	4
EGIT	0.64291	0.02307	0.56703	0.09091
NUF	0.46469	0.72341	-0.29937	0.09684
UZAK	-0.47781	-0.39971	0.38469	-0.46864
RAK	-0.23029	0.23375	-0.76712	0.12685
ORMAL	0.03948	-0.36574	0.68649	-0.35697
TARIM	0.69885	-0.08661	0.02640	0.23121
GELIR	0.90695	0.04706	-0.13646	-0.09902
EVGER	0.85077	0.06520	-0.01088	-0.06333
MOTAR	0.77295	0.19939	-0.19194	0.24531
HAYSAY	0.22274	0.14298	-0.04507	0.88237
YASA	-0.05594	0.95151	0.03530	-0.00971
ORKOY	0.01921	0.93545	0.10576	0.10805

Tablo 27' de, orman dışına çıkarmaya etkili olduğu var sayılan ortak bileşenlerin değişkenlerle yaptıkları korelasyonlar verilmiştir. Bu tablo incelendiğinde; gelir($r=0.90$), ev araç-gereçleri ($r=0.85$), motorlu taşı ($r=0.77$) ve tarım alanı ($r=0.70$) değişkenlerinin birinci faktörle, YASA ($r=0.95$) ve ORKÖY ($r=0.93$) ve NUF ($r=0.72$) değişkenleri ikinci ortak faktörle, RAK değişkeni ($r=0.77$) üçüncü faktörle, HAYSAY değişkeni ($r=0.88$) ise dördüncü faktör ile pozitif korelasyon göstermiştir. Ortak faktörler isimlendirilecek olursa; birinci ortak faktör gelir (GELIR-MOTAR-EVGER-TARIM), ikinci ortak faktör yasa (YASA-ORKOY-NUF), üçüncü ortak faktör RAK ve dördüncü faktör ise HAYSAY olarak isimlendirilebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye'de 1970 yılında Anayasa değişikliği ile başlatılan orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarını tartışmak için daha gerilere gitmek gerekmektedir. Doğal kaynaklar arasında ön sırada bulunan ormanlar, uzun yıllar cibali mubaha (serbest faydalanmaya açık dağlar) olarak görülmüş ve her hangi bir kısıtlama olmaksızın faydalanmaya konu edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine kadar süren bu anlayış, zamanla değişikliğe uğramış ve devlete gelir sağlama amacıyla, ormanlar koruma altına alınmak istenmiştir. Bu çabalardan, gerek halkın tepki göstermesi, gerekse de amacı gerçekleştirecek örgütsel alt yapı olmaması nedenleriyle başarılı sonuçlar alınamamıştır. Osmanlı İmparatorluğunun toprak varlığını koruma amacıyla, bir çok cephede savaşma durumunda kalmış olmasının da çabaları olumsuz etkilediği ifade edilebilir.

Öte yandan, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da, ormanların korunmasında etkin önlemler alınamamıştır. Yasa ve örgüt yapısı oluşturularak, 1937 yılında başlatılan düzenli ormancılık çalışmaları da orman azalmasını durduramamıştır. Orman varlığının anayasa ve yasalarla güvenceye alınması yeterli olamamış, kırsal kesimde, geleneksel yararlanma alışkanlıkları, eğitim eksikliği, arz yetmezliği ve kırsal fakirlik gibi etkenler; arazi değeri yüksek kesimlerde de kolay kazanç peşinde koşanların orman arazilerini işgal etmesi, nedenleriyle ormanlardaki tahribat sürmektedir. Kararlı bir ormancılık politikası izlenmemesi ve ormanların siyasi amaçlara alet edilmesi de ormansızlaşmayı adeta körüklemiştir.

Bu arada, orman kadastro tamamlanmış yerlerde dahi, orman örtüsü yok edilerek bu alanların farklı amaçlarla kullanımı engellenememiştir. Yapılan orman kadastro yaşatılamamış, aksine mülkiyet uyuşmazlıkları daha da çoğalmış ve orman tahripleri artarak sürmüş, halen de sürmektedir. Bu tür gelişmeler üzerine, 1974 yılından itibaren, tahrip edilen orman alanlarının orman sınırları dışına çıkarılması uygulaması başlatılmıştır. Uygulama için öne sürülen gerekçeler; bu alanların orman haline dönüştürülmesinin mümkün olmaması, fakir orman köylülerinin kalkınmasına katkıda bulunmak ve orman-halk ilişkilerini iyileştirmek olarak özetlenebilir.

Bu araştırmada, uygulanan anket sonuçlarına göre, ormancılık örgütü yetkilileri, orman sınırı dışına arazi çıkarmanın gerçek nedeninin ağırlıklı olarak (% 37) siyasi amaçlı olduğunu, diğer bir anlatımla orman köylülerinin oylarını kazanmaya yönelik olduğunu bildirmektedir. Yasa ile, bazı çıkar çevrelerine ormanlardan arazi kazanma imkanı

tanınmasının da amaçlandığı yolunda görüşler de % 11' lik orana sahiptir. Bu sonuçlara göre; orman dışına çıkarma uygulaması ormancılık örgütü tarafından zararlı bir gelişme olarak algılanmaktadır.

Anketle elde edilen bu değerlendirme, son yıllardaki ormancılık örgütü yayınlarına da, üstü örtülü olarak, yansımaktadır. Nitekim, Orman Bakanlığı ve ORKÖY yayınlarında, son yıllarda orman dışına çıkarılan alanların yıllık ortalamalarının 45 000 hektardan 15 000 hektar seviyesine gerilediği, 1995 yılında ise, rakamın 8 000 hektar seviyesine çekildiği, orman dışına çıkarılan alanların sahipleri tarafından ağaçlandırılması için öncelikli olarak çaba gösterildiği açıklanmaktadır (84,85).

Orman sınırları dışına çıkarılan bu alanların yeniden devlet orman varlığına katılması zor alacağı, zorunlu olarak bu yolun tercih edilmesi gerektiği de ankete katılanlar tarafından kısmen (% 23) kabul görmektedir. Orman köylülerinin kalkınmasına katkı sağlama amacı da, düşük oranda da olsa gerekçe olarak görülmektedir.

Orman sınırları dışına arazi çıkarılmasında 1986 yılına kadar "su ve toprak rejimine zarar vermeme", "orman bütünlüğünün bozulmaması" şartlarının belirtilen tarihte yasa metninden çıkarılmış olmasının etkileri konusunda sağlanan veriler, yasa değişikliğinin orman varlığını azaltıcı etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların % 73' ü, değişiklik nedeniyle orman olması gereken önemli miktarda arazinin orman sınırları dışına çıkarıldığını savunmaktadır. % 20 oranına sahip grup ise, Anayasa ve Orman Kanunu genel kapsamıyla değerlendirildiğinde, bu şartların araştırılmasının zaten zorunlu olduğunu, ayrıca belirtilmesinin çok önemli olmadığını açıklamaktadır.

Orman sınırı dışına çıkarma, dönüşü olmayan bir ormansızlaşma sürecidir. Uygulamanın şartları ne ölçüde ağırlaştırılırsa, o derecede orman varlığı lehine olacaktır. Yasaların genel kapsamlı değerlendirilmesine bırakılması halinde istismarlar olacaktır. Orman bütünlüğü ya da su, toprak rejimi korunması şartlarına uyulmadığı haller olabilmektedir. Hatta, orman sınırı dışına çıkarmada, orman örtüsünün yok edildiği tarih şartına (31.12.1981) uyulmadığı, sonraki tarihlerde açılan alanların da yasalara aykırı olarak orman dışına çıkarıldığı yolunda tespitler vardır. Yine, izin irtifaka konu yerlerin orman dışına çıkarılması yasaklandığı halde, uygulamada bu tür yerlerin de orman sınırları dışına çıkarılabildiği görülmektedir (19).

Araştırma bölgesinden elde edilen verilere göre, orman sınırları dışına çıkarılan alanların % 22' si 0-16 yıldan beri ormancılık dışı amaçlarla kullanılmaktadır. Diğer bir

anlatımla, yasal sınır olan 1982 yılı öncesi mutlak anlamda tespit edilmemekte ya da bu şarta tam uyulmamaktadır. Zaman geçtikçe, tarih tespiti daha da güçleşmekte, bazen mahalli beyanlara itibar edilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Zira, orman kadastrosu yapılmayan alanlarda, 1981 yılı sonu ile birkaç yıl sonrasında orman örtüsü değişimi harita vb. kaynaklarda her zaman sağlıklı olarak bulunamamaktadır.

Anket sonuçlarına göre, orman dışına çıkarmada arazinin hangi amaçla kullanıma uygun olduğu yeterince önemsenmemektedir. Her ne kadar Yasa, orman örtüsü kaybolmuş ve ormancılık dışı amaçlarla kullanımı daha yararlı olan yerlerin dışarı çıkarılmasını ön görmekteyse de, uygulayıcıların bu değerlendirmeyi gereğince yapmadığı yolunda % 51' lik görüş birliği vardır.

Bu tespitler karşısında, yasal şartların kaldırılmasının etkisi olmadığı yolundaki görüşe katılmak mümkün olmamaktadır. İlgili olan herkesin ortak anlamlar çıkaracağı biçimde, somutlaştırılmış objektif nitelikte ölçütler getirilmemesi halinde, uygulamada birlik sağlanması ve denetim yapılması zorluklar arz eder. Orman dışına çıkarılan alanlarla ilgili itiraz hakkının Orman Bakanlığı'na tanınmış olması da orman idaresinin denetim yetkisini kısıtlamaktadır.

Katılımcıların % 38' i Yasanın 2/B fıkrasının kaldırılması gerektiği görüşündedir. Mevcut haliyle, orman varlığını azaltan ve tahribatı özendirilen yasanın zararlı olduğu, böyle bir uygulamanın yapılmaması gerektiği belirtilmektedir. Çoğunluk ise (%57), yasa değişikliği yapılarak, gerçekten ormancılık dışı amaçlarla kullanılacak tahrip edilmiş alanların orman rejimi dışına çıkarılmasını istemektedir. Bunun yolu da, öncelikle arazi yetenek sınıfları tespitinin yapılması, sonra da, bu temel altlığa dayalı olarak, orman sınırları dışına çıkarma işlemlerinin yapılması şeklinde uygulama yapılmasıdır.

Orman dışına çıkarma işlemlerini fiilen yürüten katılımcıların % 70' i, uygulamanın orman kadastro çalışmalarını engellediği görüşündedir. Eğitilmiş eleman ve ödenek yetersizliğine bir de 2/B uygulamalarının eklenmesi, aynı alanda birden fazla çalışma zorunluluğu, ve de siyasi baskılar nedenleriyle kadastro faaliyetleriyle ilgili işlerin verimliliği azalmaktadır. Sonuçta, yasa değişiklikleri, çalışmaları yeniden başlangıç noktasına döndürmekte ve yılgınlık yaratmaktadır.

Öte yandan, orman örtüsü yok edilen alanların orman rejimi dışına çıkarılması, orman suçlarını artırıcı etki yapmaktadır. Nitekim, katılımcıların % 68' i suç işleyenlerin ödüllendirildiğini dolayısıyla yasa ihlallerinin özendirildiğini belirtmektedir. Gerçekten de

idari bir işlemle, haksız fiile dayalı hak verilmektedir. Her ne kadar, muhtaçlık, bilinçsizlik, sadece geçmişteki durumları kapsama gibi gerekçelerine dayandırılrsa da, devletin bu tür uygulamaları, suç işlemeye teşvik edici olmaktadır. Bu süreçte, gelecekte yeni yasa değişiklikleri ile arazi sahibi olma beklentisi, yeni orman alanlarının açılmasına sebep olmaktadır.

Orman dışına çıkarma uygulamasının orman-halk ilişkileri üzerine etkileri konusunda köylüler ile ormancılık örgütü çalışanları farklı değerlendirme yapmaktadır. Örgüt çalışanlarının % 64' ü uygulamanın olumsuz etki yapacağını açıklarken, orman köylüleri ise, % 60' lık oranla ilişkilerin olumlu etkileneceğini bildirmektedir. Gerçekte, bu alanları elinde bulunduranlarla olan ilişkilerin düzelmesi beklenebilir. Ancak, fırsat eşitliği tanınmadığından, diğer köylülerin uygulamaya karşı çıkmaları, kendilerine de arazi verilmesini istemeleri ve ormancılık örgütüne karşı güvensizlik duymaları gibi olumsuz sonuçlar meydana gelebilecektir. Nitekim, köylülerin % 29' u uygulamaya karşı çıkmaktadır.

Orman dışına çıkarılan alanların işgal etmiş olanlara satılması konusundaki anket sonuçlarına göre, % 37' lik kesim uygulamanın kayda değer katkısı olmayacağını, % 33'lük kesim ise, işgal edenlere satış yapılmasının gelir dağılımını olumsuz etkileyeceğini, % 30 oranında katılımcı da orman köylülerine fayda sağlanacağını düşünmektedir. Dağılım dikkate alındığında, öncelikli tercihi belirlemek zor olmaktadır. Orman köylülerinin % 55' i de satışın faydalı olacağı kanaatinde dir.

Satış konusundaki görüşleri tamamlayıcı özellik arz eden başka bir değerlendirme de, uygulamanın iptali halinde nasıl bir yol izleneceğinin kararlaştırılmasıdır. Orman köylerinde halen temel alt yapı eksiklikleri vardır. İşgal edilmiş orman arazileri kira bedeli ödenmeksizin kullanılmaktadır. Zaten fiilen faydalanılan bu alanların köylülere satılması kalkınmaya bir katkı sağlayamayacaktır. Orman rejimi dışına çıkarılan alanlar, orman köylülerine satılacağına göre, bu köyler için dışarıdan bir kaynak aktarımı yapılmamaktadır. Kullanımda da bir sınırlandırma olmadığına göre yapılan işlem, işgale yasal dayanak tesis edilerek mülkiyet belgesi verilmesinden ibaret olacaktır.

Yasaya alternatif olacak çözüm önerileri konusunda ilk sırada, buldukları yerde kalkındırılmayan köylülerin nakledilmesi önerisi (% 30) yer almaktadır. Köyler çevresinde bulunan ormanların işletilmelerinin bu köylülere devri (% 29), köylülerin kalkınmasında orman dışı kaynaklar sağlanması (% 21) önerileri de yapılmaktadır. % 16' lık grup ise,

köyler çevresindeki ormanların mülkiyetinin orman köylülerine devrinin faydalı olacağını düşünmektedir.

Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan sosyal baskıya konu ormanların, orman olarak korunması ve işletilmesi şartıyla, köylülere kullanım hakkı tanınması yolunda çözümler önerilmektedir. Geleneksel olarak, yöre halkı tarafından kabul görmüş "sahiplenmeye" itibar edilerek, çevredeki ormanların halen elinde bulunduranların işletmesine izin verilmesi gerektiği savunulmaktadır (99). Benzer yaklaşımı, ülke genelinde uygulanan anketlerde de (% 29) görmek mümkün olmaktadır.

Buldukları yerde kalkındıramayacak orman köylülerinin uygun alanlara nakli konusunda geçmiş yıllarda çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Ancak, bu konuda örnek oluşturacak kapsamda uygulamalara rastlanmamıştır. Ormanların tahribinin azaltılmasında belirtilen uygulama önemli faydalar sağlayacak niteliktedir.

Orman köyleri genellikle dağlık kesimlerde ve sarp araziler üzerinde kurulmuştur. Bu alanlara alt yapı hizmetleri getirilmesi de diğer yerleşim alanlarına göre daha fazla emek ve masraf gerektirmektedir. Devlet ve özel sektör yatırımlarının uzağında olan orman köylüleri kendi imkanlarıyla kalkınmamaktadır. Orman idaresince verilen teşvik kredilerinden tatmin edici sonuçlar alınamamıştır. Zira, orman idaresinin bu köylere ayırabildiği kaynak yetersiz kalmaktadır. Ordu ili bazında gelir kıyaslaması yapmak gerekirse; İl ortalama geliri yaklaşık 1200 Dolar iken, çalışma yapılan yerleşim alanlarındaki ortalama gelir 1067 dolar olarak hesaplanmıştır. Orman dışına çıkarma uygulaması yapılan yerleşim merkezlerinin daha çok sahile yakın yerlerde oldukları dikkate alınırsa, orman köylüleri ortalama gelirinin çok daha az olacağı anlaşılır.

Alt yapı yetersizliği ve geçim sıkıntısı başka alanlara göçü zorunlu kılmaktadır. Ek Tablo 2.1' de görüleceği üzere, araştırma yapılan yerleşim birimlerinden mahalle ve beldeler dışında kalan köylerden birisi hariç olmak üzere (Serviler Köyü), tamamında nüfus azalmaktadır (100, 101). Ülke genelinde 1980-1990 yılları arasında yıllık nüfus artış hızı % 2.33 olurken (92), araştırma yapılan köylerin 1980 ve 1990 yılı nüfuslarının yılda % 1.76 oranında azaldığı görülmektedir. Plansız ve düzensiz göçler, bir taraftan büyük kentler çevresinde hazine arazilerinin ve orman alanlarının işgaline neden olmakta, diğer taraftan orman köyünde kalan kişiler, çevre ormanları tahrip etmeye devam etmektedir.

Araştırma bölgesinde orman alanları işgali çoğunlukla ormana bitişik arazi sahiplerinin sınırlarını orman aleyhine genişletmelerinden kaynaklanmaktadır. Genellikle her

yıl sınırlar bir miktar genişletilmekte ve sonuçta bu alanlarda tarım yapılmaktadır. Köyler çevresindeki ormanların paylaşımı sonucu, açmalar da yapılmaktadır. Devletleştirilen ormanları sahiplenmiş olanların da bu alanları tarıma dönüştürdükleri görülmektedir. Ancak Şekil 5' de görüldüğü üzere, arazi genişlemesi yoluyla tahribat daha yaygın durumdadır.

Şekil 5. Tarım Arazilerinin Devlet Ormanlarına Doğru Genişletilmesi Yoluyla Orman Tahribatı (Serviler Köyü)

Araştırma bölgesinde köylülerin sahiplendiği alanlar, % 94.6 oranında tarımsal amaçlı olarak kullanılmaktadır. Sahiplenme şekli ise ağırlıklı olarak (% 55) miras yoluyla kazanım olarak gösterilmektedir. Buna karşılık orman dışına çıkarılan arazilerin % 24' ünün halen kullanıcılar tarafından açılmış olduğu belirlenmiştir. Bu durum orman tahribatının devam ettiğini göstermektedir. Orman dışına çıkarılan alanların kendilerine satılması halinde, kullanım şeklini değiştirmeyi düşünenlerin oranı % 17 civarındadır. Bu kişiler, ellerindeki arazinin verimsiz olduğunu ve kendi haline bırakılması durumunda, kısa sürede orman örtüsü ile kaplanacağını açıklamaktadır. Buradan şu sonuca varılması mümkündür; en azından orman dışına çıkarılan alanların bir kısmının tarıma uygun olmayan yerlerdir. Orman dışına çıkarılan alanların veriminin yıllar itibari ile azalmakta olduğunu söyleyenlerin oranının % 22 civarında olması da bu yaklaşımı desteklemektedir.

Anket sonuçlarına göre, çalışma yapılan alanın tamamında orman varlığı azalmaktadır. Orman varlığındaki azalmanın olumsuz etkileri köylüler tarafından da fark edilmektedir. Orman azalması sonucu sel taşkınları ve heyelanların arttığı, odun ihtiyacının karşılanmasında zorluklar yaşandığı belirtilmektedir. Buna karşılık, görüşme yapılan hane halkı reislerinin % 13' ü orman azalmasının kendilerine zararı olmadığını ifade etmektedirler. Yörede tarım alanlarının tamamına yakınında fındık tarımı yapıldığından, bu kişiler tarafından, ormansızlaşma sorun olarak görülmemektedir.

Aynı yerleşim biriminde orman dışına çıkarılan alanları işgal etmiş olanlarla, diğerleri arasında istatistiksel anlamda farklılık araştırması yapılmıştır. Bu amaçla; elde edilen eğitim durumu, sahip olunan hayvan sayısı ve tarım alanı miktarı ile gelir değişkenleri bire bir eşlenerek "t" testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu durumda, araştırma alanı için, orman sınırları dışına çıkarma uygulamasında eğitim, fakirlik, tarım alanı yetersizliği gibi faktörler etkisiz görülmektedir.

Uygulanan anketler de bu sonucu doğrulamaktadır. Zira, ormandan arazi kazanımı çoğunlukla ormana bitişik tarım alanına sahip olanların arazi genişletmesi yoluyla meydana gelmektedir. Belirtmek gerekir ki, bu sonuçlara dayanarak Ülke geneli için yorum yapmak yanlış sonuçlara götürebilir. Bulgular yöresel özelliktedir. Ayrıca, kıyaslamada kullanılan veriler, sadece bu köylerden elde edilmiştir. Köylülerin gelirleri birbirinden farklı olmamakla birlikte, Ülke ortalamasının çok altındadır. Eğitim içinde aynı durum söz konusudur. Ormandan arazi kazanımı idari tedbirlerle önlenmeye çalışılmaktadır. Bu arada, tarım alanı kenarındaki genişletmeler göze batmamakla birlikte, diğer alanlar için korumanın daha caydırıcı etkisi olduğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Orman dışına çıkartılan alan bakımından yerleşim birimleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ek Tablo 2.1. de görüleceği üzere, 1,..4 hektar gibi küçük sayılabilecek alanların orman dışına çıkarıldığı köylerin yanı sıra, 150 hektarı aşan çıkarma işlemi yapılan köyler de bulunmaktadır.

Yerleşim birimleri arasında çok farklı miktarlarda orman alanının orman sınırları dışına çıkarılmasının nedenleri araştırılmak istenmiştir. Bunun için de, her yerleşim birimi için ayrı ayrı tespit edilen ve orman dışına çıkarmada etkili olduğu varsayılan değişkenler, istatistik yöntemle test edilerek, farklılık araştırması yapılmıştır.

Araştırma sonucu yerleşim birimleri itibariyle elde edilen; CIKAL, EGIT, NUF, UZAK, RAK, ORMAL, TARIM, GELIR, EVGER, MOTAR, HAYSAY, YASA, ve

ORKOY değişkenlerine dayalı olarak korelasyon matrisi oluşturulmuştur (Ek Tablo 2.2.). Elde edilen değişkenlerin, orman dışına çıkarma (CIKAL) üzerine etkileri, tek tek korelasyon analizi yapılarak araştırılmıştır. Sonuçta, CIKAL ile bu değişkenlerden sadece rakım (RAK) değişkeni istatistiksel anlamda ilişkili bulunmuştur [$r = 0.4148$, $P (0.05)$].

Rakım, orman dışına çıkarma ile negatif yönde ilişki göstermektedir. Rakım arttıkça orman dışına çıkarılan alan azalmaktadır. Bu beklenen bir sonuçtur. Zira, Karadeniz Bölgesinde rakıma arttıkça tarım ürünü verimi azalmakta, dolayısıyla arazi değeri de düşüş göstermektedir. Bölgenin en önemli tarımsal gelir kaynağı fındık üretimine dayanmaktadır. Ordu İli sınırları içerisinde fındık tarımı yapılmakta olan alanın % 85' i 0-500 metre rakımları arasında bulunmaktadır. Orman dışına çıkarılan alanların % 87.6' sı fındık tarımı yapılan alanlardır (88). Fındık üretiminde sahil kesiminde yaklaşık her yıl ürün alınabilmekte iken, dağlık alanlarda ancak bir kaç yılda bir bol ürün elde edilebilmektedir. Yüksek rakımlı alanlarda arazi işgallerinden önemli gelir sağlanamadığı için orman açma eylemi sahil kesimlere oranla daha az olmaktadır.

Orman sınırları dışına çıkarma işlemi üzerine etkide bulunduğu varsayılan etkenler, faktör analizi yapılarak ta test edilmiştir. Tablo 26' da verilen ve orman dışına çıkarmada etkili olduğu varsayılan değişkenlere uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre, değişkenler dört ortak bileşene ayrılmıştır. Analiz sonucu oluşturulan ilk dört faktör, toplam varyasyonun % 77.6' sını açıklamaktadır. Tablo 27' den görüleceği üzere, birinci faktörle yüksek korelasyon gösteren değişkenler; Gelir, ev araç-gereçleri, motorlu taşıt sayısı ve tarım alanı olmaktadır. Bu değişkenlerin tamamı gelire ilişkili olduğundan birinci faktör "Gelir" olarak tanımlanmıştır.

İstatistik sonuçlarına göre, orman dışına çıkarma ile "Gelir" bileşeni pozitif yönde korelasyon göstermektedir. Bir başka anlatımla gelir arttıkça orman dışına çıkarılan alan da artmaktadır. Ülke geneli için yapılan anket sonuçları (Tablo 14) ve köylülere uygulanan anket verileri de (Tablo 15), bu bulguyu desteklemektedir. Araştırma alanından elde edilen verilerde de orman tahribatının tarım alanına bitişik yerlerde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bulguların tamamına göre, bölgede, daha fazla gelire sahip olanların, orman dışına çıkarma işleminden daha fazla yararlandığı ortaya çıkmakta ve orman dışına çıkarma uygulamaları gelir dağılımının olumsuz yönde etkilediğı sonucuna varılmaktadır.

İkinci faktörle yüksek korelasyon gösteren değişkenler ise; YASA, ORKOY ve NUF olmaktadır. Korelasyon pozitif yöndedir. Elde edilen sonuç varsayıma uymaktadır. Çünkü;

uygulama devlet ormanı bulunan yerleşim birimlerinde yapılmakta ve bu köyler de, gerek orman kanunu gerekse ORKÖY tespitlerinde orman köyü kapsamındadır. Nüfus yoğunluğu arttıkça orman dışına çıkarılan alan da buna paralel olarak artmaktadır.

Üçüncü faktörle yüksek korelasyon gösteren rakım değişkeni, korelasyon analizi ile ilgili sonuçlar kısmında tartışılmıştır.

Üçüncü ortak faktör hayvan sayısı olarak bulunmuştur. Sahip olunan hayvan sayısı arttıkça orman sınırları dışına çıkarılan alan da buna paralel olarak artmaktadır. Geçimi ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı köylerin daha fazla arazi elde etmek isteyecekleri beklenir. Dolayısıyla, hayvan sayısı artışı orman tahribatını artırabilecektir.

Orman alanlarının tahribinin, bir başka yaklaşımla orman suçlarının belli sayıdaki faktörlere dayandırılması yanıltıcı sonuçlar doğurabilir. Yapılan araştırmalarda, konunun çok boyutlu olduğunu, ekonomik iyileştirmelerin veya eğitim seviyesinin yükseltilmesinin her zaman ormanlara yönelik olumsuz tutumları ortadan kaldırmadığı belirtilmektedir (100). Eğitim, gelir vb. faktörlerin yanı sıra, geleneksel yaşantı ve faydalanma alışkanlıkları, devletin kararlı bir politika izlememesi gibi nedenler de orman tahribinde etkili olabilmektedir.

Sonuç olarak bu uygulama ile; devlet ormanlarını tahrip etmeyen orman köylüleri cezalandırılmakta, diğer bir ifade ile, devlet ormanlarını tahrip edenler haksız eylemde bulunmuş olmalarına rağmen ödüllendirilmekte, orman köylerinde toprak ve gelir dağılımı olumsuz yönde etkilenmektedir.

5. ÖNERİLER

Ülkemizde ormancılık sektörünün en önemli sorunu orman varlığının azalmasıdır. Ormansızlaşma, bir taraftan çevre sorunlarını artırmakta, diğer yünden, orman ürünü arz açığını giderek artırmaktadır. Planlanan ağaçlandırma ve gençleştirme çalışmaları ikmal edilse dahi, 2009 yılında yıllık arz açığı 7 milyon m³'e ulaşacaktır (102). Orman yetiştirilmesi bakımından kritik bir bölgede bulunan Ülkemizde, 1974 yılından itibaren yasa değişiklikleri ile orman örtüsü yok edilen alanlar kısmen orman rejimi dışına çıkarılmaktadır. Ülke genelinde uygulanan anketler ve seçilen araştırma bölgesinden elde edilen bulgulara dayalı olarak, orman dışına çıkarma işlemi hakkındaki öneriler, aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

5.1. Yasal Öneriler

Ormancılık mevzuatı çok sık değişikliğe uğratılmaktadır. Karşılaşılan sorunlara geçici çözüm arayışları ormansızlaşmaya neden olmaktadır. Hepsinden önce, Ülkemiz ormancılığı için olağan şartlarda değiştirilmeyecek kararlı ve tutarlı ormancılık politikaları tespit edilmelidir. Bu doğrultuda hazırlanacak yasal düzenlemeler, ilke olarak değiştirilmeden uygulanmalıdır. Ekonomik ve sosyal gelişmelere ayak uydurmak bakımından yapılacak yasa değişiklikleri ilkeleri zorlamamalı, bir başka ifade ile, makro düzeydeki politikalara uygun olmalıdır.

Orman Kanununun 2/B fıkrası, devlet ormanlarını tahrip edenleri ödüllendirir niteliktedir. Öncelikle, bu uygulama durdurulmalıdır. Tüm orman kadastro komisyonlarına, yeni komisyonlar kurulması ve kaynak sağlanması gibi gerekli desteklemeler yapılarak, bu komisyonlar henüz çalışma yapılmamış alanlara yönlendirilmeli ve kısa sürede orman kadastro tamamlanmalıdır. Daha sonra, orman alanlarında arazi yetenek sınıfları belirlenmelidir. Bu temel altlıklar sağlandıktan sonra, ormancılık dışı amaçlarla kullanılması uygun olan yerler belirlenmelidir. Tespit edilen alanlar öncelikle, Kanunun 2/A maddesi ile ön görülen, nakledilmesi gerekli orman köylülerine verilmelidir. Ormancılık dışı amaçlarla kullanıma uygun, parçalı durumda bulunan ve orman örtüsü yok edilerek işgal edilmiş alanlar, orman köylüsü ve fakir olmaları şartı ile, bu kişilere satılabilir.

Öte yandan, funda ve makilik alanlarda, orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler zaten orman sayılmadığından, 2/A fıkrası buna uygun olarak düzeltilmelidir.

Burada, orman dışına çıkarılacak alanlar tereddüde ve istismara konu olmayacak şekilde somut ifadeler ve objektif ölçütler kullanılarak açıklanmalıdır.

Yasada yer alan "Orman niteliğini tamamen kaybetme" kavramı gerçek durumu yansıtmamaktadır. Bahse konu yerler, gerçekte "Üzerinde bulunan ağaçlar yok edilmiş" orman alanlarıdır. Yasanın 1. maddesine göre de bu yerler ormandır. 1. madde ile çelişen, "orman niteliğini tamamen kaybeden" ifadesi metinden çıkarılmalıdır. Ayrıca, orman dışına çıkarılan yerler doğal sebeplerle bitki örtüsü yok olan veya değişen alanlar değildir.

Orman dışına çıkarma işlemlerine karşı İdarenin itiraz yetkisi yasayla Orman Bakanlığı'na tanınmıştır. Orman Kanununda değişikliği yapılarak, diğer kadastro davalarında olduğu gibi bu konuda da yetkili birim OGM olmalıdır. Böylece orman dışına çıkarmada politik boyut kaldırılmış ve siyasi baskı belli ölçüde azaltılmış olur.

Bir diğer yasal öneri olarak, ormanlar üzerinde tesis edilecek irtifak hakları sınırlandırılmalıdır. Orman alanı tahsis edilmeden hizmetin gerçekleştirilme imkanı bulunması halinde, irtifak hakkı tesisine izin verilmemelidir. Ayrıca, ticari amaçlı özel girişimler için irtifak hakkı tanınmamalıdır.

Bu konuda esas amaç ülkedeki orman varlığını korumak ve çoğaltmak olmalı, köyler içerisinde bulunan devlet ormanlarının orman olarak muhafaza edilmek ve işletilmek üzere orman köylülerine tahsis konusunda pilot uygulamalar yapılmasına izin veren yasal zemin hazırlanmalıdır.

Son olarak, yasalaştırma hareketlerinde, orman idaresi, orman köylüleri, bilim çevreleri ve ilgili diğer gönüllü kuruluşların görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır.

5.2. Ekonomik Bakımdan Öneriler

Orman tahriplerinin en önemli etkenlerinden birisi de, şüphesizdir ki ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Araştırma yapılan köylerde ortalama yıllık gelir 1067 dolar civarındadır. Bu rakam Türkiye ortalaması olan 2880 doların oldukça altındadır (100). Ancak, orman dışına çıkarma işlemleri köylüler arasındaki gelir dağılımını da olumsuz etkilemektedir. Uygulama bu yönüyle de sakıncalı olmaktadır.

Köylülerin gelirleri arasında tarımsal gelirler ilk sırada yer almaktadır. Ormancılık geliri ise yoktur (Ek Tablo 2.1.). Zira, bu köyler hudutlarında bulunan ormanlar, sosyal baskı nedeniyle korumaya ayrılmıştır. Atıl durumda bekletilen ormanlardan, ölçülemeyen değerler dışında her hangi bir gelir sağlanamamaktadır.

Hemen hemen tamamı köylüler tarafından sahiplenilmiş durumda olan ormanların işletilmesi köy tüzel kişiliklerine devredilir ise, bu alanlar üretime katılabilecektir. Bu yolla orman köylülerine gelir kaynağı oluşturulması halinde orman tahribatı da azalacaktır. Zaten tarım alanlarından birim başına alınan ürün miktarı çok düşüktür. Mülkiyeti devlette kalmak şartıyla, işletmeciliğin devri halinde köylülere ekonomik katkı sağlanacaktır. Bu yolla özel ormancılığın gelişmesi ve ağaç yetiştirme alışkanlığı kazanılmasına da katkı sağlanabilir.

Burada, ormanların işletilmesi düşünülmemeyen bazı sorunları gündeme getirebilir. Bu sorunların aşılmasında, örnek alanlar seçilerek problemlerin tespiti ve giderilmesi yolunda çalışmalar yapılabilir. Gelişmiş ülkelerdeki orman mülkiyeti dağılımına bakıldığında, özel mülkiyetin yaygın olduğu görülmektedir. Ormanları tahrip ettirerek orman dışına çıkarmak yerine, bu yol denenmeye değer görülmektedir.

İşletme yetkisinin devri tercih edilmemesi halinde, devletin bu ormanlardan sağlayacağı gelirin önemli bir kısmı köylülere aktarılabilir. OGM, kurumlar vergisi ödemekte, çeşitli fonlara kaynak aktarmakta ve kurumlara düşük fiyatla tahsisen ürün satmaktadır. Buna karşılık, ormanlarla iç içe yaşayan köylülere üretim işçiliği dışında pay ayrılmaması yadırganmaktadır.

Bilindiği üzere, orman köylülerinin temel altyapı eksiklikleri vardır. Ormancılık örgütünün tek başına bu köylüleri kalkındıracak ekonomik gücü bulunmamaktadır. Köylülerin kalkındırılması için ORKÖY tarafından krediler verilmekteyse de, bu kaynak aktarımı yetersiz kalmaktadır. Diğer yünden, bu köylerin kalkındırılması sadece orman teşkilatına bırakılamaz. Mesele ülke düzeyinde ele alınacak ve genel bütçe imkanları ile çözülebilecek boyuttadır. Ormanların tahribattan kurtarılması da tüm Ülkenin sorunudur.

Nihayet, buldukları yerde kalkındırılmayacak köylerin nakli konusu öncelikle ele alınmalıdır. Bu köyler dağlık ve sarp arazilerde kurulmuş olduğundan alt yapı hizmetlerinin sağlanması zor ve pahalıdır. Hizmet götürmek için yapılacak yatırımlar yerine, bu kaynağın uygun yere nakletme yolunda harcanması köylüler ve orman varlığı için daha faydalı olacaktır.

5.3. Sosyal ve İdari Bakımdan Öneriler

Orman tahriplerini önlemede ekonomik ve yasal tedbirler etkili olmakla birlikte konunun sosyal ve idari boyutu da önemli role sahiptir. Araştırma alanında görüşülen kişiler çoğunlukla ormanın faydalarını bilmektedir. Ancak, rutin bir şekilde sayılan faydalar özüksenmemekte, diğeri bir anlatımla hafife alınmaktadır. Nitekim, birkaç ağaç kesmek veya bir parça ormanı açmak önemsiz görülmektedir. Oysa, kişilerin neden olduğu tahribat, fert sayısı ve yıllar itibariyle toplandığında önemli boyutlara ulaşmaktadır. Bu noktanın dikkatlere sunulması önem arz etmektedir. Bu yolda, eğitici toplantılar ve film gösterileri etkili olabilir. Orman varlığının köylüler için de hayati önem taşıdığı tezi işlenmelidir.

Orman teşkilatının suçlu takipçisi, cezalandırıcı olarak algılanması önlenmelidir. Köy çevresindeki ormanların korunması ve bu ormanlarda yapılacak teknik çalışmalar köylülerle ortaklaşa kararlaştırılmalıdır. Karar sürecine katılan köylüler, belirlenen kurallara uymada daha istekli olabileceklerdir.

Devlet orman işletmelerinin orman koruma örgütü güçlendirilmelidir. Açma yapılan orman alanları kaderine terk edilmemeli, İdare tarafından el konularak derhal ağaçlandırılmalıdır. Aksi halde, suçlular hakkında zabıt düzenlemek yeterli olmamakta ve bu alanlar kullanılmaya devam edilmektedir.

Ormanların korunması yolunda kamuoyu baskısı önemli bir etken durumuna gelmektedir. Bilim çevreleri ve gönüllü kuruluşlar bu uğurda daha fazla çaba harcamalıdır. Ormanların yararları, diğeri bir anlatımla, ormansızlaşmanın getireceği felaketler sıklıkla işlenmelidir.

6. KAYNAKLAR

1. Nuray, H., Orman Mülkiyet Haklarının Suiistimalinin Neticeleri, İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, Cilt: XI, Sayı:1, 1961.
2. James, N.D.G., A History of English Forestry, Basil Blackwell Publisher, England, 1990.
3. Anonim, Memorandum Forestry in The European Community, Discussion Paper on The Community Action in The Forestry Sector, Brussels, 1986.
4. Bingöl, İ., Geçmişten- Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayın No: 4, Cilt I., Matbaa Teknisyenleri Basımevi İstanbul, 1990.
5. Diker, M., Türkiye’de Ormancılık Dün-Bugün-Yarın, TC. Tarım Bakanlığı OGM Yayınları, Sayı:61, Akın Matbaası, Ankara, 1947.
6. Tüdeş, T. ve Bıyık, C., Kadastro Bilgisi, KTÜ Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Genel Yayın No : 174, Fakülte Yayın No :50, KTÜ Basımevi, Trabzon, 1994.
7. Ayanoğlu, S., Hukuksal Açıdan Orman Emlâki ve Orman Mülkiyetinin Temelleri, Doktora Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1985.
8. Türker, M.F., Maçka Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Ormanlarından Odun Hammaddesinin Yakacak Odun Amacıyla Tüketilmesinin Sosyo-Ekonomik Analizi, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1992.
9. Sağkaya, A., 6. Olağan Genel Kurul Konuşması, Orman Teknikerleri Dergisi, Yıl:2 Sayı:10, Hakimiyet Ofset Tesisleri, Bursa, 1996.
10. OGM, Kadastro Mülkiyet Dairesi Başkanlığı Arşiv Kayıtları, 1997.
11. Kayganacıoğlu, M.R., Renda, N. ve Onursan, G., Gerekçeli-Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu İlgili Mevzuat, Olgaç Matbaası, Ankara, 1976.
12. Anonim, Orman ve Kadastro Çalışmaları Ön Çalışma Grubu Raporu, I. Ormancılık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 3, 501-508.
13. Yılmaz, T., 6831 Sayılı Orman Kanununun 2. Madde Uygulamasının Orman Kadastro Çalışmalarına Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1992.

14. Ayanoglu, S., 3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Şubat 1987, Ankara, Türkiye Ormanlılar Derneği Yayınları No:10, 21-33.
15. Yükseltürk, M., Ormanlık Şurasında Sayıştay'ca Üzerinde Durulacak Konuların Başlıkları, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 185-193.
16. Aksoy, M., Anayasalarımız ve Ormanlarımızın Korunması, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Şubat 1987, Ankara, Türkiye Ormanlılar Derneği Yayınları No:10, 81-123.
17. Usluoğlu, H.A., Ormanı Yasal Tanımında Arayalım, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 136-138.
18. Atbaşoğlu, F., Orman Sınırları Dışına Çıkarma, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 52-58.
19. Okur, G., Ormanlık Mevzuatı ve Uygulamasında Orman Sınırları Dışına Çıkarma, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 114-119.
20. Hızal, A. ve Tunay, M., Gerçek, H., Orman Alanlarının Tarım Alanı Olarak Kullanımının Erozyon Oluşumuna Etkileri, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, Mayıs 1996, Mersin, Bildiri Kitabı, 345-355.
21. Gülçubuk, B. ve Çağlar, Y., Orman Arazilerinin Ormanlık Dışı Amaçlarla Kullanıma Dönüştürmenin Temelleri, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, Mayıs 1996, Mersin, Bildiri Kitabı, 660-669.
22. Arlı, İ., 6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B Maddesine Göre Orman Sınırı Dışına Çıkarma, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 45-51.
23. Karaöz, M.Ö., Ormanların Toprak Koruma Yönünden Önemi ve Mersin İlinde Arazi Yetenek Sınıfları İle Aktüel Arazi Kullanımının İrdelenmesi, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, Mayıs 1996, Mersin, Bildiri Kitabı, 627-636.
24. Günay, T., Türkiye'de Arazi Sınıflandırması ve Ormanlarımızın Bu sınıflandırmadaki Yeri, I. Ormanlık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 3, 527-535.
25. Cangir, C. ve Boyraz, D., Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımının Boyutları ve Arazi Kullanma Planlamasının Gerekliliği, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, Mayıs 1996, Mersin, Bildiri Kitabı, 637-648.

26. Gezer, A., Çevre Koruma Politikaları Bağlamında Türkiye ve Avrupa topluluğu Ülkelerinde Orman Ekosistemlerinin Sorunları ve Çözüm Önerilerine Bir Yaklaşım, Tarım-Çevre İlişkileri Sempozyumu, Mayıs 1996, Mersin, Bildiri Kitabı, 608-617.
27. Geray, U., Orman Kaynaklarının Yönetimi, İÜ Orman Fakültesi, İstanbul, 1997. (Basılmamıştır.)
28. Baykal, O., Marjinal Arazide Ormanlık mı Tarım mı, Orman Bakanlığı Teknik Bülteni, Yıl:7, Sayı:27, Eylül 1968, 152-160.
29. Anonim, Ormanlık Mevzuatı ve Uygulama Komisyon Raporu, I. Ormanlık Şurası, 1994, Ankara, Kararlar Dergisi, 1-9.
30. Nuray, H., Orman İçi Köylerin İskan Meselesi, İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: B, Cilt: XI, Sayı:4, İstanbul, 1962.
31. Geray, U., Başımızın Derdi: Kamu Yararı, Orman Bakanlığı Dergisi, Sayı:26, 1996, 13-16.
32. Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları No:481, Ankara, 1985.
33. Bilge, N., Hukuk Başlangıcı-Hukukun Temel İlkeleri, Turhan Kitabevi, Ankara, 1983.
34. Umur, Z., Roma Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1983.
35. Velidedeoğlu, H.V., Türkçeleştirilmiş Metinleri İle Birlikte Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu, Türk Dil Kurumu Yayınları III. Baskı, Kalite Matbaası, Ankara, 1979.
36. Şahin, S., 1924-1961 ve 1982 TC. Anayasaları, Savaş Yayınları, Ankara, 1986.
37. Önen, M., Hukukun Temel Kavramları, Derya Yayınları, İstanbul, 1985.
38. Ayiter, N., Eşya Hukuku, 3. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1987.
39. Kızılay, E., 6831 Sayılı Orman Kanunu ve Orman Suçlarının Takibi İlgili Kanunlar Uygulama Yönetmelikleri Yargıtay Kararları, OGM Basımevi, Ankara, 1991.
40. Ayiter, N., Miras Hukuku, Sevinç Matbaası, Ankara, 1985.
41. Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A. ve Ekizoğlu, A., Ormanlık Politikası, İÜ Yayın No:3968, OF. Yayın No:435, İstanbul, 1996.

42. DPT, VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Ormancılık), DPT yayın No:2400, ÖİK Yayın No:461, Ankara, 1995.
43. Kılıçaslan, Y., Osmanlı İmparatorluğunda Mülkiyet, Orman Mühendisliği Dergisi, 12 (1988), 24-25.
44. Üçok, C., Mumcu, A., Türk Hukuk Tarihi, Savaş Yayınları, Ankara, 1985.
45. Tuncer, H., Osmanlı İmparatorluğunda Toprak Kanunları, Tarım Bakanlığı Meslek Mevzuat Serisi:H-9, Güneş Matbaacılık, Ankara, 1965.
46. Özön, M.N., Osmanlıca Türkçe Sözlük, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1988.
47. Eryılmaz, A.Y., 3116 Sayılı Orman Kanunu ve Sonrası, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Şubat 1987, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları No:10, 34-73.
48. Usluoğlu, H.A., Yeri Orman Saymaya Karşı Tepki Yasaları, I. Ormancılık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 160-164.
49. Eranıl, M.A., İçtihatlı Notlu Gerekçeli Orman Kanunu İlgili Mevzuat ve Tatbikatı, Kardeş Matbaası, Ankara, 1967.
50. OGM Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı, Özel Ormanlar, Ankara, 1985.
51. Usluoğlu, H.A., Ormanı Yasal Tanımında Arama Ormana Yararlı Olmadı, Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, Şubat 1987, Ankara, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları No:10, 12-20.
52. Bingöl, İ., Geçmişten- Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayın No: 4, Cilt II., Matbaa Teknisyenleri Basımevi İstanbul, 1990.
53. Aksoy, M.A., Orman Köylülerimizin ve Ormanlarımızın Kurtuluşu, I. Ormancılık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 3, 410-413.
54. İnal, S., Türkiye'de Anayasa-Ormancılık İlişkileri, İÜ Orman Fakültesi Yayınları, İÜ Yayın No:1647, O.F. Yayın No:171, Kurtuluş Matbaası, İstanbul, 1971.
55. OGM, 6831 Sayılı Orman Kanununun 1774 Sayılı Kanunla Değişen Muvakkat 1. Maddesi Gereğince Aynı Kanunun 1. Maddesi Tatbikatından Çıkacak İhtilaflarda Bir Yerin Orman sayılıp Sayılmayacağı Hususunun Teykikatı Sonucu Verilecek Mütalaanın Tespitine Ait Tebliğ, Tebliğ No:244, Ankara, 1974.

56. Özmen, İ. ve Çorbalı, H., 3402 Sayılı Kadastro Kanunu Şerhi, Adalet Matbaacılık Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1991.
57. Akipek, J., Devlet Orman Arazisi Üzerinde Üst Hakkı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1977.
58. Bozkurt, D., Orman Alanlarında Verilen İzinlerde "Kamu Yararı" Gerek Koşul Alınmalıdır, Orman Mühendisliği Dergisi, 5 (1991), 3-4.
59. Türker, M.F., Orman Köylerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Orman Kaynaklarının Tahribi, Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı Uluslararası Katılımlı III. Ekoloji Yaz Okulu "Çevre Eğitimi Bildiri Özetleri", (1997), 14.
60. Howard, H., Aspect Of Sustainable Management, Journal Of Forestry, 10 (1995), USA, 1995.
61. FAO, The state Of Food and Agriculture Forest Department and Policy Dilemmas, 1. Title, II. Series, FAO Code:70, AGRIES:E16 E70 K01, Italy, 1994.
62. Eryılmaz, A.Y., Ormancılık Politikası, KTÜ Orman Fakültesi Ders Notları, Yayın No:96, Trabzon, 1985.
63. Çağlar, Y., Kırsal Çevre Sorunları ve Köylüler, Orman Mühendisliği Dergisi, 4 (1993), 3-7.
64. OGM, 1744 Sayılı Kanun, Orman Sınırları Dışına Çıkarılacak Yerler Hakkında Tüzük, Orman Kadastro Yönetmeliği, Başbakanlık Basımevi, H.No:2885-3, U No:905, Ankara, 1974.
65. Türker, M.F., Gümüş, C. ve Ayaz, H., Türkiye'de Ormancılık Ekonomisi, Ormancılık Politikası ve Ormancılık Hukuku İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türkiye Ormancılık Raporu, KTÜ Orman Fakültesi, Fakülte Yayın No:48, Trabzon, 1995.
66. Gökçe, O., Türkiye'de Arazi Kullanma Sorunları, Kıyı Kuşağı ve Yerel Yönetimler, Orman Mühendisliği Dergisi, 2 (1995), 11-15.
67. Çağlar, Y., Türkiye Ormancılığında Anayasal ve Yasal Düzenlemeler, I. Ormancılık Şurası, Kasım 1993, Ankara, Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt 1, 66-69.
68. Girgin, E., Ormancılıkta İş ve İşlemler El Kitabı, Net Ofset, Ankara, 1994.
69. Çağlar, Y., Baltalar Kafamızda, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Yayınları, No:10, Ankara, 1996.

70. Ayaz, H., Orman Dışına Çıkarılan Alanlarla İlgili Sorunlar ve Uygulamanın Sonuçları Üzerine Bir Araştırma, KTÜ Orman Fakültesi Seminerler Serisi No:3, Trabzon, 1997.
71. Kardeşin, H., Yurdumuzda Erozyon, Orman Bakanlığı Dergisi, Sayı:26 (1996), 17-19.
72. Eraslan, İ., Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği Taslağı ve Ormancılık Yönünden Uygulanması Esasları, Orman Mühendisliği Dergisi, 1,2 (1993), 9-11.
73. OGM Kadastro ve Mülkiyet Dairesi Başkanlığı, 6831 Sayılı Orman Kanununa Göre Orman Kadastrosu ve Aynı Kanunun 2/B Maddesinin Uygulanması Hakkında Yönetmelik, Ankara, 1986.
74. OGM, Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanlığı Kayıtları, Ankara, 1997.
75. OGM, Orman Kanununda Yapılan Son Değişiklikler, Semih Ofset Matbaacılık, Ankara, 1984.
76. Başaran, Ö. ve Tuncel, F., Orman Kanunu İlgili Mevzuat Açıklamalı-İçtihatı, Şafak Matbaası, Ankara, 1987.
77. Kızıl, E., 2924 Sayılı Kanunun Uygulaması İki GAP Projesi Demektir, OGM Mensupları Yardımlaşma Vakfı, 2 (1990), 2-5.
78. Orman Bakanlığı, 2924 Sayılı "Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun" da Yapılan Değişiklikler ve 1983-1991 Dönemi Ormancılık Faaliyetleri, Ankara, 1991.
79. Usluoğlu, H.A., 2/B Uygulamasında Hak Sahibi, Orman Mühendisliği Dergisi, 6 (1996), 10-11.
80. Öksüz, H., Örneklerle 3402 Sayılı Kadastro Kanunu Açıklaması, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1988.
81. Anayasa Mahkemesi Kararı, Resmi Gazete Sayı:21868, Ankara, 5 Mart 1994.
82. Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete, Sayı:22453, Ankara, 4 Kasım 1995.
83. Anonim, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Orman Yağması, Orman Mühendisliği Dergisi, 1 (1997), 2-3.
84. ORKÖY Genel Müdürlüğü, Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun, ORKÖY Yayınları Sıra No:1995/2, Sistem Ofset, Ankara, 1995.

85. Orman Bakanlığı, Orman Bakanlığında Yeniden Yapılanma, Orman Bakanlığı Yayın No:15, Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş., Ankara, 1995.
86. ORKÖY, İnşaat ve Yerleşim Dairesi Başkanlığı Yerleşim Şube Müdürlüğü Seminer Notları, Ankara, 1996.
87. Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, Sayı:23066, 31 Temmuz 1997.
88. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ordu Tarım İl Müdürlüğü Çalışma Programı, Boztepe Matbaacılık, Ordu, 1996.
89. OGM, Kuruluşunun 150. Yılında Ormancılığımız, Yayın No:673, Seri No:30, Ankara, 1989.
90. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ordu İli Arazi Varlığı, İl Rapor No:52, Ankara, 1993.
91. Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı, Doğu Karadeniz Havzası Toprakları, Yayın No:230, Raporlar Serisi:92, Topraksu Kartografya Müd. Basımevi, Ankara, 1981.
92. Doğanay, F., Kırsal Kalkınma, DPT Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1993.
93. DİE, İstatistiklerle Türkiye, Yayın No:1850, DİE Matbaası, Ankara, 1996.
94. Giresun Orman Bölge Müdürlüğü Kadastro ve Mülkiyet Şube Müdürlüğü Orman Kadastro Dosyaları.
95. Kalıpsız, A., Bilimsel Araştırma Genel Bilgi-Bilim ve Araştırmada İstatistik Yöntemler-Bilimsel Araştırmanın Yöntem ve Tekniği-Yazı ve Yayın Tekniği, İ.Ü. Orman Fakültesi, İ.Ü. Yayın No:2076, O.F. Yayın No:216, Kurtuluş Matbaası, İstanbul, 1976.
96. Karasar, N., Bilimsel Araştırma Yöntemi, Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd., VI. basım, Ankara, 1994.
97. Günel, H. A., Faktör Analizi, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, B/27, 1977, 133-159.
98. Günel, H.A., İstatistik Analiz ve Kalite Kontrolü, K.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri No: 13, I. Kısım, Trabzon, 1986.
99. OGM, Trabzon OBM, Doğu Karadeniz Bölgesindeki Sosyal Baskılı Ormanlar Sorunları ve Çözüm Önerileri, Trabzon, 1997.

100. Gümüş, C., Amasya Orman Bölge Müdürlüğü'nde Orman Suçlarının Nedenleri, Doktora Tezi, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1992.
101. Anonim, Ekonomi Sayfası, Sabah Gazetesi, 27 Eylül 1997.
102. OGM, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ormanlık Ana Planı (1990-2009), Yayın No: 3, Ankara, 1988.

EKLER

Ek 1. Anketler

Ek 1.1. Ormancılık Teşkilatı Çalışanlarına Posta Yoluyla Uygulanan Anket Ön Yazısı

Sayın

Bilindiği üzere, Türkiye'de 1970'li yıllardan itibaren bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybeden alanlar, farklı amaçlarla kullanılmak üzere orman sınırları dışına çıkarılmaktadır. Zaman içerisinde değişiklikler yapılmakla birlikte uygulama halen devam ettirilmektedir.

Orman Bakanlığı bünyesinde görev yapan yetkili teknik elemanlar olarak, sizlerin konu ile ilgili çok değerli görüş ve düşüncelerinizin olduğu muhakkaktır.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi bünyesinde bu konuda yapmakta olduğum araştırma için değerli görüş ve önerilerinizi ekteki anket formuna aktarmanız, araştırmanın sağlıklı bir temele oturması ve Ülke gerçeklerini yansıtmaması bakımından çok önemli katkı sağlayacaktır.

İlginize şimdiden teşekkür eder saygılar sunarım.

ADRES

K.T.Ü. Orman Fakültesi
Orman Mühendisliği Bölümü
61080/TRABZON

Hüseyin AYZAZ

Ek 1.2. Ormancılık Teşkilatı Çalışanlarına Posta Yoluyla Uygulanan Anket

6831 SAYILI ORMAN KANUNUNUN 2/B FIKRASINA GÖRE ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARMA UYGULAMALARI HAKKINDA ANKETTİR.

1. Bilindiği üzere, 1970'li yıllardan itibaren orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarına başlanmıştır. Sizce, bu uygulamanın geçek nedeni nedir?

a. Orman köylülerinin çok düşük gelire sahip olmaları nedeniyle arazi verilerek kalkındırılmak istenmesi ().

b. Dönemin siyasi partilerinin orman köylülerinden daha fazla oy almak amacıyla yaptıkları düzenlemedir ().

c. Orman örtüsü yok edilen bazı alanların tekrar ağaçlandırılmasının orman-halk ilişkilerinde önemli sorunlara neden olacağı ().

d. Orman köylüleri dışında bazı çıkar çevrelerine, ormancılık dışı amaçlarla kullanılmak üzere arazi verilmek istenmesi ().

e. Diğer.....,

2. Orman sınırları dışına çıkarma ülkenin genel menfaatleri açısından;

a. Faydalıdır ve uygulama devam ettirilmelidir ().

b. Olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Uygulamadan kaldırılmalıdır ().

c. Yasa ıslah edilerek uygulanmalıdır ().

3. "Yasa ıslah edilerek uygulanmalıdır" diyorsanız, düzenleme nasıl olmalıdır?

.....

4. Yasanın mevcut haliyle uygulanması;

a. Orman tahriplerinin artmasına neden olmaktadır ().

b. Ormanlar üzerindeki sosyal baskıyı azaltarak olumlu etkide bulunmaktadır ().

c. Kayda değer bir etki yapmamaktadır ().

5. Orman sınırları dışına çıkarma, orman varlığına yönelik suçlar üzerinde;

a. Orman varlığı üzerindeki baskıyı azaltmakta, dolayısıyla orman suçlarını da azaltmaktadır ().

b. Ormanları tahrip edenlere özel imkanlar sunması sebebiyle tahriplerin artmasına neden olmaktadır ().

c. Suçlar üzerinde kayda değer etkisi yoktur ().

6. Tahrip edilen ormanların işgal eden orman köylülerine satılmak üzere orman sınırları dışına çıkarılması;

a. Ormanları tahrip edenlere özel imkanlar sunulması sebebiyle orman-halk ilişkilerini olumsuz etkilemektedir ().

b. Mülkiyet uyuşmazlıklarını azaltarak orman-halk ilişkilerinin düzelmesini sağlamaktadır ().

c. Orman-halk ilişkileri yönünden kayda değer önemde etkisi yoktur ().

7. Orman köylülerinin kalkındırılmasında, tahrip edilen ormanların orman sınırları dışına çıkarılması yerine, aşağıdaki düzenlemelerden hangisi daha faydalı olur?

(Birden fazla seçeneği uygun buluyorsanız, lütfen önem sırasına göre 1,2.... şeklinde numaralandırınız.)

a. Orman olarak korumak ve işletmek şartıyla, köyler çevresindeki ormanların mülkiyetinin, orman köylülerine verilmesi ().

b. Buldukları yerde kalkındırmayacak orman köylerinin nakledilmesi ().

c. Devletin kırsal kalkınmayı sağlamak için daha fazla kaynak aktarması ().

d. Mülkiyeti devlette kalmak şartı ile köy çevresindeki ormanların işletilmesinin orman köylülerine devredilmesi ().

e.Diğer.....

8. Orman sınırları dışına çıkarma uygulamaları, orman kadastro suna;

a. Olumlu etkide bulunmaktadır ().

b. Olumsuz etki etmektedir ().

c. Etkisizdir ().

9. Orman sınırları dışına çıkarmada; 1973 yılında yürürlüğe giren 1744 Sayılı Yasada yer alan "orman bütünlüğünü bozmayan", "su ve toprak rejimine zarar vermeyen" ifadelerinin sonraki yıllarda kaldırılmış olması;

a. Orman sınırları içinde kalması gereken fazla miktarda alanın orman dışına çıkarılmasına neden olmaktadır ().

b. Yasada açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, komisyonlar genel hükümler dahilinde bu konuyu dikkate almaktadır ().

c. Orman sınırları dışına çıkarmada çalışmalarında kolaylık ve hız kazandırdığından faydalı olmaktadır ().

10. Arazi yetenek sınıflarına göre değerlendirildiğinde, orman sınırları dışına çıkarılan alanlar genelde;

a. Ormanlık dışı amaçlarla kullanıma uygun yerlerdir ().

b. Orman olarak kalması gereken yerlerdir ().

c. Uygulamada bu yönüyle kapsamlı bir inceleme yapılmamaktadır ().

11. Orman dışına çıkarılan alanların fiilen işgal etmiş olan orman köylülerine satılması;

a. Orman köylüleri arasındaki toprak mülkiyeti ve gelir dağılımını olumlu etkilemektedir ().

b. Toprak mülkiyeti ve gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir ().

c. Bu alanlar verimsiz olduğundan gelir dağılımına önemli etkisi yoktur ().

EK 1.3: Araştırma Köylerine Ait Tespitler

**Orman Sınırları Dışına Çıkarma Uygulaması Yapılan Orman Köyleri ve Belediyeler
İçin Anket Formudur**

(Bu anket formu, arazi ve büro çalışmaları sırasında, araştırma alanındaki her yerleşim birimi için Araştırmacı Tarafından Ayrı ayrı doldurulacaktır.)

1. Yerleşim Biriminin Adı :
2. Mahalle Sayısı (Adet) :
3. Hane Sayısı (Adet) :
4. 1985 ve 1990 Nüfusu (Kişi Sayısı) :
5. Genel Alanı (Ha) :
6. Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Ha) :
7. Ormanlık Alanı (Ha) :
8. Tarım Alanı (Da) :
9. BB ve KB Hayvan Sayısı (Adet) :
10. Kişi Başına Ormanlık Alan (Ha/Kişi) :
11. Hane Başına Tarım Alanı (Da) :
12. Hane Başına BB ve KB Hayvan Sayısı (Adet) :
13. 6831 Sayılı Yasaya Göre Durumu :
14. ORKÖY' Tespitlerine Göre Ormanla İlişkisi :
15. İlçe Merkezine Uzaklığı (Km) :
16. Rakım (m) :
17. Hane Başına Tarım Geliri (000' TL) :
18. Hane Başına Hayvancılık Geliri (000' TL) :
19. Hane Başına Ormancılık (000' TL) :
20. Hane Başına Diğer Gelirler (000' TL) :
21. Hane Başına Toplam GSMH (000' TL) :
24. Varsa Diğer Özellikleri :

EK 1.4.Araştırma Yapılan Yerleşim Birimlerine Uygulanan Anket

Orman Sınırları Dışına Çıkarma Uygulamaları Üzerine Orman Köyleri ve Belediyeler Hane Reisleri Veya Vekillerine Yönelik Anket

(Bu anket formu Arazi çalışmaları sırasında seçilen örnek haneler için hane halkı reisi veya bulunamaması halinde vekiline sorularak doldurulacaktır.)

1. Hane Reisinin Yaşı?

2. Hane Nüfusu?

3. Hane Reisinin Eğitim Durumu?

Okur-Yazar....., İlkokul....., Orta Okul....., Lise....., Yüksek Ok.....

4. Yıllık Geliriniz Ne kadardır ve Gelir Kaynaklarınız Nelerdir?

a. Tarım

Fındık.....Kg., Mısır.....Kg., Fasulye.....Kg., Patates.....Kg., Tütün.....Kg.,

Sebze.....Kg., Meyve.....Kg., Çayır.....Kg., Buğday.....Kg., Arpa.....Kg.,

Diğer.....Kg.

b. Hayvancılık

BB HayvanAdet, KB HayvanAdet, Kovan.....Adet, Tavuk.....Adet,

Süt.....Kg., Bal.....Kg., Yumurta.....Adet, Yapağı.....Kg., Canlı hayvan satışı.....TL.

Diğer.....TL.

c. Ormancılık

Üretim işçiliği.....TL., Silvikültür.....TL., Ağaçlandırma.....TL.,

ORKÖY Kredisi.....TL.

d. Diğer Gelirler

Ücret Gelirleri (Yurt içi.....TL, Yurt dışı.....TL), Serbest Meslek

Kazancı.....TL, Ticari Kazanç.....TL., Sair İrat ve Gelirler.....TL.

5. Aşağıdaki Ev Gereçlerinden Hagilerine Sahipsiniz?

Radyo....., Televizyon....., Telefon....., Tüplü ocak....., Diki makinesi....., Buzdolabı.....,

Çamaşır makinesi....., Elektrikli süpürge....., Bulaşık makinesi....., Müzik seti.....,

Traktör....., Ticari araba....., Özel binek otosu.....,

6. Sahip Olduğunuz Arazi Miktarı ve Sahiplilik durumu Nasıldır?

a. Arazi miktarı

Tapulu.....Dekar, Zilyet.....Dekar, Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alan.....Dekar.

b. Kullanımınızda Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alan Varmı?

Evet.....,

Hayır.....

c. Cevabınız EVET' ise;

c.1. Bu Alanı Nasıl Sahiplendiniz?

Kendim orman örtüsünü yok ederek....., Miras yoluyla....., Satın alarak.....,
Diğer.....

c.2. Bu Araziyi Kaçyıldan beri Kullanıyorsunuz?

0 - 5 yıl....., 6 - 16 yıl....., 17 - 27 yıl....., 28 - 60 yıl....., 60 yıldan fazla.....

c.3. Bu Alanı Hangi Amaçla Kullanıyorsunuz?

Tarım.....Dekar, Yerleşim.....m2, Diğer.....

c.4. Elinizde Bulunan Bu Arazi Size Orman Olarak Verilseydi, Hangi Amaçla Kullanmayı Tercih Ederdiniz?

Tarım....., Yerleşim....., Orman....., Diğer.....

c.5. Elinizdeki Bu Araziyi Rayiç Bedelle (gerçek fiyatını ödeyerek) Satın Almak İstermisiniz?

Evet.....

Hayır.....

Neden?

.....
.....

c.6. Elinizdeki Bu Arazinin Veriminde Yıllar İtibariyle Değişiklik Varmı?

Verim Azalmaktadır....., Verim Artmaktadır....., Değişiklik Yoktur.....,

7. Sizce, Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanları Sahiplenenlerin Çoğunluğunu Kimler Oluşturmaktadır?

Ormana Bitişik Arazisi Olanlar....., Köyde Söz sahibi Olanlar....., Köydeki Fakirler.....,

8. Orman Sınırları Dışına Çıkarma Hakkındaki Görüşünüz Nedir?

Faydalıdır....., Zararlıdır....., Fikrim yok.....,

Neden?

.....

9. Tahrip Olunan Orman Alanlarının İşgal Etmiş Olanlara Satılması, Orman Köylüleriyle Orman İdaresi Arasındaki Sorunları Nasıl Etkilemektedir?

Sorunları Azaltmaktadır....., Sorunların Artmasına Sebep Olmaktadır....., Önemli Etkisi Yoktur....., Diğer.....

10. Orman Alanlarının Tahribinin En Önemli Nedeni Nedir, Önem Sırasına Göre Belirtiniz?

Tarım Alanı Yetersizliği....., Meraların Yetersiz Oluşu....., Odun Hammaddesi İhtiyacı....., Devletin Ormanları Yeterince Koruyamaması....., Orman Köylülerinin Fakir Oluşu....., Diğer.....

11. Köyünüz Sınırları Dahilinde Orman Azalması Varmı?

Var.....,

Yok.....,

12. Orman Azalması Varsa Bunun Olumsuz Etkileri Nelerdir, Önem Sırasına Göre Belirtiniz?

Tarım Ürünlerinde Verim Azaldı....., Sel, Taşkınlar ve Heyelan Arttı....., Erozyon Arttı....., Yağmur Azaldı....., Sular Azaldı....., Odun İhtiyacını Karşılama Zorlaştı.....,

Ek 2. Tablolar

Ek Tablo 1. Araştırma Alanı Yerleşim Birimlerine Ait Sosyal, Ekonomik, Demografik, Coğrafi ve Kültürel Bilgiler

Yerl. Birimi	1980 Yılı Nüfusu	1990 yılı Nüfusu	1990-1980 Farkı	Nüf.Yoğ. Kışı/Kim ²	Hano Nüfusu	Eğitim Durumu	Rakım (m)	İlçeye Uzaklık (Km.)	Orman Alanı (Ha)	Or.Dış.Çık. Alanı(Ha)	Hano Başına										6831 S.Y. Durumu	ORKÖY Durumu
											Ev Çatış	Mot. Taşit	Tanım AL(Da)	İfayv Say	Tar Çelr.	Hayv Çelr.	Diğ. Gclr.	Topl. Çelr.				
Dağbızezi	1832	2273	441	220	6	2,5	200	17	223	3,97	61	1	8,8	1	694	18	161	873	Belediye	Belediye		
Döşek Mah.	2100	2512	-412	289	6	5,7	900	4	463	4,8	76,6	2	21,3	3	499	71	307	876	Belediye	Belediye		
Tepe Mah.	3500	6100	-2600	586	8	2,8	750	3	311	8,4	78,7	2	28,2	3	678	48	218	944	Belediye	Belediye		
Alınca	1249	699	550	98	5	3,5	800	28	478	4	55,9	0	11,2	1	409	57	170	636	Or.Konarı	Or.Konarı		
Örencik	420	326	94	38	5	5,6	650	25	523	8,5	73,6	3	23,4	2	970	60	312	1342	Or.Konarı	Or.Konarı		
Durak	1843	1333	508	162	6	3,8	450	10	146	32,4	75,2	2	14,1	3	604	152	125	881	Or.Konarı	Or.Konarı		
Y. Sayıca	1787	1477	310	116	5	4	750	5	467	3	84,8	3	17,9	2	943	63	220	1226	Or.Konarı	Or.Konarı		
Başköy	522	374	148	343	6	3	250	7	45	7,4	69,4	1	16,4	2	1117	61	47	1225	Or.Konarı	Or.Konarı		
Boylence	1156	1090	66	81	5	3,8	300	30	491	3,5	78,5	1	24	4	787	72	143	1002	Or.Konarı	Or.Konarı		
Çatnak	246	201	45	131	6	1,7	250	9	59	0,4	59,4	1	15,3	2	573	43	42	658	Or.Konarı	Or.Konarı		
Çatak	1556	1115	441	95	8	2,9	240	18	260	177,9	49,5	3	19	2	753	46	95	894	Or.Konarı	Or.Konarı		
Çiğdem	771	613	158	72	9	2,9	450	20	214	0,6	44,6	1	29,4	1	1051	43	91	1185	Or.Konarı	Or.Konarı		
Çınarcık	834	659	175	73	7	1,4	300	18	204	58,4	47,8	0	15	2	525	61	32	618	Or.Konarı	Or.Konarı		
Dağköy	1575	1656	-81	83	7	2,7	900	39	718	21,3	31,8	1	19,3	3	232	68	20	320	Belediye	Belediye		
E. Kızılköşe	776	606	170	61	10	4,1	50	13	167	105	81,6	4	43,2	2	1110	90	185	1385	Or.Konarı	Or.Konarı		
Göbüktaş	1481	1326	155	128	6	3,1	80	12	215	205,2	69,3	2	15	1	482	43	111	636	Or.Konarı	Or.Konarı		
Gölpınar	762	642	120	79	9	3,5	650	7	103	0,5	67	7	20,1	3	856	162	337	1355	Or.Konarı	Or.Konarı		
Koruklu	891	746	145	154	5	3,2	400	25	78	8,7	61,6	3	18,9	6	556	94	94	744	Or.Konarı	Or.Konarı		
Küplüğü	439	439	0	87	5	4,1	600	30	110	7,6	57,6	2	12,6	3	250	49	182	481	Or.Konarı	Or.Konarı		
Sarılı Mah.	2800	5976	-3176	915	7	4,5	50	3	5	1,2	91,1	10	41,4	4	1538	113	277	1928	Belediye	Belediye		
Seviler	915	1044	-129	89	4	3,7	350	25	396	30,3	53,4	1	22,8	2	580	74	97	751	Or.Konarı	Or.Konarı		
Topraköy	148	139	9	34	5	3,5	500	12	248	5,8	68,8	1	23,2	1	679	54	139	872	Or.Konarı	Or.Konarı		
Yarı	1798	1594	204	116	5	5,1	250	20	316	29,7	74	5	22,3	2	858	67	198	1123	Or.Konarı	Or.Konarı		
Y. Kızılköşe	590	553	37	64	7	3,6	600	29	322	94,3	80	2	43,6	3	735	125	192	1052	Or.Konarı	Or.Konarı		
TOPLAM:	29991	33493							6562	822,87												
ORTALAMA:				171	6	3,5	18,6	17,4	34,3	34,3	66,4	2,4	21,9	2,4	728	72	158	958				

Ek Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlere Ait Korelasyon Matrisi

Sample Correlations						
	CIKAL	EGIT	NUF	UZAK	RAK	ORMAL
CIKAL	1.0000 (24) .0000	-.1465 (24) .4947	-.2082 (24) .3289	.0338 (24) .8754	-.4148 (24) .0438	-.1239 (24) .5641
EGIT	-.1465 (24) .4947	1.0000 (24) .0000	.1018 (24) .6361	-.0423 (24) .8443	.2209 (24) .2995	.2312 (24) .2769
NUF	-.2082 (24) .3289	.1018 (24) .6361	1.0000 (24) .0000	-.5358 (24) .0070	-.1642 (24) .4432	-.4006 (24) .0524
UZAK	.0338 (24) .8754	-.0423 (24) .8443	-.5358 (24) .0070	1.0000 (24) .0000	.1916 (24) .3697	.2833 (24) .1798
RAK	-.4148 (24) .0438	.2209 (24) .2995	-.1642 (24) .4432	.1916 (24) .3697	1.0000 (24) .0000	.2582 (24) .2232
ORMAL	-.1239 (24) .5641	.2312 (24) .2769	-.4006 (24) .0524	.2833 (24) .1798	.2582 (24) .2232	1.0000 (24) .0000
TARIM	.1235 (24) .5653	.3025 (24) .1508	.3039 (24) .1488	-.0819 (24) .7037	-.1650 (24) .4411	.0647 (24) .7640
GELIR	-.1373 (24) .5225	.4452 (24) .0292	.4799 (24) .0176	-.4932 (24) .0143	-.2941 (24) .1630	-.0240 (24) .9114
EVGER	-.0510 (24) .8129	.5576 (24) .0046	.4410 (24) .0310	-.5439 (24) .0060	-.1588 (24) .4585	-.0356 (24) .8688
MOTAR	-.0108 (24) .9600	.4387 (24) .0320	.5291 (24) .0079	-.3839 (24) .0640	-.2441 (24) .2503	-.2424 (24) .2537
HAYSAY	-.2295 (24) .2807	.1705 (24) .4258	.3143 (24) .1347	.1038 (24) .6294	.0922 (24) .6681	-.3202 (24) .1271
YASA	-.3082 (24) .1429	.0419 (24) .8460	.6097 (24) .0016	-.2765 (24) .1910	.1426 (24) .5063	-.2708 (24) .2006
ORKOY	-.2458 (24) .2470	.0557 (24) .7959	.6511 (24) .0006	-.1978 (24) .3543	.2269 (24) .2863	-.2659 (24) .2091

	TARIM	GELIR	EVGER	MOTAR	HAYSAY	YASA
CIKAL	.1235 (24)	-.1373 (24)	-.0510 (24)	-.0108 (24)	-.2295 (24)	-.3082 (24)
	.5653	.5225	.8129	.9600	.2807	.1429
EGIT	.3025 (24)	.4452 (24)	.5576 (24)	.4387 (24)	.1705 (24)	.0419 (24)
	.1508	.0292	.0046	.0320	.4258	.8460
NUF	.3039 (24)	.4799 (24)	.4410 (24)	.5291 (24)	.3143 (24)	.6097 (24)
	.1488	.0176	.0310	.0079	.1347	.0016
UZAK	-.0819 (24)	-.4932 (24)	-.5439 (24)	-.3839 (24)	.1038 (24)	-.2765 (24)
	.7037	.0143	.0060	.0640	.6294	.1910
RAK	-.1650 (24)	-.2941 (24)	-.1588 (24)	-.2441 (24)	.0922 (24)	.1426 (24)
	.4411	.1630	.4585	.2503	.6681	.5063
ORMAL	.0647 (24)	-.0240 (24)	-.0356 (24)	-.2424 (24)	-.3202 (24)	-.2708 (24)
	.7640	.9114	.8688	.2537	.1271	.2006
TARIM	1.0000 (24)	.6230 (24)	.4676 (24)	.4739 (24)	.2293 (24)	-.1178 (24)
	.0000	.0011	.0212	.0193	.2811	.5836
GELIR	.6230 (24)	1.0000 (24)	.6712 (24)	.7428 (24)	.1005 (24)	.0139 (24)
	.0011	.0000	.0003	.0000	.6402	.9484
EVGER	.4676 (24)	.6712 (24)	1.0000 (24)	.5087 (24)	.2297 (24)	-.0402 (24)
	.0212	.0003	.0000	.0111	.2802	.8519
MOTAR	.4739 (24)	.7428 (24)	.5087 (24)	1.0000 (24)	.3728 (24)	.1729 (24)
	.0193	.0000	.0111	.0000	.0728	.4192
HAYSAY	.2293 (24)	.1005 (24)	.2297 (24)	.3728 (24)	1.0000 (24)	.1023 (24)
	.2811	.6402	.2802	.0728	.0000	.6342
YASA	-.1178 (24)	.0139 (24)	-.0402 (24)	.1729 (24)	.1023 (24)	1.0000 (24)
	.5836	.9484	.8519	.4192	.6342	.0000
ORKOY	.1035 (24)	.0441 (24)	.0531 (24)	.1814 (24)	.1707 (24)	.9068 (24)
	.6305	.8380	.8052	.3964	.4250	.0000

ÖZ GEÇMİŞ

1959 yılında Trabzon İli Yomra İlçesinde doğan Hüseyin AYZAZ ilk ve orta öğrenimini Yomra'da tamamlamıştır. 1977 Yılında Trabzon Lisesi'nden mezun olan AYZAZ, aynı yıl öğrenime başladığı KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümünden de 1981 yılında mezun olmuştur.

1981-1994 yılları arasında, OGM'de Orman Amenajman Heyet mühendisliği, Orman İşletme Şefliği ve Orman İşletme Müdür Yardımcılığı görevlerinde çalışmış olan AYZAZ, bu arada, 1991 yılında AÜ Hukuk Fakültesinden de mezun olarak, hukuk formasyonuna sahip olmuştur.

1994 yılında KTÜ Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü Orman Ekonomisi Anabilim Dalı'na Öğretim Görevlisi olarak atanmış ve halen de aynı görevine devam etmektedir.

1994-1995 Güz Yrnyılında KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimine başlayan AYZAZ, İngilizce bilmekte olup, evli ve iki çocuk babasıdır.